

Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen primair en voortgezet onderwijs' 2023-2025 Eindrapport

Marijn Vleeskens, Eveline Schoevers, Pauline van Eck, Anke Suijkerbuijk, Deniz Parlayan, Suzanne Gerritsen, Evelien van der Geest, Kelly Kerremans, Isold Kloppers, Hafssa Dahchour & Lauren Dirix (Oberon), Rianda Sacré (Análisis Caribe), Annabel Vaessen, Esmée Lalihatu (Kohnstamm Instituut), & Tessa Eijsink (Radboud Universiteit).

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	5
1 Inleiding.....	8
1.1 Achtergrond.....	8
1.1.1 Regeling subsidie begaafde leerlingen po en vo	8
1.1.2 Subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025.....	9
1.1.3 (Hoog)begaafdheid en passend onderwijs	10
1.2 Onderzoeksvragen.....	10
1.3 Methoden.....	12
1.4 Leeswijzer	15
2 Eenmalige subsidie	16
2.1 Subsidieaanvragen.....	16
2.2 Uitvoering	19
2.3 Opbrengsten	20
2.4 Monitoring, evaluatie en borging	22
3 Meerjarige subsidie	24
3.1 Subsidieplannen	24
3.2 Uitvoering	27
3.2.1 Algemeen beeld uitvoering	27
3.2.2 Passend en dekkend aanbod	29
3.2.3 Kennisdeling en beleid.....	32
3.2.4 Samenwerking.....	34
3.3 Opbrengsten	35
3.3.1 Passend en dekkend aanbod	35
3.3.2 Kennisdeling en beleid.....	37
3.3.3 Samenwerking	39
3.4 Monitoring, evaluatie en borging	40
3.5 Doelmatigheid subsidie en neveneffecten	41
4 Subsidieregeling Caribisch Nederland	42
4.1 Subsidieaanvraag.....	42
4.2 Uitvoering	44
4.3 (Hoog)begaafdheid als prioriteit op scholen	44
4.4 Passend en dekkend aanbod	45
4.5 Kennisdeling en beleid.....	49
4.6 Samenwerking	51
5 Perspectieven van leerlingen en ouders	52
5.1 Onderwijs- en ondersteuningsaanbod	52
5.2 Ervaring en tevredenheid	54
5.3 Expertise op scholen.....	58

5.4	Wensen voor de toekomst	59
6	Financiering van onderwijs en ondersteuning	61
6.1	Bekostiging	61
6.2	Resultaten vragenlijst samenwerkingsverbanden	62
6.3	Bevindingen focusgroepen onderwijs	63
6.4	Bevindingen focusgroep ouders	64
7	Samenvatting, conclusies en reflectie	65
7.1	Beleidsdoelen en instrumenten	65
7.2	Samenvatting onderzoeksresultaten	66
7.3	Conclusies en reflectie	70
Bijlage A	Respons op de vragenlijsten	74
	Vragenlijsten samenwerkingsverbanden	74
	Vragenlijst ouders	74
	Vragenlijst voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen	75
	Vragenlijst scholen	75
	Vragenlijst Caribisch Nederland	76

Managementsamenvatting

Sinds 2019 stimuleert het ministerie van OCW een passend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs, o.a. via subsidieregelingen 'Begaafde leerlingen in het po en vo 2019-2024'¹ en '2023-2025'. Dit eindrapport beschrijft de resultaten van de regeling 2023-2025, bestaande uit:

- Meerjarige subsidie (2023-2025), gericht op een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod, kennisdeling en samenwerking, met extra aandacht voor vroegtijdig signaleren, voor (zeer) (hoog)begaafde leerlingen, dubbel bijzondere leerlingen en (dreigende) thuiszitters (toegekend aan 139 samenwerkingsverbanden passend onderwijs po en vo²).
- Eenmalige subsidie (2023), specifiek bedoeld voor de versterking en borging van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen (toegekend aan 70 samenwerkingsverbanden po en vo).

Het monitoronderzoek naar deze subsidieregeling is uitgevoerd op basis van twee vragenlijstmetingen (2024 en 2025) onder samenwerkingsverbanden. Een deel van de vragen uit de vragenlijst van de vorige subsidieregeling (monitoronderzoek 2019-2024) is opnieuw gebruikt om de ontwikkeling over de gehele periode van 2019 tot en met 2025 in kaart te brengen. Daarnaast zijn de subsidieplannen geanalyseerd en afzonderlijke vragenlijsten afgenomen bij voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen, scholen en ouders. Ook zijn achttien focusgroepen gehouden met diverse stakeholders, waaronder (hoog)begaafde leerlingen. Tot slot omvat het monitoronderzoek een deelstudie in Caribisch Nederland, bestaande uit interviews en een vragenlijstonderzoek onder scholen en de drie expertisecentra onderwijszorg (EOZ).

Deelname onderzoek

In 2024 vulden 123 samenwerkingsverbanden de vragenlijst in, in 2025 waren dat er 113. Daarnaast namen 69 voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen, 300 scholen en 719 ouders deel. In totaal deden 108 deelnemers mee aan focusgroepen en 20 scholen uit Caribisch Nederland aan het deelonderzoek.

Opbrengsten

De subsidie heeft volgens scholen, samenwerkingsverbanden, ouders en leerlingen aantoonbaar effect gehad: er is meer kennis, meer passend aanbod en betere samenwerking. Belangrijkste opbrengsten zijn:

- Scholen en samenwerkingsverbanden ontwikkelden een breder aanbod, zoals plusklassen, peergroepen, deeltijd- en voltijdvoorzieningen; bestaande initiatieven zijn versterkt en geborgd.
- Binnen scholen is meer kennis en bewustzijn over (hoog)begaafdheid ontstaan door scholing, conferenties en netwerken. Leraren en begaafdheidsspecialisten voelen zich beter toegerust om te signaleren en maatwerk te bieden.
- Leerlingen, die in focusgroepen zijn bevraagd, ervaren meer begrip, motivatie en leerplezier. Zij voelen zich beter gezien en ontwikkelden sterkere executieve functies.
- Ouders bevestigen dat scholen beter aansluiten bij de behoeften van hun kind en dat er meer begrip en maatwerk is, al verschilt dat per regio en school.
- Vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen melden inhoudelijke versterking: beter didactisch materiaal, deskundiger personeel en meer mogelijkheden voor maatwerk.
- Samenwerking tussen scholen, samenwerkingsverbanden en — in toenemende mate — zorgpartijen is volgens samenwerkingsverbanden, schoolleiders en ouders toegenomen; gezamenlijke scholing en kennisnetwerken zorgen voor meer samenhang binnen de regio en meer begrip voor de doelgroep

¹ Suijkerbuijk, A., Vleeskens, M., Schoevers, E.M., Walraven, M., Hornstra, L. & Poelman, M. (2024). [Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen primair en voortgezet onderwijs' 2019-2024. Eindrapport](#). Oberon: Utrecht.

² De samenwerkingsverbanden passend onderwijs voor het primair en voortgezet onderwijs worden in de rest van dit rapport aangeduid als 'samenwerkingsverbanden'.

Aandachtspunten

Tegelijkertijd blijven er duidelijke uitdagingen rondom de subsidiedoelen. De belangrijkste knelpunten en verbeterpunten zijn:

- Vroegtijdige signalering lukt volgens scholen en samenwerkingsverbanden nog onvoldoende, door een gebrek aan kennis bij leraren, tijd en instrumenten. Een derde van de ouders vindt dat scholen te weinig expertise hebben om (hoog)begaafdheid tijdig te herkennen.
- Toegankelijkheid van het aanbod is volgens scholen, ouders en samenwerkingsverbanden ongelijk. Er bestaan wachtlijsten voor plusklassen en voltijdvoorzieningen, en in sommige regio's wordt geloot voor deelname. Ouders en leerlingen noemen dit oneerlijk, omdat er wel aanbod is maar niet voor iedereen toegankelijk. Het aanbod verschilt sterk per regio: sommige hebben een breed aanbod, en andere nauwelijks structurele voorzieningen.
- Het aanbod voor zeer (hoog)begaafde, dubbel bijzondere en (dreigende) thuiszittende leerlingen is volgens samenwerkingsverbanden nog kwetsbaar of ontoereikend. Deze leerlingen nemen minder vaak deel aan activiteiten door complexe problematiek, beperkte expertise en onvoldoende samenwerking met jeugdzorg.
- De overgang van po naar vo verloopt volgens leerlingen, ouders en voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen niet altijd soepel. Vooral de overstap van voltijdvoorzieningen naar regulier vo wordt als lastig ervaren, omdat het vo niet altijd aansluit bij de ondersteuningsbehoeften.
- Borging van succesvolle initiatieven is volgens scholen, samenwerkingsverbanden en ouders onzeker zolang structurele financiering ontbreekt. Activiteiten die nog in ontwikkeling zijn of afhankelijk van tijdelijke middelen dreigen te stoppen zodra de subsidie afloopt.³ Borging van succesvolle initiatieven is onzeker zolang er geen duidelijkheid is over toekomstige financiering.

Toekomst

De subsidieregeling heeft duidelijk gemaakt dat investeren in (hoog)begaafdheid werkt: er is veel bereikt in korte tijd, maar er is blijvende aandacht nodig. Drie reflecties zijn daarbij belangrijk:

- Borging en continuïteit: zonder structurele middelen blijft het aanbod afhankelijk van subsidies en pioniers. De voorgenomen structurele bekostiging vanaf 2026 is cruciaal.
- Verbreding en toegankelijkheid: het brede aanbod moet beschikbaar zijn voor alle (hoog)begaafde leerlingen die het nodig hebben, ongeacht regio of school.
- Specialistische ondersteuning: voor de meest kwetsbare groepen — zeer (hoog)begaafde, dubbel bijzondere en thuiszittende leerlingen — is versterking van zowel specialistisch aanbod als structurele samenwerking met jeugdzorg en expertisecentra noodzakelijk.

Caribisch Nederland

De regeling had in Caribisch Nederland beperkt effect. Alleen Bonaire diende een aanvraag in. Daar zijn initiatieven gestart, maar structurele voorzieningen ontbreken, vooral in het vo. Volgens EOZ Bonaire zijn de grootste knelpunten een tekort aan gespecialiseerd personeel, een gebrek aan samenwerking tussen de eilanden en beperkte middelen en materialen. Online professionalisering van lokaal personeel en kennisuitwisseling met Aruba en Curaçao kunnen hier een impuls geven.

³ Het is inmiddels bekend dat de beschikbare middelen van 23,3 miljoen euro per jaar voor (hoog)begaafde leerlingen vanaf 2026 structureel onderdeel worden van de ondersteuningsbekostiging aan de samenwerkingsverbanden. (Zie [3.1 Artikel 1](#) en de verzamelbrief moties en toezeggingen funderend onderwijs, 3 juli 2025. Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 31 293, nr. 830 6).

Slotconclusie

De subsidieregelingen tussen 2019⁴ en 2025 voor begaafde leerlingen hebben (hoog)begaafdheid op de kaart gezet. Er is meer kennis, een breder aanbod en betere samenwerking gerealiseerd. De volgende stap voor zowel het onderwijsveld als het ministerie van OCW is gericht op bestendigen en verbreden van ontwikkelingen om te komen tot:

- structurele inbedding van vroegtijdig signaleren in elke klas,
- een dekkend regionaal netwerk van voorzieningen,
- duurzame specialistische onderwijs- en ondersteuningsroutes voor de meest kwetsbare (hoog)begaafde leerlingen,
- en structurele financiering die borging en verdere ontwikkeling mogelijk maakt.

Met de komst van de landelijke norm voor basisondersteuning (o.a. op het gebied van meer- en hoogbegaafdheid) en structurele middelen voor (hoog)begaafdheid kan de ingezette ontwikkeling worden geconsolideerd en uitgebreid.

⁴ Eindrapport van het monitoronderzoek naar de subsidieregeling 20219-2023/2024

1 Inleiding

Sinds 2019 heeft het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) 14 miljoen euro beschikbaar gesteld om onderwijs en ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen in het primair onderwijs (po) en het voortgezet onderwijs (vo) een impuls te geven. Ondanks de ingezette maatregelen is het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen nog niet overal op orde. Eind 2022 heeft de voormalig minister van Primair en Voortgezet Onderwijs daarom een plan van aanpak gepresenteerd, bestaande uit tien maatregelen gericht op beter onderwijs en betere ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen.⁵ Een van de maatregelen betreft een nieuwe subsidieregeling voor samenwerkingsverbanden passend onderwijs waarvoor 28 miljoen euro beschikbaar is gesteld. Van dit bedrag is 23,3 miljoen euro aangevraagd door de samenwerkingsverbanden. Deze subsidieregeling kent twee onderdelen: (1) een meerjarige subsidie voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen in po en vo en (2) een eenmalige subsidie voor het borgen en versterken van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs.⁶ In dit deelrapport beschrijven we de beoogde plannen voor de besteding van deze subsidie middelen voor beide onderdelen van de subsidieregeling Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025. Daarnaast beschrijven we de resultaten betreffende de realisatie van die subsidieplannen, de mate waarin subsidiedoelen zijn behaald en maatregelen die zijn genomen om de subsidieactiviteiten te borgen.

1.1 Achtergrond

1.1.1 Regeling subsidie begaafde leerlingen po en vo 2019-2023/2024

Voorafgaand aan de subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025 heeft het ministerie van OCW ook in de periode 2019 – 2023/2024⁷ subsidie middelen beschikbaar gesteld om het po en vo te stimuleren een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in te richten. De doelen van de subsidieregeling⁸ 2019-2023/2024 waren het vergroten en verspreiden van kennis over (hoog)begaafdheid binnen scholen en samenwerkingsverbanden; het inrichten dan wel uitbreiden van een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen binnen scholen en samenwerkingsverbanden; en het versterken van de samenwerking tussen scholen voor basis- en voortgezet onderwijs (doorgaande lijn), tussen samenwerkingsverbanden po en vo, en/of tussen onderwijs en zorginstellingen binnen de regio's. Aan deze subsidieregeling 2019-2024 namen 141 van de 151 samenwerkingsverbanden passend onderwijs deel. Er waren twee onderzoeken aan deze regeling gekoppeld. In het *monitoronderzoek* werd jaarlijks de besteding van subsidie middelen in kaart gebracht.⁹ Daarnaast vond er een afzonderlijk *verdiepend onderzoek*, het *IMAGE*-onderzoek, plaats naar de impact en werkzame mechanismen van de activiteiten in het kader van de subsidie.

⁵ Zie voor de uitwerking van het plan van aanpak hoogbegaafdheid:
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D56916&did=2022D56916

⁶ Dit betreft een uitwerking van het amendement van de leden Paul en Van Meenen (november 2022). [Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap \(VIII\) voor het jaar 2023 | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

⁷ De subsidieperiode van deze regeling liep oorspronkelijk van 2019 – 2023, maar is met een jaar verlengd. OCW heeft het mogelijk gemaakt voor samenwerkingsverbanden om de subsidiegelden een jaar langer in te zetten om tegemoet te komen aan eventuele vertraging als gevolg van de COVID-19-pandemie.

⁸ Regeling subsidie begaafde leerlingen po en vo, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041640/2019-01-01>

⁹ Suijkerbuijk, A., Vleeskens, M., Schoevers, E.M., Walraven, M., Hornstra, L. & Poelman, M. (2024). [Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen primair en voortgezet onderwijs' 2019-2024. Eindrapport](#). Oberon: Utrecht.

Uit het eindrapport van het monitoronderzoek naar de eerste subsidieregeling blijkt dat samenwerkingsverbanden zeer diverse plannen hadden gemaakt om de subsidie in te zetten. Veel samenwerkingsverbanden hebben initiatieven genomen om kennis over (hoog)begaafdheid te vergroten en te delen, en om een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod te creëren voor (hoog)begaafde leerlingen. Ondanks de impact van de COVID-19-pandemie in 2020 op de voortgang van de subsidieactiviteiten, waren zowel samenwerkingsverbanden als scholen aan het eind van de subsidieperiode (april 2024) over het algemeen gematigd positief over de ontwikkeling en uitwisseling van kennis, het beschikbare onderwijs- en ondersteuningsaanbod en de regionale samenwerking op het gebied van (hoog)begaafdheid. De subsidie lijkt een stimulerende rol te hebben gespeeld bij het verbeteren van het onderwijs en de ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen in het hele land. Toch blijven er volgens scholen en samenwerkingsverbanden diverse aandachtspunten bestaan, zoals het vroegtijdig signaleren van (hoog)begaafdheid, het aanbod voor (zeer) (hoog)begaafde en dubbel bijzondere leerlingen, de ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) uit te vallen, en het waarborgen en versterken van voltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs.¹⁰

1.1.2 Subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025

Zoals eerder aangegeven heeft de voormalig minister van Primair en Voortgezet Onderwijs in december 2022 in een Kamerbrief zijn visie beschreven op hoe het onderwijs aan (hoog)begaafden kan worden verbeterd en kondigde hij een tiental maatregelen aan. Deze maatregelen zijn gericht op meer (h)erkenning van (hoog)begaafdheid, het vergroten van de kennis rondom (hoog)begaafdheid, een beter passend en dekkend aanbod en maatwerk waar mogelijk.¹¹ De maatregelen zijn gebaseerd op de opbrengsten van een viertal interactieve sessies rond (hoog)begaafdheid en passend onderwijs in het najaar van 2022.¹² Omdat het aanbod nog onvoldoende aansloot op de behoeften van (hoog)begaafde leerlingen, er nog steeds kinderen thuis zaten en er zorgen waren over de financiering van het voltijd hoogbegaafdenonderwijs, kondigde de minister als één van de nieuwe maatregelen een subsidie aan met specifieke aandacht voor voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. Daarnaast werd een tweede subsidieregeling opgesteld die in het verlengde van de voorgaande subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2019-2023/2024 lag. Binnen de 'nieuwe' subsidieregeling¹³ voor de periode 2023 tot 2025, is extra aandacht voor vroegtijdig signaleren en voor het aanbod voor (zeer) (hoog)begaafde leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) niet naar school (te) gaan. Naast deze nieuwe subsidiecriteria moet in het activiteitenplan een analyse van het huidige en het gewenste aanbod op het gebied van passend onderwijs in de eigen regio worden opgenomen, met aandacht voor de mate waarin dit aanbod passend en dekkend is voor het hele begaafdheidsspectrum. Deze verplichte analyse is toegevoegd op basis van de sessies uit het najaar van 2022. Geïnteresseerde samenwerkingsverbanden konden deze subsidie tot en met 30 september 2023 aanvragen. Zij hebben in december 2023 bericht gekregen of hun aanvraag was goedgekeurd. De subsidieregeling 2023-2025 bestaat uit twee delen, waar we in dit onderzoek beide op ingaan. Dit zijn: (1) de meerjarige subsidie voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen; (2) de eenmalige subsidie voor het versterken van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs.

¹⁰ Suijkerbuijk, A., Vleeskens, M., Schoevers, E., Walraven, M., Hornstra, L., & Poelman, M. (2024). *Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen primair en voortgezet onderwijs' 2019 – 2024. Eindrapport*. Utrecht: Oberon

¹¹ Zie voor de uitwerking van het plan van aanpak hoogbegaafdheid: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D56916&did=2022D56916

¹² Schoevers, E., Kamphuis, E., Walraven, M., Leferink, J., & Suijkerbuijk, A. (2022). *'Optimale ontwikkelingskansen, ook voor (hoog)begaafde leerlingen'. Een integrale samenvatting van de sessies (hoog)begaafdheid en passend onderwijs*. Utrecht: Oberon.

¹³ Subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0048351/2023-10-21>

De subsidie 2023-2025 is, net zoals de subsidie 2019-2023/2024, ook beschikbaar gesteld voor Caribisch Nederland: Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Sinds 10 oktober 2010 zijn de scholen in Caribisch Nederland onderdeel van het onderwijssysteem van Nederland. Dit betekent dat het ministerie van OCW verantwoordelijk is voor het onderwijsbeleid op deze eilanden en dat de Nederlandse Inspectie van het Onderwijs toezicht houdt op de kwaliteit van het onderwijs. Het onderwijs in Caribisch Nederland heeft de afgelopen jaren grote vooruitgang geboekt. Het doel is dat de leerlingen onderwijs krijgen waarvan de kwaliteit minimaal voldoet aan Europees-Nederlandse maatstaven, maar ook dat het onderwijs aantoonbaar verbetert met als gevolg een stijgende lijn in de onderwijsresultaten. Het is belangrijk dat, net als in de rest van Nederland, ook op de eilanden het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen een impuls krijgt. Dit kan de kwaliteit van het onderwijs aan deze leerlingen verbeteren en een leeromgeving creëren waarin hun potentieel optimaal wordt benut.

1.1.3 (Hoog)begaafdheid en passend onderwijs

Onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen valt binnen het kader van passend onderwijs. Passend onderwijs gaat over alle leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. De samenwerkingsverbanden passend onderwijs zijn verantwoordelijk voor een dekkend onderwijsaanbod in hun regio. Samenwerkingsverbanden ontvangen middelen van de overheid om dit aanbod te realiseren en zij worden bij het uitvoeren van hun taak ondersteund, onder andere door het Steunpunt Passend Onderwijs. (Hoog)begaafde leerlingen kunnen diverse onderwijs- en ondersteuningsbehoeften hebben. Als de complexiteit van ondersteuningsbehoeften toeneemt, kan ook de intensiteit van benodigde begeleiding toenemen en is er meer gespecialiseerde expertise nodig om passende ondersteuning te realiseren. Hoe deze ondersteuningsniveaus concreet vorm moeten krijgen, is niet voorgeschreven. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs geven daar hun eigen invulling aan.

De zojuist genoemde subsidies hebben een impuls gegeven aan het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. De beschikbare middelen van 23,3 miljoen euro per jaar voor (hoog)begaafde leerlingen worden vanaf 2026 structureel onderdeel van de ondersteuningsbekostiging aan de samenwerkingsverbanden.^{14,15} Zo kunnen aanbod en opgebouwde kennis worden bestendigd. (Hoog)begaafdheid is eind 2024 ook opgenomen in het advies over een landelijke norm voor basisondersteuning.¹⁶ De basisondersteuning is beschikbaar voor alle leerlingen die dat nodig hebben, passend bij hun ondersteuningsbehoefte. Alle scholen moeten deze ondersteuning kunnen bieden. Het ministerie van OCW zal dit advies gaan verankeren in wet- en regelgeving.

1.2 Onderzoeksvragen

In het monitoronderzoek naar de subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025 staat de volgende vraag centraal:

In welke mate worden de doelen van de subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025 gerealiseerd?

¹⁴ [3.1 Artikel 1. Primair onderwijs | Ministerie van Financiën - Rijksoverheid](#)

¹⁵ Verzamelbrief moties en toezeggingen funderend onderwijs, 3 juli 2025. Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 31 293, nr. 830 6

¹⁶ Zie voor het advies landelijke norm voor basisondersteuning: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/04/24/3-advies-landelijke-norm-voor-basisondersteuning-aob-en-ouders-onderwijs>

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, zijn er verschillende deelvragen geformuleerd. Deze zijn gericht op verschillende onderdelen van de subsidieregeling, zoals de planvorming, de realisatie van de plannen, de opbrengsten en de doeltreffend- en doelmatigheid.

Planvorming

1. Wat zijn **kenmerken van samenwerkingsverbanden en scholen** die wel en niet deelnemen aan de subsidieregeling?
2. Wat zijn de **beoogde plannen voor de besteding** van de subsidiemiddelen?
3. Welke **factoren** waren van invloed op de plannen voor de besteding van de subsidiemiddelen?
4. Aan welke **activiteiten** worden middelen besteed?
5. Welke **stakeholders** zijn betrokken bij de planvorming?
6. Hoe **bouwen de plannen voort** op de activiteiten uit de **vorige subsidieregeling**?

Realisatie plannen

7. Hoe verloopt de **uitvoering** van de plannen?
8. In hoeverre verloopt de besteding van subsidiemiddelen **volgens plan**?
9. Welke **stakeholders** zijn betrokken bij de uitvoering van de activiteiten?
10. In hoeverre en op welke wijze hebben samenwerkingsverbanden en scholen hun plan **tussentijds geëvalueerd en/of bijgesteld**?
11. Hoe ervaren de betrokken **stakeholders** de realisatie van de plannen?
12. Wat zijn **belemmerende factoren en succesfactoren** voor de uitvoering van activiteiten?

Opbrengsten

13. Wat zijn de **opbrengsten** van de subsidieregeling volgens de betrokken stakeholders?
 - a. Hoe ziet het **onderwijs- en ondersteuningsaanbod** er bij de deelnemende samenwerkingsverbanden uit?
 - b. Hoeveel samenwerkingsverbanden hebben een **deeltijd/volgtijd hoogbegaafdheidsvoorziening**?
 - c. In hoeverre maken leerlingen gebruik van de **deeltijd/volgtijd hoogbegaafdheidsvoorziening**?
 - d. In hoeverre ervaren de betrokken stakeholders dat het **aanbod dekkend en passend** is voor alle leerlingen uit het hele begaafdheidsspectrum? En indien van toepassing: in hoeverre zijn er **hiaten** in het aanbod, welke hiaten zijn dit en wat is nodig om deze hiaten weg te nemen?
 - e. In hoeverre zijn bovenstaande aspecten veranderd volgens de stakeholders ten opzichte van de **situatie voor de start** van deze subsidieregeling?
 - f. In hoeverre is er volgens de betrokken stakeholders meer **kennis** onder scholen en samenwerkingsverbanden over (hoog)begaafdheid en specifiek over vroegsignalering - het herkennen van een ontwikkelingsvoorsprong, de kenmerken van (hoog)begaafdheid - en kennis over specifieke doelgroepen?
 - g. In hoeverre is er volgens de betrokken stakeholders sprake van meer **samenwerking** tussen scholen voor po en vo, tussen samenwerkingsverbanden po en vo en tussen onderwijs en zorg rondom (hoog)begaafdheid (doorgaande lijn)?
 - h. Heeft de subsidieregeling (met extra aandacht voor signaleren en preventief handelen) invloed gehad op het **aantal (hoog)begaafde thuiszitters** volgens de betrokken stakeholders?
14. Welke **verschillen en overeenkomsten** zijn er te zien in de opbrengsten van de subsidie 2023-2025 en de subsidie 2019-2023/2024?
15. Hoe willen de betrokken stakeholders de opbrengsten **borgen** na afloop van de subsidieperiode?

Doeltreffendheid en doelmatigheid

16. In hoeverre zijn de vooraf gestelde doelen van de subsidieregeling na afloop van de regeling **behaald**?
17. In welk mate hangt het bereiken van de doelen van de subsidieregeling samen met de **ingezette activiteiten**?
18. Welke (onbedoelde) **neveneffecten** hebben zich voorgedaan tijdens de regeling en in welke mate?
19. In hoeverre zijn de middelen **doelmatig** besteed?
20. Wat is de **toegevoegde waarde** van de (financiële impuls via) subsidie?
21. Welk **financieringsinstrument** is volgens de betrokken stakeholders in de toekomst het meest geschikt om passende ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen mogelijk te maken?

Caribisch Nederland

22. In welke mate worden de **doelen** van de subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025 gerealiseerd op Bonaire¹⁷?
23. Waren alle scholen en het Expertisecentrum onderwijszorg (EOZ) in Caribisch Nederland **op de hoogte** van de subsidieregeling en wat was de reden om wel of geen subsidieaanvraag in te dienen?

1.3 Methoden

We beantwoorden de onderzoeksvragen aan de hand van twee metingen: de meting in het voorjaar van 2024 en de vervolgmeting in het voorjaar van 2025. Figuur 1.1 geeft een overzicht van de gebruikte onderzoeksmethoden. In de tussenrapportage¹⁸ presenteerden we bevindingen uit meting 1, bestaande uit: de analyse van de subsidieplannen, uitkomsten van de vragenlijst die samenwerkingsverbanden in het voorjaar van 2024 hebben ingevuld en de focusgroepen rondom financiering van ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen. Daarnaast werden in de tussenrapportage de resultaten van de vragenlijst voor samenwerkingsverbanden die tijdens de tweede meting deelnamen en de vragenlijst voor de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen uit meting 2 beschreven. Deze bevindingen worden in dit eindrapport aan het begin van elk hoofdstuk of paragraaf samengevat weergegeven. In dit eindrapport worden ook de resultaten op de vragenlijst voor scholen uit het po, vo en (v)so, de bevindingen uit de focusgroepen met verschillende deelnemers en de bevindingen uit Caribisch Nederland gepresenteerd.

¹⁷ EOZ Bonaire ontvangt als enige organisatie in Caribisch Nederland subsidiemiddelen.

¹⁸ Vleeskens, M., Schoevers, E., Suijkerbuijk, A., Parlayan, D., Van der Geest, E., & Van Eck, P. (2025). *Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025'. Tussenrapportage mei 2025*. Utrecht: Oberon

Figuur 1.1 Verdeling van onderzoeksmethoden over de verschillende meetmomenten. Lichtblauwe onderdelen zijn gepresenteerd in de tussenrapportage.

Meting 1 2024	Meting 2 2025
Vragenlijst voor samenwerkingsverbanden (voorjaar 2024)	Vragenlijst voor samenwerkingsverbanden (voorjaar 2025)
Analyse subsidieplannen meerjarige subsidie	Vragenlijst voor voltijd hoogbegaafdheidsscholen
Analyse subsidieaanvragen eenmalige subsidie	Vragenlijst voor scholen po, vo en (v)so
Focusgroepen rondom financiering van ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen	Vragenlijst voor ouders
	Focusgroepen
	Vragenlijst en interview in Caribisch Nederland

Analyse subsidieaanvragen en subsidieplannen

De subsidieaanvragen voor de eenmalige subsidie en de subsidieplannen voor de meerjarige subsidie die samenwerkingsverbanden hebben ingediend en toegekend gekregen, zijn in de eerste meting systematisch geanalyseerd om een beeld te krijgen van de inhoud ervan. Er is in kaart gebracht wat de beoogde plannen zijn voor de besteding van de subsidiemiddelen (onderzoeksvraag 2) en aan welke activiteiten er subsidiemiddelen worden besteed (onderzoeksvraag 4). Daartoe zijn twee analysekaders ontwikkeld: een analysekader voor de subsidieaanvragen van de eenmalige subsidie (zie bijlage D tussenrapportage) en een analysekader voor subsidieplannen van de meerjarige subsidie (zie bijlage E tussenrapportage).

Vragenlijst samenwerkingsverbanden (meting 1 en 2)

In het voorjaar van 2024 (meetmoment 1) en in het voorjaar van 2025 (meetmoment 2) is er een vragenlijst uitgezet onder de 139 projectleiders (hoog)begaafdheid en/of directeurs/coördinatoren van samenwerkingsverbanden po en vo die subsidiemiddelen inzetten. Het doel van de vragenlijst in het voorjaar van 2024 was om in aanvulling op de analyse van de subsidieplannen inzicht te krijgen in de plannen van samenwerkingsverbanden. Daarnaast vormde de meting van 2024 een nulmeting. De meting in 2025 fungeerde als nameting. Een aantal vragen uit het monitoronderzoek naar de subsidieregeling 2019-2023/2024 is ook gebruikt in het monitoronderzoek naar de subsidieregeling 2023-2025, om zo een beeld te kunnen schetsen van de ontwikkelingen over de jaren 2019 – 2025 heen.

Het responspercentage op de vragenlijst voor samenwerkingsverbanden was in meting 1 (2024) 87% en in meting 2 (2025) 80%. De respons was in beide metingen representatief voor de 139 samenwerkingsverbanden¹⁹ passend onderwijs die subsidiemiddelen ontvangen.

¹⁹ Eén van deze 139 samenwerkingsverbanden is het EOZ Bonaire. Voor de leesbaarheid maken we niet steeds een onderscheid tussen samenwerkingsverbanden en het expertisecentrum. Het EOZ Bonaire heeft geen subsidieplan ingediend dat kon worden geanalyseerd.

In de analyse van de vragenlijsten onder samenwerkingsverbanden zijn een aantal verschillen getoetst op significantie. In de tussenrapportage zijn deze toetsen uitgebreider beschreven. In de huidige rapportage worden enkel de relevante uitkomsten gepresenteerd.

Vragenlijst voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen (meting 2)

In het voorjaar van 2025 is een vragenlijst uitgezet onder alle 129 scholen/voorzieningen (po, vo, (v)so) die subsidie hebben gekregen om voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs te versterken en te borgen (subsidieonderdeel 2). Met de vragenlijst hebben we, in aanvulling op de analyse van de subsidieplannen, in kaart gebracht hoe de scholen de subsidiemiddelen inzetten, hoe de realisatie van de plannen verloopt en welke opbrengsten scholen/voorzieningen ervaren.

Focusgroepen financiën (najaar 2024)

De huidige subsidieregeling voor de ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen loopt eind 2025 af. In november 2024 zijn vier focusgroepen georganiseerd over de toekomstige financiering van deze ondersteuning vanuit het ministerie van OCW. Deze financiering heeft betrekking op de periode na afloop van de huidige subsidie, vanaf 2026. Het doel van de bijeenkomsten was om inzicht te krijgen in de voorkeuren, voordelen en nadelen van verschillende vormen van bekostiging voor het onderwijs en de ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen in Nederland. Daarbij is gekeken vanuit de perspectieven van diverse stakeholders, waaronder scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en vertegenwoordigers van ouders van (hoog)begaafde leerlingen.

Vragenlijst voor ouders

In het voorjaar van 2025 is een vragenlijst uitgezet onder ouders van (hoog)begaafde leerlingen. Deze vragenlijst is uitgezet via 151 samenwerkingsverbanden en via ouderorganisaties Oudervereniging Pharos, Stichting Hoogbegaafd! en Ouders & Onderwijs. Het doel van de vragenlijst is om ervaringen van de ouders op te halen rondom de realisatie van de studieplannen (onderzoeksvraag 11) en de mate waarin het aanbod voor hun (hoog)begaafde kind passend is (onderzoeksvraag 13d). Verder zijn er vragen gesteld over hun ervaringen rondom vroegtijdig signaleren in het onderwijs en hun ervaringen rondom kinderen die thuis dreigen te komen zitten of thuis zitten. De vragenlijst is ingevuld door 719 ouders.

Vragenlijst voor scholen

In het voorjaar van 2025 is eveneens een vragenlijst uitgezet onder scholen voor po, vo en (v)so. Daarvoor is een gestratificeerde steekproef uitgezet, waarbij rekening is gehouden met regionale spreiding, leerlingenaantal en sector, zodat alle regio's, RPA-gebieden (Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid), schoolgroottes, en sectoren vertegenwoordigd waren.²⁰ Uit de populatie van 7971 is een steekproef getrokken van 1213 scholen voor po (inclusief (v)so) en 665 scholen voor vo. Scholen voor sbo en scholen voor cluster 3-onderwijs (zmlk) zijn niet meegenomen in de steekproef. Er zijn vragen gesteld over eventuele deelname aan de subsidieregeling 2023-2025, de realisatie van de plannen, het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen, kennisdeling en samenwerking. De vragenlijst is ingevuld door 300 scholen.

Focusgroepen met diverse stakeholders

In het voorjaar van 2025 zijn veertien focusgroepen georganiseerd met diverse stakeholders, waaronder scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden, gemeenten, ouders van (hoog)begaafde leerlingen

²⁰ Uitgangspunt voor de regio indeling is de RPA, zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/cbs-gebiedsindelingen>

en (hoog)begaafde leerlingen zelf. In totaal deden 71 deelnemers mee aan de focusgroepen. Het doel van deze focusgroepen was om inzicht te krijgen in de inspanningen op meerdere thema's, de ervaringen van betrokkenen met de opbrengsten van de subsidieregeling en de doelen die (nog niet) zijn gerealiseerd. Voor de thema's voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, (vroeg)signalering, thuiszitters, ervaringen van onderwijsprofessionals en ervaringen van ouders zijn telkens twee focusgroepen gehouden: één gericht op het po en één op het vo. Daarnaast is één focusgroep gehouden over borging en duurzaamheid. Ten slotte zijn er drie focusgroepen georganiseerd met (hoog)begaafde leerlingen uit het po, vo en vso.

Vragenlijst en duo interview Caribisch Nederland

In juni 2025 werd een digitale vragenlijst uitgezet onder alle scholen voor primair en voortgezet onderwijs op Bonaire, Sint Eustatius en Saba en onder de EOZ op Saba en Sint Eustatius. De onderzoeker die het onderzoek uitvoerde binnen Caribisch Nederland, deelde een open link naar de vragenlijst met alle instellingen. In de vragenlijst werd scholen gevraagd naar de mate waarin (hoog)begaafdheid prioriteit heeft binnen de instelling, het onderwijs- en ondersteuningsaanbod en kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid. De digitale vragenlijst is ingevuld door 20 respondenten van verschillende scholen op de eilanden. Beide expertisecentra hebben de vragen uit de vragenlijst beantwoord via de mail. Naast het uitzetten van de vragenlijst is een duo-interview afgenomen met EOZ Bonaire.

1.4 Leeswijzer

In dit eindrapport beschrijven we de bevindingen uit de vragenlijsten, focusgroepen en het duo-interview in het kader van de subsidieregeling 2023-2025. Hoofdstuk 2 is specifiek gericht op de opbrengsten van de *eenmalige* subsidie voor het versterken van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs; hoofdstuk 3 gaat over de opbrengsten van de *meerjarige* subsidie voor begaafde leerlingen in po en vo 2023-2025. In beide hoofdstukken gaan we in op de beoogde inzet van de subsidiemiddelen, de uitvoering, ervaren opbrengsten en monitoring en borging van de subsidieactiviteiten. In hoofdstuk 4 beschrijven we de uitkomsten die betrekking hebben op Caribisch Nederland. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 5 uitgebreid in op de perspectieven van ouders en leerlingen op het onderwijs- en ondersteuningsaanbod en expertise op scholen rondom (hoog)begaafdheid (in Nederland). In hoofdstuk 6 komt de financiering van onderwijs en ondersteuning van begaafde leerlingen aan bod. We sluiten af in hoofdstuk 7 met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen en beantwoording van de onderzoeksvragen, gevolgd door enkele reflecties.

2 Eenmalige subsidie

In hoofdstuk 2 staat de eenmalige subsidieregeling centraal. In onderstaand kader geven we een korte samenvatting van de resultaten die we in dit hoofdstuk presenteren. Vervolgens gaan we verder in op de subsidieaanvragen voor deze eenmalige subsidie (paragraaf 2.1.), de uitvoering van de plannen die hierin zijn opgesteld (paragraaf 2.2), de ervaren opbrengsten van de eenmalige subsidie (paragraaf 2.3) en de borging van de subsidieactiviteiten (paragraaf 2.4.). We beschrijven de resultaten op basis van de analyse van subsidieaanvragen die samenwerkingsverbanden in september 2023 hebben ingediend, de resultaten uit de vragenlijsten onder samenwerkingsverbanden (2024 en 2025) en de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen (2025) en de focusgroepen met voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen (2025).

De eenmalige subsidie maakt deel uit van de subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025 en is bedoeld voor het borgen en versterken van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. Nagenoeg alle samenwerkingsverbanden die een aanvraag indienden, kregen de eenmalige subsidie toegekend. De meest genoemde activiteiten waar de middelen voor zijn ingezet, zijn professionalisering, ontwikkeling en toepassing van lesmateriaal en inzet van onderwijsprofessionals op het gebied van (hoog)begaafdheid. Het grootste deel van de vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen is (zeer) tevreden over de besteding van de eenmalige subsidiemiddelen. De subsidie gaf volgens hen ruimte voor doorontwikkeling en versterking van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, maatwerk en meer passend aanbod en uitbreiden van kennis en expertise. De belangrijkste opbrengsten van de activiteiten zijn een beter welbevinden van leerlingen, meer expertise bij leraren en uitbreiding van voorzieningen. De meeste samenwerkingsverbanden geven aan dat de activiteiten tussentijds geëvalueerd worden en dat het grootste deel van de hoogbegaafdheidsvoorzieningen vastgelegd zijn in het beleid. Borging is lastiger voor activiteiten die nog in de startende fase zitten.

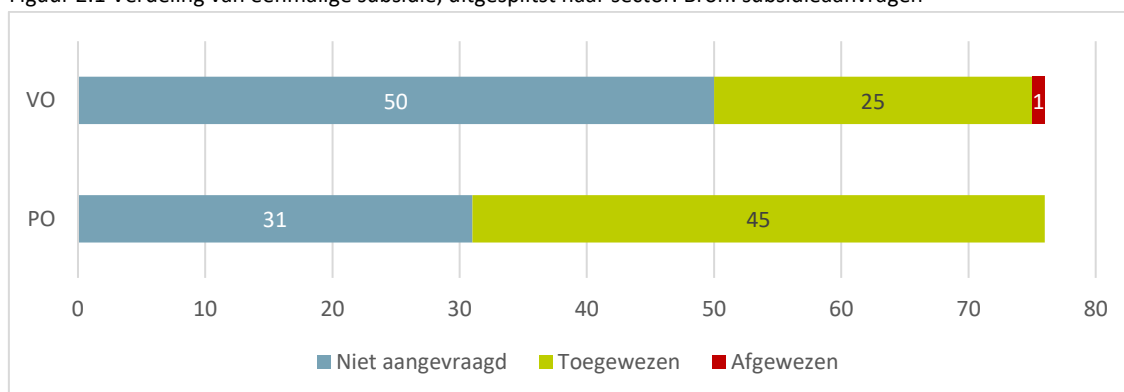
2.1 Subsidieaanvragen

Subsidieaanvragen

Samenwerkingsverbanden konden in september 2023 een aparte aanvraag indienen voor de eenmalige subsidiemiddelen. Het maximaal aan te vragen bedrag was 130.000 euro met 50% cofinanciering als voorwaarde. Doel van deze eenmalige regeling is de borging en versterking van voorzieningen voor voltijd onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen.²¹ In totaal hebben 71 samenwerkingsverbanden een aanvraag ingediend, waarvan er 70 de eenmalige subsidie toegekend kregen. Daarvan kwamen 45 aanvragen van samenwerkingsverbanden voor po en 25 aanvragen uit het vo. In figuur 2.1 is de verdeling van de eenmalige subsidie visueel weergegeven.

²¹ We hanteren hierna de terminologie zoals gebruikt door de Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen: voorziening voor voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs en voltijd hoogbegaafdheidsvoorziening.

Figuur 2.1 Verdeling van eenmalige subsidie, uitgesplitst naar sector. Bron: subsidieaanvragen

De voornaamste reden voor het aanvragen van de eenmalige subsidie was de borging van activiteiten rondom voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, bleek uit de vragenlijst onder samenwerkingsverbanden. Ook het continueren van voorzieningen en het realiseren van een beter passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod waren veelgenoemde redenen voor het indienen van een aanvraag.

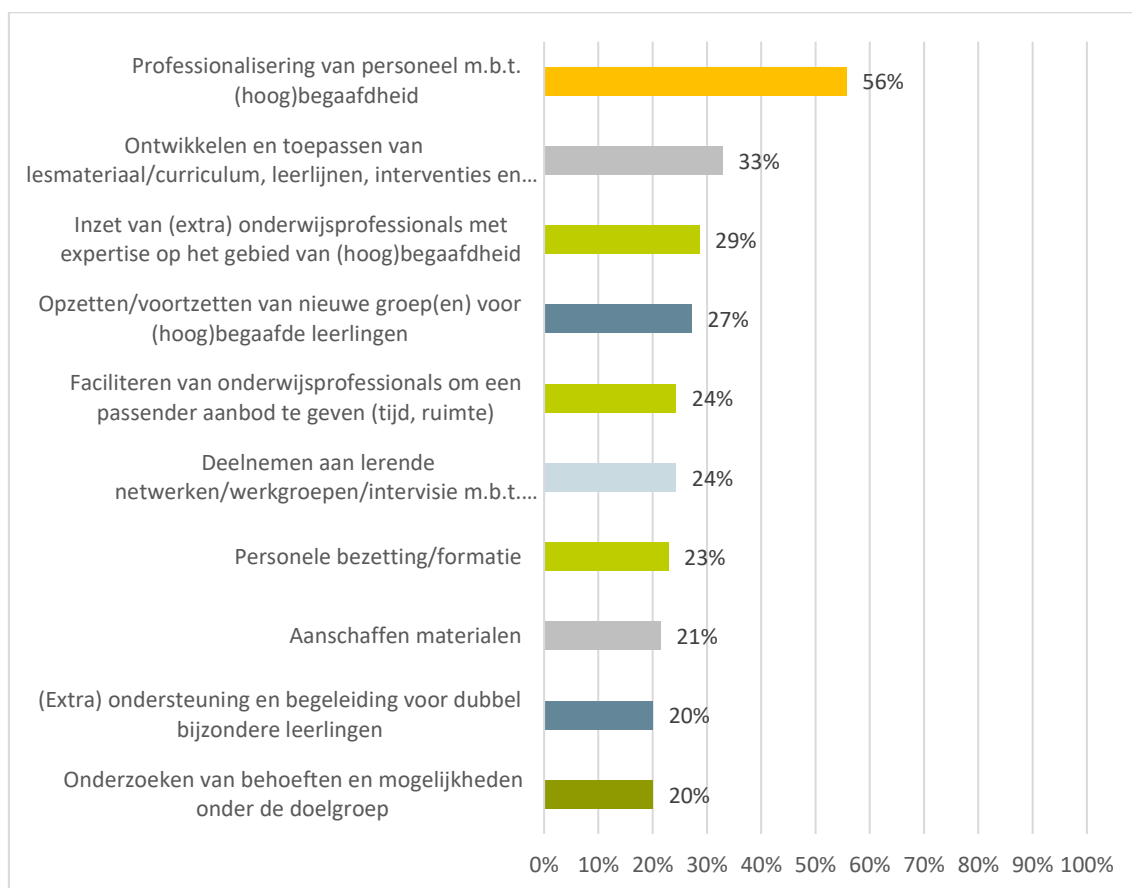
In de subsidieaanvragen voor de eenmalige subsidiemiddelen beschreven samenwerkingsverbanden hoe zij de middelen gaan besteden. Deze subsidieaanvragen zijn ondertekend door in totaal 132 scholen, waarvan de meeste scholen al een voltijd hoogbegaafdheidsvoorziening hebben, maar een deel ook met de subsidie een nieuwe voltijdgroep gaat opzetten.

Doelen en activiteiten

Uit de analyse van de hoofdthema's die genoemd werden in de subsidieaanvragen blijkt dat de meeste samenwerkingsverbanden subsidiemiddelen besteden aan faciliteiten en organisatie (73%) met als doel de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen te versterken. Denk daarbij aan het faciliteren van onderwijspersoneel en inzet van extra professionals, met als doel activiteiten voort te kunnen zetten. Ook het creëren van aanbod voor leerlingen (70%) en scholing en professionalisering van professionals (69%) zijn veelgenoemde thema's in de aanvragen.

Om deze hoofddoelen te bereiken zetten samenwerkingsverbanden de subsidiemiddelen in voor verschillende activiteiten. De meest genoemde activiteiten in de subsidieaanvragen zijn professionalisering, ontwikkeling en toepassing van lesmateriaal en inzet van onderwijsprofessionals met expertise op het gebied van (hoog)begaafdheid (Figuur 2.2).

Figuur 2.2 Percentage van samenwerkingsverbanden dat de activiteit ten minste één keer in de subsidieaanvraag noemt²² (n=70). Kleuren verwijzen naar hoofdthema's (lichtgroen: faciliteiten en organisatie, donkerblauw: aanbod leerlingen, oranje: scholing en professionalisering, grijs: materialen, lichtblauw: kennisontwikkeling en -deling, donkergroen: onderzoek en behoeftepeiling). Bron: subsidieaanvragen eenmalige subsidie

Doelgroepen

Vijftien samenwerkingsverbanden noemen in hun subsidieaanvraag dubbel bijzondere leerlingen als specifieke doelgroep, meestal naast de algemene doelgroep. Vier samenwerkingsverbanden richten zich (ook) op (hoog)begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen. De rest van de samenwerkingsverbanden specificeert de doelgroep niet en heeft het in de subsidieaanvraag over (hoog)begaafde leerlingen in het algemeen.

In de focusgroep geven deelnemers aan dat de subsidie landelijk verstrekt zou moeten worden, zonder aanmeldprocedure. Op dit moment is het volgens hen te vrijblijvend wie de subsidie aanvraagt. Het ene samenwerkingsverband vroeg de subsidie wel aan, terwijl een ander dat niet doet. Hierdoor kan er na toekenning een aanzuigende werking ontstaan: samenwerkingsverbanden met subsidie, krijgen vanwege hun aanbod voor deze doelgroep ook aanmeldingen van leerlingen uit aangrenzende samenwerkingsverbanden zonder subsidie. Volgens de deelnemers leidt dit ertoe dat sommige voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen steeds vaker leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte moeten weigeren. Deelnemers aan de focusgroep geven daarnaast aan dat het aanvragen van de subsidie veel tijd kost. Het betreft schoolleiders die, nadat het samenwerkingsverband de subsidie heeft aangevraagd,

²² Kleuren verwijzen naar hoofdthema's onder figuur 2.9.

deze vervolgens opnieuw bij het samenwerkingsverband moeten aanvragen. Volgens de deelnemers is dit zonde van de tijd, omdat zij liever direct aan de slag gaan.

2.2 Uitvoering

Activiteiten

In lijn met de beschreven activiteiten in de subsidieaanvraag, besteden voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen in zowel het po als het vo de eenmalige subsidie het vaakst aan professionalisering van personeel met betrekking tot (hoog)begaafdheid. Ook het ontwikkelen en toepassen van lesmateriaal/curriculum, interventies en hulpmiddelen voor de doelgroep en de personele bezetting zijn zaken waar de eenmalige subsidie vaak aan wordt besteed. Voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen in het vo organiseren daarnaast met name extra (individuele) begeleiding voor leerlingen en arrangementen voor (hoog)begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuiszitten. Voor de meeste activiteiten geldt dat de uitvoering grotendeels verloopt zoals beschreven is in de subsidieaanvraag, blijkt uit de vragenlijst onder voltijd voorzieningen in het voorjaar van 2025.

Bij de uitvoering van de subsidieactiviteiten zijn voornamelijk schoolleiders, specialisten (hoog)begaafdheid vanuit de school/voorziening en het samenwerkingsverband betrokken.

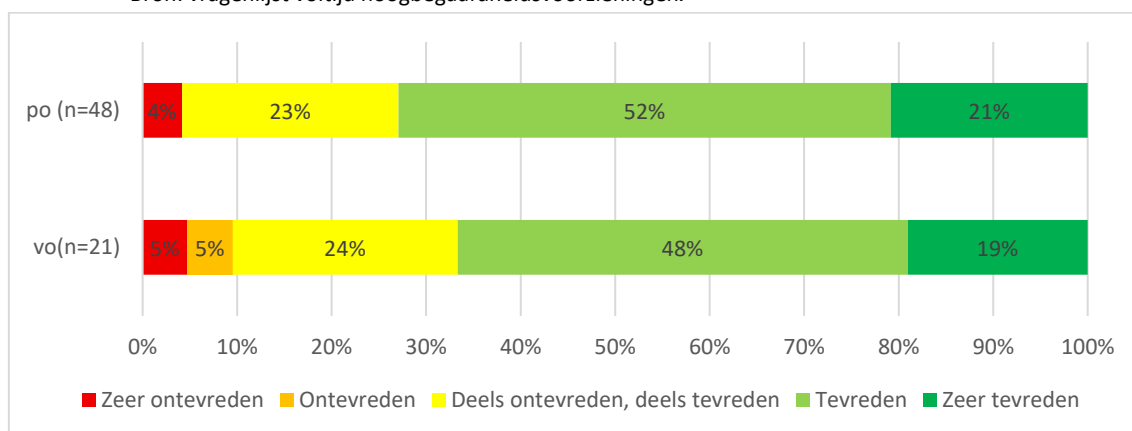
Doelgroep

De voorzieningen zetten de eenmalige subsidie voornamelijk in voor activiteiten gericht op leerlingen met ondersteuningsbehoeften op het gebied van executieve functies, sociaal-emotionele ontwikkeling en mentaal welbevinden. Daarnaast worden er ook activiteiten georganiseerd voor leraren.

Tevredenheid

Het grootste deel van de vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen in zowel het po als het vo is tevreden of zeer tevreden over de besteding van de eenmalige subsidiemiddelen (zie Figuur 2.3). De middelen geven volgens hen met name ruimte voor doorontwikkeling, duurzaamheid en versterking van het voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. Ook is het beter mogelijk om te voorzien in de ondersteuningsbehoeften van leerlingen en geven de middelen de mogelijkheid tot het bundelen en uitbreiden van kennis en expertise. Ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan deels ontevreden en deels tevreden te zijn met de besteding van de eenmalige middelen, vanwege onduidelijkheid over de begroting en de wens om middelen gericht in te zetten. Daarbij komt ook naar voren dat er behoefte is aan structurele middelen in het kader van borging en continuïteit. Een klein deel van de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen is (zeer) ontevreden over de besteding van de middelen. Deze respondenten geven aan (nog) geen middelen te hebben ontvangen of niet betrokken te zijn bij de besteding van de middelen.

Figuur 2.3 Tevredenheid over de besteding van de eenmalige subsidiemiddelen (n=69).
Bron: vragenlijst voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen.

Belemmerende factoren

Ongeveer driekwart van de vertegenwoordigers ervaart enige negatieve invloed van verschillende belemmerende factoren op de uitvoering van subsidieactiviteiten. In het po wordt voornamelijk het gebrek aan voldoende gekwalificeerd personeel met specifieke expertise met betrekking tot (hoog)begaafdheid ervaren als belemmerend. Ook in het vo wordt deze uitdaging vaak genoemd als belemmerend, hoewel personeelsverloop en een gebrek aan tijd voor professionals nog vaker worden ervaren.

Een genoemd knelpunt in de focusgroepen van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs is de overstap naar het regulier vo. Leerlingen die in het po voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs volgden, vinden deze overgang vaak lastig. Omdat deze leerlingen gewend zijn aan een aparte klas, ervaren zij de overstap naar regulier vo als moeilijker dan naar voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. Zij zijn gewend aan lessen in een aparte klas buiten de reguliere groep, waardoor het verschil met het regulier vo groot kan zijn.

Succesfactoren

De meerderheid van de vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen geeft aan dat het feit dat professionals gefaciliteerd worden in hun tijd bevorderend is in de uitvoering van subsidieactiviteiten. Ook de betrokkenheid van leerlingen en ouders en samenwerking met andere scholen werken bevorderend in de uitvoering. In het vo worden goede taakverdeling en duidelijke communicatie ook als succesfactoren ervaren door voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen. Een klein deel van de voorzieningen ervaart geen succesfactoren in de uitvoering van de subsidieactiviteiten.

2.3 Opbrengsten

Deelname aan subsidieactiviteiten

Het grootste deel van de leerlingen die in de subsidieaanvraag als doelgroep beoogd waren, neemt ook daadwerkelijk deel aan de subsidieactiviteiten. In het vo zijn echter ook enkele voorzieningen waarbij minder dan de helft van de beoogde leerlingen deelneemt aan activiteiten.

Ervaren opbrengsten

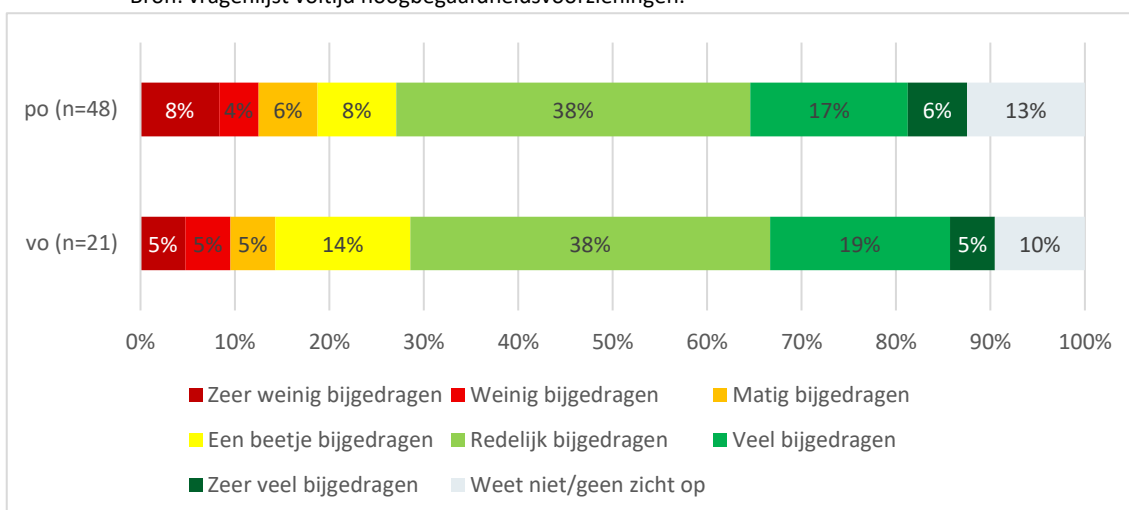
Ruim de helft van de vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen geeft aan dat de eenmalige subsidieregeling redelijk tot zeer veel heeft bijgedragen aan de versterking van het voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs (Figuur 2.4). Door de middelen is het onder andere beter mogelijk om kennis

uit te wisselen en te verbreden, individuele begeleiding en maatwerk aan leerlingen te bieden, nieuwe groepen op te zetten en meer leerlingen op te kunnen vangen. Ook heeft de eenmalige subsidie gezorgd voor meer continuïteit en borging van het onderwijs en spreken respondenten van een positieve invloed op het welbevinden en gedrag van leerlingen door de activiteiten die worden georganiseerd. De fysieke leeromgeving is beter passend bij de ondersteuningsbehoeften van leerlingen en er zijn meer geschoolde leerkrachten binnen de school.

Respondenten die in mindere mate opbrengsten ervaren van de eenmalige subsidie middelen geven aan geen of weinig zicht te hebben op de opbrengsten voor hun eigen locatie of leerlingen, of nog in de opstartende fase te zitten. Ook zijn er respondenten die (nog) geen middelen hebben ontvangen en dus geen opbrengsten ervaren van de subsidieregeling. Ten slotte wordt ook hier de tijdelijkheid van de middelen genoemd, waardoor opbrengsten op sommige scholen niet structureel zijn.

Figuur 2.4 Mate waarin eenmalige subsidie heeft bijgedragen aan de ervaren opbrengsten (n=69).

Bron: vragenlijst voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen.

De activiteiten die volgens vertegenwoordigers van de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen het meest hebben bijgedragen aan de ervaren opbrengsten zijn voor het po voornamelijk het inzetten op de personele bezetting/formatie en de professionalisering van personeel met betrekking tot (hoog)begaafdheid. Vertegenwoordigers uit het vo noemen het opzetten van nieuwe groep(en) voor (hoog)begaafde leerlingen, het ontwikkelen en toepassen van lesmateriaal/curriculum, interventies en hulpmiddelen voor de doelgroep en professionalisering van personeel.

In de focusgroep komen verschillende opbrengsten ter sprake, zowel voor leerlingen als voor leraren. Zo is het aanbod beter passend en meer dekkend geworden voor (hoog)begaafde leerlingen, mede doordat voltijd hoogbegaafdheidsgroepen, opgezet tijdens de eerste subsidieronde, nu bestendigd zijn. Daarnaast komen kinderen eerder op de juiste plek, doordat is ingezet op vroegsignalering met bijvoorbeeld het *Groeilab* (een interne plusklas met inzet op signalering van (hoog)begaafdheid). Een beter passend en dekkend aanbod leidt er volgens de deelnemers toe dat er minder thuiszitters zijn binnen het samenwerkingsverband. Het aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen en de inzet op vroegsignalering hebben er daarnaast voor gezorgd dat de kennis over en erkenning voor (hoog)begaafdheid bij leraren vergroot werd. Er is onder leraren meer bewustwording gekomen voor het uitdragen van de expertise rond (hoog)begaafdheid. Ook is ingezet op professionalisering, onder meer door de oprichting van een vliegende brigade. Deze wordt vanuit een samenwerkingsverband en schoolbestuur ingezet om scholen praktische handvatten te bieden. De nadruk ligt op beeldvorming, coaching, begeleiding, casuïstiek,

organisatie, beleid en ondersteuning van het jonge kind. Verder is er binnen het voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs een sterkere samenwerking ontstaan tussen aanbieders van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, wat bijvoorbeeld heeft geleid tot een gezamenlijke aanmeldprocedure binnen een samenwerkingsverband. Ook zijn er samenwerkingen aangegaan met jeugdhulp om ondersteuning te kunnen bieden aan leerlingen met zwaardere ondersteuningsbehoeften.

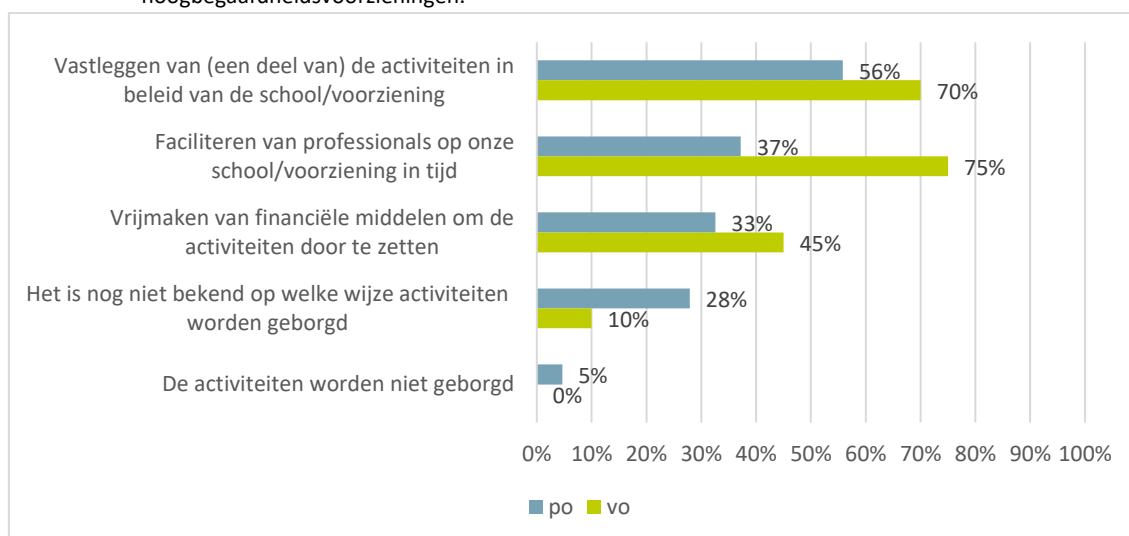
Toereikendheid van de subsidie

In het po geeft iets minder dan een kwart van de vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen aan dat de middelen toereikend zijn. In het vo ervaart ongeveer de helft van de vertegenwoordigers dat de middelen toereikend zijn. Voor de overige voltijd voorzieningen zijn de subsidiemiddelen niet of enigszins toereikend. Een vaak genoemde reden daarvoor is de behoefte aan structurele bekostiging om binnen de basisondersteuning een aanbod op te kunnen zetten. De kosten voor de uitvoering van activiteiten zijn hoger dan de middelen die voorzieningen op dit moment ontvangen. Daardoor zijn de eenmalige subsidiemiddelen nu vaak alleen voldoende voor tijdelijke activiteiten, die zouden stoppen als de middelen op zijn. In het po gaat een groot deel van de middelen naar de inzet van personeel, waardoor er onvoldoende ruimte is om andere activiteiten te organiseren. Vertegenwoordigers geven bovendien aan dat de vraag naar voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs groeit en dat ondersteuningsbehoeften van leerlingen steeds diverser worden, waardoor er meer middelen nodig zijn.

2.4 Monitoring, evaluatie en borging

De activiteiten die in het kader van de eenmalige subsidie zijn georganiseerd, worden binnen de meeste samenwerkingsverbanden tussentijds geëvalueerd. In het vo is dit vaker het geval dan in het po. Het grootste deel van de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen heeft de subsidieactiviteiten daarnaast vastgelegd in het beleid (Figuur 2.5). Voor het vo geldt dit iets vaker dan voor het po, waar het juist vaker nog onbekend is op welke wijze activiteiten zullen worden geborgd. Dit verschil is ook te zien in het faciliteren van professionals in tijd om activiteiten te borgen.

Figuur 2.5 Manieren waarop subsidieactiviteiten worden geborgd (n=63²³). Bron: vragenlijst voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen.

²³ Voltijd voorzieningen die geen zicht hebben op borging zijn niet meegenomen in de analyse

Waar met de nieuwe subsidieregeling is ingezet op bestaande activiteiten, geven de deelnemers in de focusgroep aan dat de resultaten grotendeels geborgd zijn. Waar activiteiten nog ‘in de kinderschoenen staan’, is de borging een grotere uitdaging. Een van de deelnemers geeft aan dat het samenwerkingsverband een belangrijke rol speelt bij de borging van de resultaten. Er worden grote verschillen tussen scholen gezien, waarbij meer uniformiteit binnen het samenwerkingsverband of zelfs tussen samenwerkingsverbanden gewenst is. Andere deelnemers sluiten hierbij aan door te pleiten voor meer structurele middelen, die ook geoormerkt worden. Wanneer middelen geoormerkt worden, is er meer gerichte sturing vanuit de overheid mogelijk. Dit zou volgens deelnemers een positieve invloed kunnen hebben, ook omdat dit mogelijkheden biedt met betrekking tot het stellen van landelijke eisen en toezicht op de resultaten.

3 Meerjarige subsidie

In hoofdstuk 3 staat de meerjarige subsidie voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen 2023-2025 centraal. In onderstaand kader volgt een korte samenvatting van de resultaten uit de focusgroepen, vragenlijsten voor samenwerkingsverbanden en scholen. Deze resultaten worden in de rest van het hoofdstuk verder toegelicht: eerst de subsidieplannen (paragraaf 3.1) en de uitvoering ervan (paragraaf 3.2), vervolgens bespreken we de opbrengsten (paragraaf 3.3), de monitoring, evaluatie en borging van de activiteiten (paragraaf 3.4) en tot slot de doelmatigheid van de subsidie (paragraaf 3.5).

De meerjarige subsidie 2023-2025 bood samenwerkingsverbanden passend onderwijs de mogelijkheid activiteiten te financieren die bijdragen aan een passend en dekkend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Daarbij lag de nadruk op vroegtijdige signalering en het ondersteunen van (zeer) (hoog)begaafde leerlingen en leerlingen die (dreigen) thuis te komen zitten. In totaal hebben 138 van de 151 samenwerkingsverbanden uit het po en vo en één EOZ (Bonaire) de meerjarige subsidie 2023-2025 ontvangen. De middelen worden vooral ingezet voor professionalisering en kennisdeling, versterking van samenwerking en overleg, en voor extra ondersteuning van leerlingen. De uitvoering verloopt volgens samenwerkingsverbanden en scholen grotendeels volgens plan en heeft geleid tot uitbreiding van voorzieningen, nieuwe initiatieven en meer samenwerking tussen scholen en externe partners. Belangrijkste opbrengsten zijn een verbeterde motivatie en sociaal-emotionele ontwikkeling van (hoog)begaafde leerlingen en toegenomen expertise in scholen. Tegelijkertijd blijven er uitdagingen rondom vroegsignalering, structurele borging en personele capaciteit, evenals het bereiken van kwetsbare subgroepen zoals thuiszitters en dubbel bijzondere leerlingen.

3.1 Subsidieplannen

Subsidieplannen

Er zijn in totaal 143 subsidieplannen ingediend voor de meerjarige subsidie binnen de regeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025, waarvan er 139 toegekend zijn. In totaal hebben 138 samenwerkingsverbanden en één EOZ (Bonaire) de meerjarige subsidie 2023-2025 ontvangen. De verdeling tussen samenwerkingsverbanden in het po en in het vo is vrijwel gelijk: 68 samenwerkingsverbanden voor po, 69 samenwerkingsverbanden voor vo, een samenwerkingsverband voor po en vo en het EOZ Bonaire, die zowel po als vo bedient. Voor samenwerkingsverbanden was de voornaamste reden om de meerjarige subsidie aan te vragen het vergroten en verspreiden van kennis over (hoog)begaafdheid binnen scholen en binnen het samenwerkingsverband.

Van de 131 samenwerkingsverbanden die de meerjarige subsidie ontvangen, hebben er ook subsidie ontvangen in de periode 2019–2023/2024. Ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden ontvangt naast de meerjarige subsidie 2023-2025 ook de eenmalige subsidie voorziening hoogbegaafdheidsonderwijs.

Doelen en activiteiten

Samenwerkingsverbanden hebben een groot aantal subsidieactiviteiten beschreven in hun plannen (Figuur 3.1). Vrijwel alle samenwerkingsverbanden noemen activiteiten rondom de doelen van professionalisering en kennisdeling, samenwerking en overleg en extra ondersteuning voor leerlingen. Bijna alle samenwerkingsverbanden zetten de subsidiemiddelen in voor activiteiten op het gebied van onderzoek, evaluatie, inventarisatie en het ontwikkelen van visie of beleid op het gebied van (hoog)begaafdheid. Ook activiteiten op het gebied van scholing en opleiding van onderwijsprofessionals en het organiseren of bijwonen van bijeenkomsten ten behoeve van kennisdeling wordt door het grootste deel van de samenwerkingsverbanden genoemd. Twee derde van de samenwerkingsverbanden geeft aan daarnaast middelen te besteden aan activiteiten om de samenwerking met ouders, de samenwerking tussen po en vo en de samenwerking tussen onderwijs en (jeugd)zorg te bevorderen.

Figuur 3.1 Top 10 activiteiten, percentage van samenwerkingsverbanden dat de activiteit ten minste één keer in het subsidieplan noemt (n=138²⁴). Kleuren verwijzen naar hoofdthema's (oranje: professionalisering/kennisdeling, blauw: samenwerking/overleg, groen: ondersteuning voor leerlingen). Bron: subsidieplannen meerjarige subsidie.

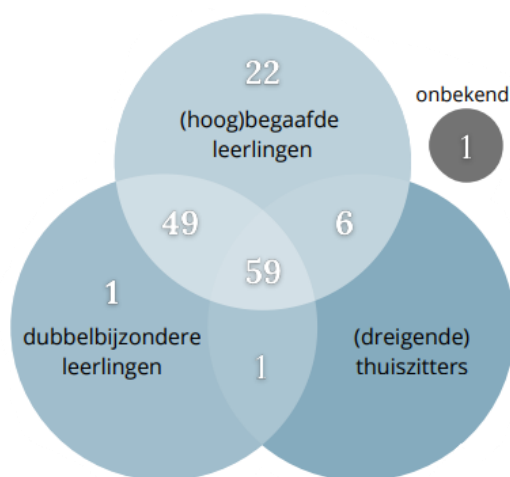

Doelgroep

Samenwerkingsverbanden richten zich in hun subsidieplannen op diverse doelgroepen: (hoog)begaafde leerlingen, dubbel bijzondere leerlingen en (dreigende) thuiszitters. In de meeste gevallen gaat het om een combinatie van doelgroepen (Figuur 3.2).

²⁴ Van EOZ Bonaire ontbreekt het activiteitenplan, en deze is dan ook niet meegenomen in de analyse van de subsidieplannen

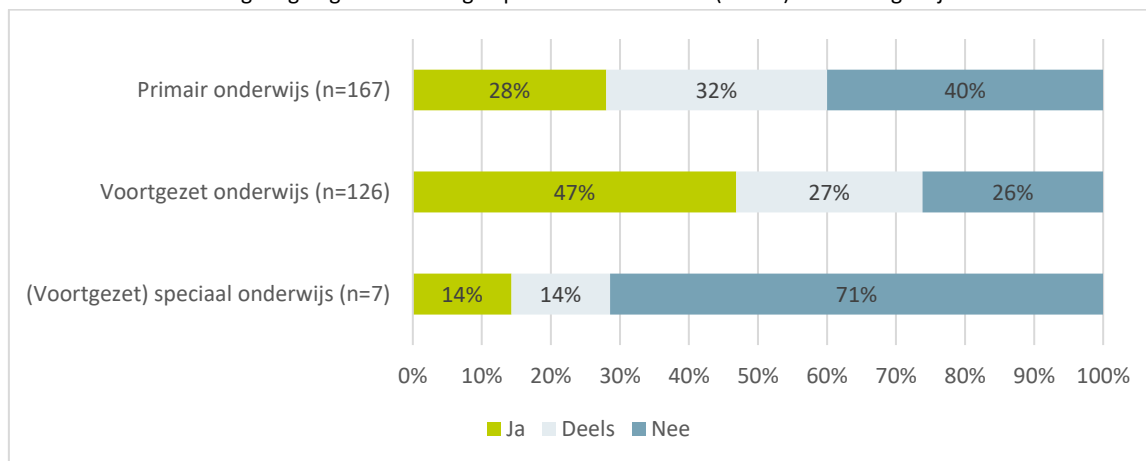
Figuur 3.2 Doelgroepen beschreven in subsidieplannen, overlap betekent een combinatie van doelgroepen (n=139²⁵). Bron: subsidieplannen meerjarige subsidie.

Perspectief scholen

In de vragenlijst voor scholen is gepeild of de respondenten op de hoogte zijn van de inhoud van het door het samenwerkingsverband ingediende subsidieplan voor de meerjarige subsidieregeling. De mate waarin scholen op de hoogte zijn verschilt per schooltype (Figuur 3.3). In het (v)so en po zijn de meeste respondenten niet of deels op de hoogte van de inhoud. In het vo ligt dit percentage lager en is bijna de helft van de scholen wel op de hoogte van de inhoud.

Figuur 3.3 Bent u op de hoogte van de inhoud van het ingediende subsidieplan voor de meerjarige subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025? (n=300). Bron: vragenlijst scholen.

Vervolgens is aan de respondenten die aangaven wel of deels op de hoogte te zijn van de inhoud van het ingediende subsidieplan (n=195) gevraagd in hoeverre de school bij de aanvraag en opzet van het subsidieplan betrokken is geweest. Volgens 45% van deze respondenten is de school niet of nauwelijks betrokken geweest. 21% was gemiddeld betrokken bij de aanvraag van de subsidie, en een derde (34%) van de scholen was (heel erg) betrokken.

²⁵ EOZ Bonaire is in deze analyse meegenomen als 'onbekend' wat betreft de doelgroep

Vanuit de scholen waren vooral specialisten (hoog)begaafdheid van de voorziening betrokken bij het opstellen van het subsidieplan (53%). Daarnaast speelde de schooldirecteur of adjunct-directeur een belangrijke rol (48%), evenals intern begeleiders, zorg-/ondersteuningscoördinatoren of gedragswetenschappers (40%). Schoolbestuurders waren in 29% van de gevallen betrokken. Verder werd 25% onder “anders” genoemd, waaronder dat de samenwerkingsverbanden betrokken waren bij het opstellen van de subsidieplannen en de scholen zelf niet.

3.2 Uitvoering

In deze paragraaf gaan we in op de uitvoering van de subsidieplannen. Allereerst schetsen we een algemeen beeld van de uitvoering (3.2.1), waaronder de tevredenheid, de succesfactoren en belemmerende factoren, de toereikendheid van de middelen en de doeltreffendheid. Vervolgens gaan we in de subparagrafen in op de uitvoering in relatie tot de centrale doelstellingen van de subsidie: een passend en dekkend aanbod (3.2.2), kennisdeling en beleid (3.2.3) en de samenwerking (3.2.4).

3.2.1 Algemeen beeld uitvoering

In het voorjaar van 2025 waren de meeste samenwerkingsverbanden in de uitvoerende fase, waarbij ze gestart waren met de meeste subsidieactiviteiten. Voor alle categorieën van activiteiten geldt voor de meeste samenwerkingsverbanden dat de uitvoering volledig of in grote lijnen verloopt zoals beschreven in het subsidieplan. Wijzigingen hebben meestal betrekking op concretisering van de inhoud van activiteiten of activiteiten die op een ander moment of in een andere vorm plaatsvinden. Redenen daarvoor zijn veranderingen in behoeften bij scholen en medewerkers en veranderingen in de samenstelling van het team.

De meerderheid van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat meer dan 50% van de beoogde leerlingen deelneemt aan de subsidieactiviteiten. Leerlingen die niet deelnemen aan de subsidieactiviteiten zijn meestal (hoog)begaafde leerlingen die (tijdelijk) geen onderwijs volgen, leerlingen in het vo en dubbel bijzondere leerlingen.

Bij de uitvoering van de subsidieactiviteiten zijn voornamelijk specialisten (hoog)begaafdheid van scholen en schoolbesturen, intern begeleiders, zorg-/ondersteuningscoördinatoren en gedragswetenschappers van scholen en samenwerkingsverbanden betrokken.

Aan de scholen die aangaven (deels) op de hoogte te zijn van de inhoud van de subsidieplannen is in het kader van de realisatie van de plannen gevraagd of de activiteiten uit de subsidieaanvraag ook daadwerkelijk zijn gerealiseerd. De meeste respondenten (56%) geven aan dat alle activiteiten uit de subsidieplannen worden gerealiseerd. Een kleiner deel (36%) geeft aan dat een gedeelte van de activiteiten gerealiseerd wordt en 7% geeft aan dat de activiteiten niet worden gerealiseerd. Redenen dat de plannen (deels) niet gerealiseerd worden zijn dat scholen de middelen er niet voor hebben of later van het samenwerkingsverband hebben ontvangen. Verder zijn genoemde redenen een gebrek aan tijd, personeel, organisatievermogen en het ontbreken van een gevoel van urgentie bij schoolleidingen en het samenwerkingsverband. Ook geven veel respondenten aan dat zij nog in de startfase zitten of ‘nog midden in het proces’ waardoor nog niet alle activiteiten gerealiseerd zijn.

Uit de focusgroepen komt naar voren dat er in de tweede subsidieronde zowel nieuwe activiteiten zijn gestart als eerdere initiatieven, opgestart tijdens de eerste subsidieronde, zijn voortgezet (zie voor een meer uitgebreide toelichting 3.2.2). Dankzij de tweede subsidie konden onder andere signaleringsinstrumenten zoals VOQS worden aangeschaft, die bijdragen aan (vroeg)signalering. Ook is de subsidie bijvoorbeeld ingezet voor de vorming van een plusteam dat zich richt op beleidsontwikkeling, voor de opzet van een hybride voltijd-onderwijsgroep en voor de ontwikkeling van pilot- en peergroepen. Daarnaast geven sommige samenwerkingsverbanden aan dat ze door middel van de subsidie de mogelijkheid kregen om professionals aan te nemen zoals specialisten, docenten in het vo en een hoogbegaafdheidscoördinator bij een schoolbestuur om het (hoog)begaafdheidsbeleid verder te ontwikkelen. Naast deze nieuwe activiteiten is een aantal initiatieven uit de eerste subsidieronde voortgezet en verder uitgebouwd. Waar de eerste subsidie volgens een van de deelnemers vooral gericht was op kennisverbreding en het aantrekken van specialisten, lag de nadruk in de tweede subsidieronde op implementatie, verduurzaming en borging van de ingezette activiteiten. Ook uitbreiding van initiatieven is gerealiseerd met de tweede subsidie, denk aan de uitbreiding van het aantal plusklassen.

Tevredenheid

Samenwerkingsverbanden die deelnamen aan de vragenlijst zijn overwegend tevreden over de realisatie van de subsidieplannen. Vertegenwoordigers geven aan dat ze op schema liggen, dat de uitvoering loopt zoals gepland, dat de samenwerking is verbeterd en dat scholen elkaar steeds beter vinden. Een aantal samenwerkingsverbanden is (enigszins) ontevreden over de uitvoering en licht toe dat de samenwerking stroef verloopt, dat kennisdeling fragiel is en dat personeelstekorten de uitvoering van subsidieplannen onder spanning zet.

Succesfactoren en belemmerende factoren

Vertegenwoordigers van samenwerkingsverbanden die deelnamen aan de vragenlijst ervaren dat voldoende kennis en expertise op het gebied van (hoog)begaafdheid, goede samenwerking tussen scholen en met externe partners, draagvlak onder scholen en duidelijke communicatie en afstemming rondom het aanbod succesfactoren zijn in de uitvoering van subsidieactiviteiten. Problemen rondom het personeel, zoals een tekort aan tijd onder professionals, personeelsverloop en uitval van personeel, zijn veelvoorkomende factoren die belemmerend zijn voor de uitvoering.

Deelnemers van de focusgroepen benoemen dat er knelpunten blijven in de uitvoering, rondom de signalering, het bereiken van kwetsbare doelgroepen en de samenwerking. Ten eerste blijft het vroegtijdig herkennen van jonge kinderen die extra ondersteuning nodig hebben ontoereikend volgens deelnemers. Zo zijn de aangeschafte signaleringsinstrumenten op zichzelf onvoldoende om vroegsignalering te realiseren. Door een combinatie van een gebrek aan een rijke leeromgeving die hogere orde denkvaardigheden stimuleert en het gebrek aan kennis over de signalering bij onderwijsprofessionals, wordt (hoog)begaafdheid bij het jonge kind vaak niet opgemerkt. Deelnemers leggen de gevolgen uit: vanwege onderpresteren nivelleert de vroege voorsprong van (hoog)begaafde kinderen vaak weer op latere leeftijd. Vervroegd instromen zou helpend zijn, maar is momenteel juridisch gezien niet mogelijk in het po.

Ten tweede wijzen deelnemers op het signaleren en bereiken van kwetsbare doelgroepen als knelpunt: *“Zowel leerlingen aan de onderkant als aan de bovenkant hebben evenveel recht op een goede, gedifferentieerde instructie.”* Sommige doelgroepen worden volgens hen minder makkelijk gesignaleerd en bereikt, waardoor het aanbod voor hen tekortschiet. Daarbij gaat het onder andere om zeer (hoog)begaafde leerlingen (met name meisjes), dubbel bijzondere leerlingen in het gespecialiseerd

onderwijs, kinderen met een andere culturele achtergrond en leerlingen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. Ook het onderscheid tussen internaliserende (bijvoorbeeld angsten) en externaliserende problematiek (bijvoorbeeld agressief gedrag) vormt een uitdaging, omdat beide groepen een verschillende aanpak vragen en gezamenlijke plaatsing vaak niet goed aansluit bij hun behoeften.

Tot slot vormt samenwerking een terugkerend aandachtspunt. In een regio met veel schoolbesturen, zijn er vaak uiteenlopende visies tussen de schoolbesturen. Dit bemoeilijkt het opzetten van voorzieningen binnen de regio volgens de deelnemers. Daarnaast is de aansluiting tussen onderwijs en zorg een struikelblok, onder meer bij het betrekken van de juiste professionals en jeugdhulp bij het opzetten van voorzieningen. Deze knelpunten komen met name naar voren in de context van (vroeg)signalering en de ondersteuning van thuiszitters.

Toereikendheid

Een grote meerderheid van de samenwerkingsverbanden geeft in de vragenlijst aan dat de beschikbare middelen toereikend zijn. De samenwerkingsverbanden waarvoor de beschikbare middelen enigszins of niet toereikend zijn, lichtten toe dat zij niet over genoeg inzetbaar personeel beschikken om de subsidieplannen uit te voeren. Daarnaast zijn de personeelskosten en andere kosten gestegen, bijvoorbeeld doordat projecten duurder zijn dan verwacht of doordat het aantal leerlingen dat gebruikmaakt van de voorzieningen stijgt. Het verminderen van geplande activiteiten en het inzetten van middelen uit andere budgetten zijn de meest genoemde maatregelen om het tekort aan subsidiemiddelen op te vangen.

Doeltreffendheid en doelmatigheid

Op basis van de focusgroepen kan nog geen duidelijk oordeel worden gevormd over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de subsidiemiddelen. De meeste deelnemers hebben hier (nog) beperkt zicht op, onder meer omdat de subsidie deels nog niet is besteed of omdat verschillende subsidiestromen binnen besturen worden samengevoegd, waardoor herkomst en inzet lastig te onderscheiden zijn.

Een deelnemer geeft aan wél goed zicht te hebben op de besteding, vooral waar middelen rechtstreeks naar scholen gaan en verantwoording verplicht is. De deelnemer geeft aan dat de middelen doeltreffend besteed worden omdat het middelen direct naar de scholen gaan die vervolgens moeten kunnen aangeven hoe zij de middelen hebben ingezet. Deze deelnemer licht toe: *“Omdat het om geoormerkt geld gaat, is verantwoording noodzakelijk en wordt er zorgvuldig op toegezien hoe het budget wordt ingezet. Dat besef leeft sterk binnen de scholen.”* Tegelijkertijd merken deelnemers op dat een doeltreffende inzet niet automatisch betekent dat activiteiten ook op langere termijn kunnen worden voortgezet; daarvoor is structurele kostendeckende financiering nodig.

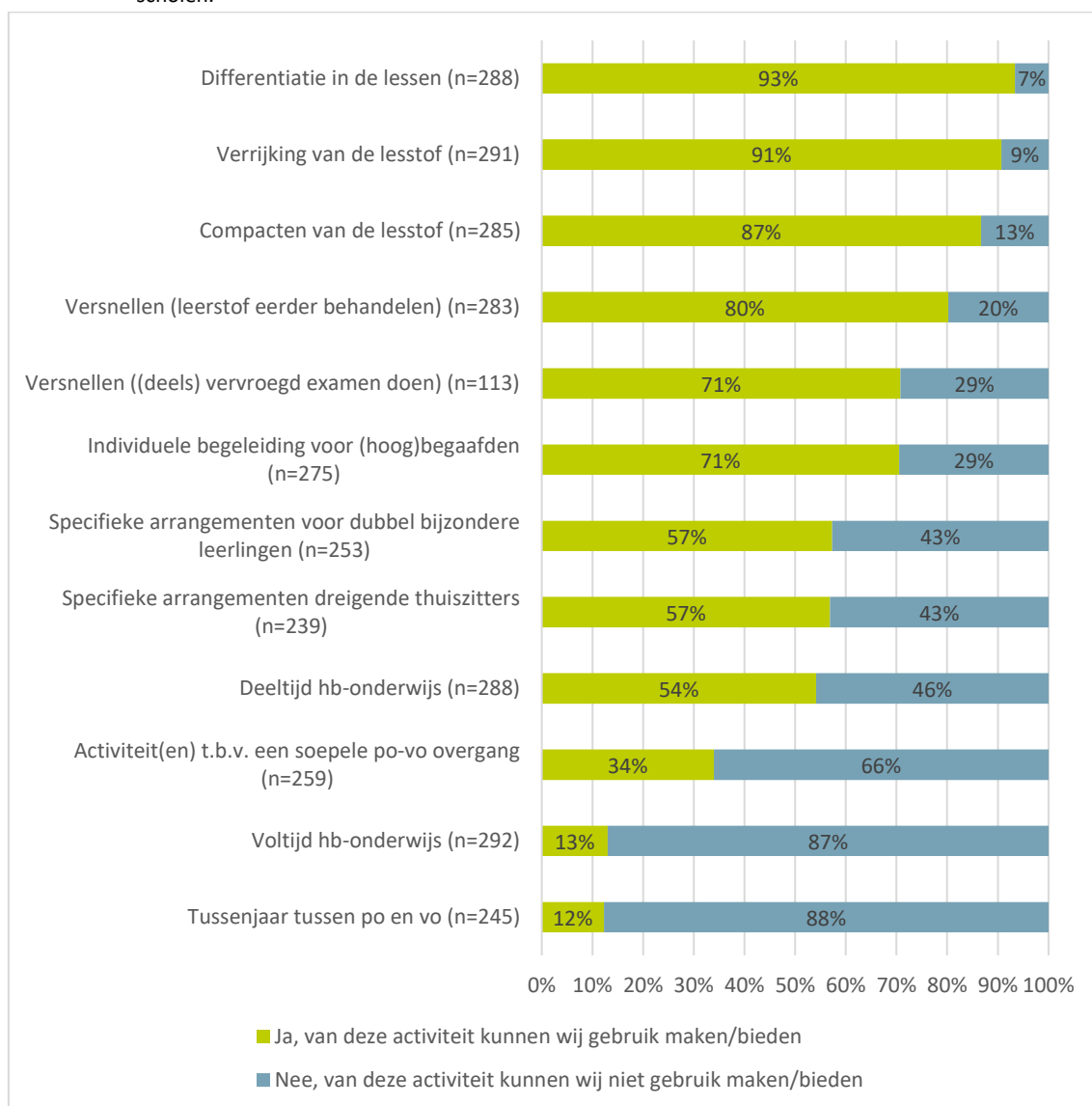
3.2.2 Passend en dekkend aanbod

Uit de vragenlijst onder samenwerkingsverbanden blijkt dat zij in de besteding van de subsidiemiddelen met name inzetten op een passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Zo bieden samenwerkingsverbanden onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten aan ten behoeve van een soepele overgang van po naar vo, individuele begeleiding voor (hoog)begaafden, specifieke arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen of (dreigende) thuiszitters en (deeltijd) groepsonderwijs voor (hoog)begaafden. Voor het grootste deel van de activiteiten op het gebied van onderwijs en ondersteuning worden naast de meerjarige subsidie 2023-2025 ook andere middelen ingezet.

De tevredenheid van de samenwerkingsverbanden over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen is in de afgelopen jaren weinig veranderd. In het voorjaar van 2025 was ruim de helft van de samenwerkingsverbanden (zeer) tevreden met het ondersteunings- en onderwijsaanbod in de regio.

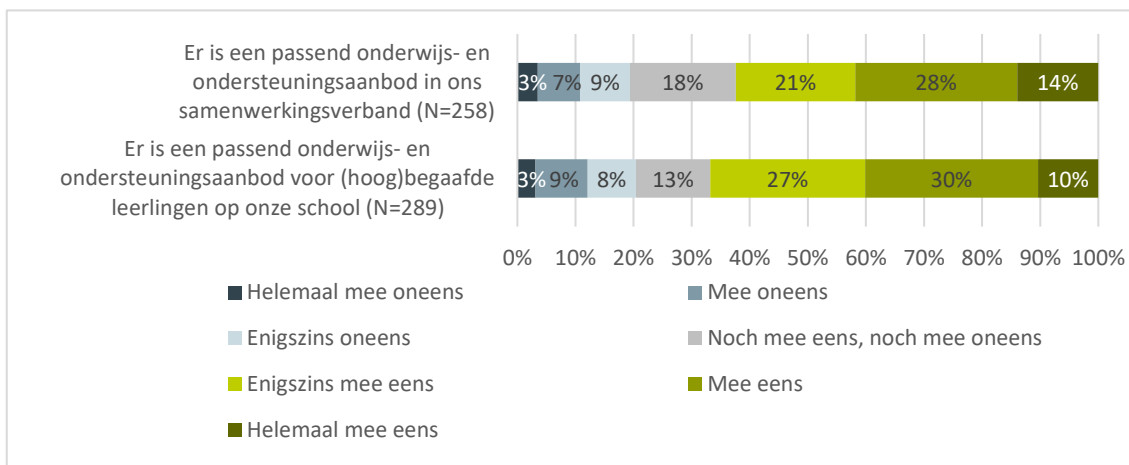
Uit de vragenlijst onder scholen blijkt dat scholen vaak onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten aanbieden voor (hoog)begaafde leerlingen (Figuur 3.4). Met name differentiatie, verrijking, compacten en versnellen worden vaak door scholen aangeboden. Ook individuele begeleiding voor (hoog)begaafde leerlingen wordt op ruim twee derde van de scholen georganiseerd. Activiteiten gericht op een soepele overgang van po naar vo, een tussenjaar tussen het po en vo voor (hoog)begaafden en voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs worden minder vaak aangeboden door scholen. Voor deze activiteiten geldt dat een meerderheid van de respondenten aangeeft deze activiteiten niet aan te bieden.

Figuur 3.4 Welke onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten vinden plaats op uw school en/of zijn beschikbaar voor uw school (ongeacht de subsidie)? (n gebaseerd op eerdere antwoorden) Bron: vragenlijst scholen.

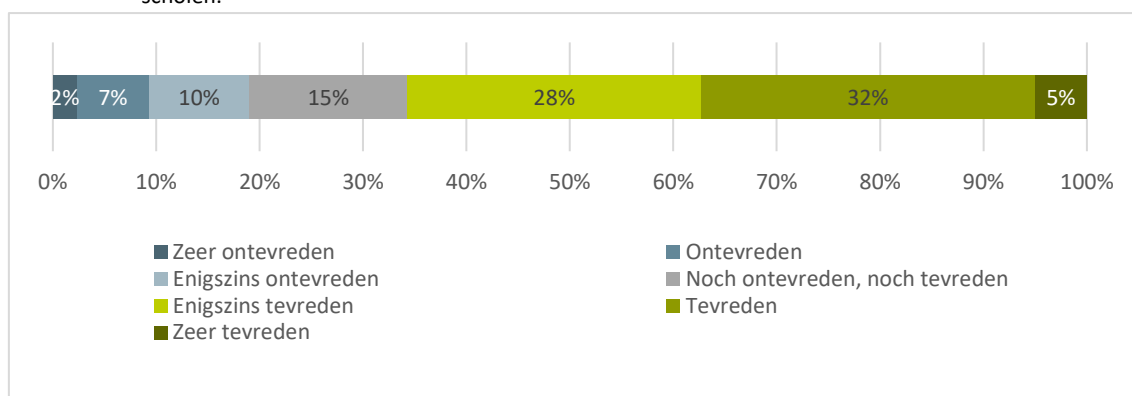
Vanuit de scholen geeft ongeveer tweederde van de respondenten in de vragenlijst aan dat het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod zowel binnen de school als binnen het samenwerkingsverband (enigszins) passend is (Figuur 3.5).

Figuur 3.5 In hoeverre is er momenteel (voorjaar 2025) een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Bron: vragenlijst scholen.

Daarnaast blijkt dat de meeste respondenten, bijna twee derde van hen, positief (enigszins tevreden, tevreden of zeer tevreden) zijn over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op hun school (Figuur 3.6). Toch zijn er ook duidelijke verbeterpunten rondom het huidige aanbod. Scholen geven in de vragenlijst aan dat ondersteuning buiten de klas vaak goed geregeld is, maar dat dit binnen de reguliere lessen achterblijft en sterk docentafhankelijk is. Vooral de minder tevreden respondenten noemen een gebrek aan kennis en expertise, het ontbreken van een (hoog)begaafdheidscoördinator of -specialist, en de ongelijkmatige uitvoering van plannen doordat scholen zich nog in een start- of implementatiefase bevinden. Personeelwisselingen maken bovendien dat steeds opnieuw in scholing moet worden geïnvesteerd, wat de continuïteit belemmert. Regionaal sluit het aanbod niet altijd aan, met name voor dubbel bijzondere leerlingen en (dreigende) thuiszitters, waardoor soms uitwijken buiten de regio nodig is. De overgang van po naar vo en het beperkte samenspel tussen scholen, partners en het samenwerkingsverband vormen verdere knelpunten. Scholen geven dan ook aan vooral behoefte te hebben aan grotere beschikbaarheid van aanbod (48%), meer expertise (47%), betere afstemming met de reguliere lessen (26%), een thuis-nabij of ander passend aanbod (23% en 21%), evenals duidelijke communicatie (20%), minder bureaucratie (18%) en betere samenwerking (16%). Slechts 12% ziet geen verbeterpunten.

Figuur 3.6 In hoeverre bent u tevreden op dit moment (voorjaar 2025) over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op uw eigen school? (n=300). Bron: vragenlijst scholen.

Deelnemers aan de focusgroepen geven aan dat het aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen sinds de start van de tweede subsidieronde is uitgebreid en versterkt. Volgens deelnemers zijn bestaande structuren, zoals voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen en plusklassen, verder doorontwikkeld en zijn daarnaast nieuwe initiatieven opgezet. Genoemde voorbeelden van nieuwe initiatieven zijn onder meer plusklassen, peergroepen in de brugklas, een pilotgroep voor eerstejaars leerlingen en een pilotgroep voor dubbel bijzondere leerlingen. Ook het CBO-voortuitwerklab (groep 5 t/m 8) en de Eureka! groep (onderbouw po), gericht op executieve vaardigheden en sociaal-emotionele ontwikkeling, worden genoemd. Voor thuiszitters is bijvoorbeeld een Traject-op-Maat-voorziening gestart en is, in samenwerking met het gespecialiseerd onderwijs, een hybride voltijd hoogbegaafdheidsvoorziening gerealiseerd met de subsidie. Met het oog op (vroeg)signalering zijn onder andere talentklassen in groep 7 en 8 ontwikkeld en wordt een *Groeilab* voorbeeld gegeven voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Door het nieuwe aanbod en de doorontwikkeling van het al bestaande aanbod, is het ondersteuningsaanbod beter passend en meer dekkend geworden volgens deelnemers van de focusgroepen. Vanuit de subsidie zijn meer uren beschikbaar gekomen voor specialisten en er zijn extra docenten aangenomen met ervaring in het begeleiden van (hoog)begaafde leerlingen. Wel blijven er enkele uitdagingen in het aanbod: zo geeft een deelnemer aan dat er onvoldoende materiaal en methodes beschikbaar zijn om hogere orde denkvaardigheden te stimuleren (taxonomie van Bloom). Volgens haar hebben onderwijsprofessionals juist behoefte aan dergelijke hulpmiddelen, omdat deze vaardigheden hun eigen referentiekader vaak overstijgen.

3.2.3 Kennisdeling en beleid

In de afgelopen jaren zetten vrijwel alle samenwerkingsverbanden in op kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten, zoals het organiseren van en deelname aan conferenties, congressen en lerende netwerken. Ook bieden veel samenwerkingsverbanden kortdurende scholing op het gebied van (hoog)begaafdheid aan. De meeste kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten die worden aangeboden door samenwerkingsverbanden zijn niet voor alle scholen beschikbaar.

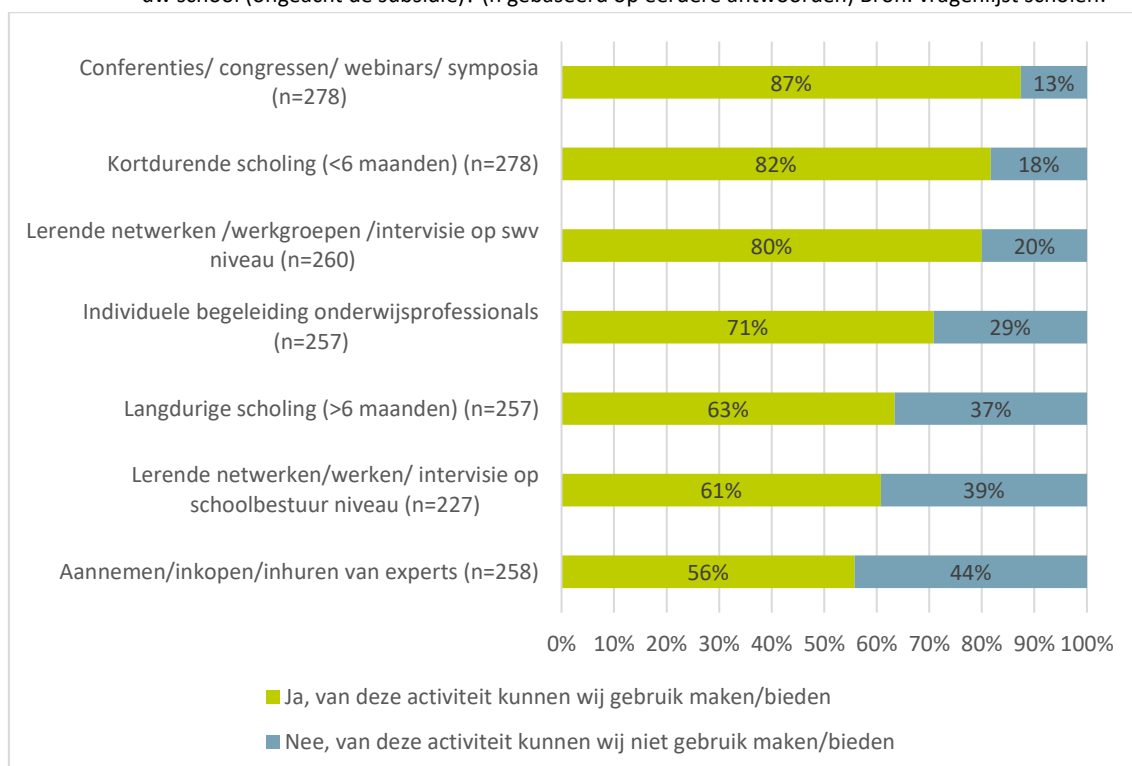
Een meerderheid (68%) van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat zij tevreden of zeer tevreden zijn over de huidige kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten omtrent (hoog)begaafdheid in de regio. Daarnaast is de tevredenheid over deze activiteiten gestegen ten opzichte van het voorjaar van 2024.

Ook scholen zijn overwegend (72%) positief over de kennis die er op hun school aanwezig is rondom (hoog)begaafdheid. Met betrekking tot kennisdeling geeft ongeveer twee derde (63%) van de scholen aan

dat er enigszins tot veel gebruik wordt gemaakt van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid. Op 20% van de scholen vindt weinig tot geen kennisdeling plaats.

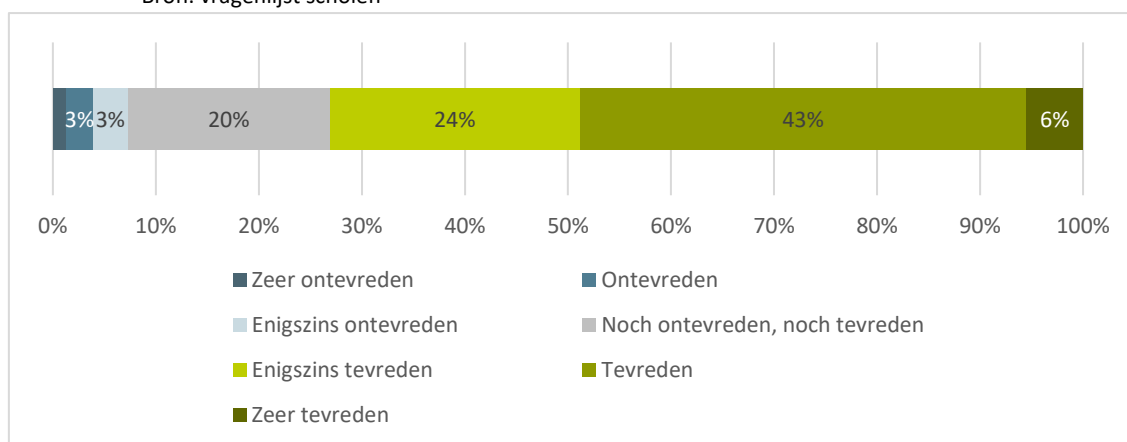
Over activiteiten voor professionalisering geven bijna alle scholen in de vragenlijst aan dat er conferenties, congressen, webinars en symposia met betrekking tot (hoog)begaafdheid beschikbaar zijn (Figuur 3.7). Ook kortdurende scholing en lerende netwerken/werkgroepen/intervisies zijn op de meeste scholen beschikbaar. Het aannemen, inkopen of inhuren van personeel met expertise op (hoog)begaafdheid komt op minder scholen voor.

Figuur 3.7 Welke activiteiten voor onderwijsprofessionals vinden plaats op uw school en/of zijn beschikbaar voor uw school (ongeacht de subsidie)? (n gebaseerd op eerdere antwoorden) Bron: vragenlijst scholen.

Uit de vragenlijst onder scholen blijkt dat de meeste respondenten tevreden zijn over de kennisdeling- en professionaliseringsactiviteiten voor onderwijsprofessionals op school (Figuur 3.8). Een klein deel (7%) van de scholen geeft aan ontevreden te zijn over de activiteiten.

Figuur 3.8 Tevredenheid over alle kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid die worden georganiseerd voor de onderwijsprofessionals (n=235)
Bron: vragenlijst scholen

Er is aan de respondenten in de vragenlijst onder scholen gevraagd om hun mate van tevredenheid toe te lichten. Veel respondenten geven in het voorjaar van 2025 aan nog in de startfase te zitten en daardoor geen 'definitief' antwoord te kunnen geven. De respondenten zijn over het algemeen tevreden over de hoeveelheid en inhoud van scholing en activiteiten en sommige ervaren voldoende uitdaging. Tegelijkertijd merken anderen op dat activiteiten niet altijd passend zijn voor hun doelgroep, er soms weinig animo is onder collega's of dat meer inhoudelijke verdieping nodig is.

Uit de focusgroepen blijkt dat er binnen de samenwerkingsverbanden sterk is ingezet op het ontwikkelen en versterken van kennisdeling en (hoog)begaafdheidsbeleid. Diverse vormen van kennisuitwisseling worden genoemd door deelnemers, waaronder kennis-, thema- en wijkbijeenkomsten. De subsidie is tevens benut voor het opzetten van een denktank en het organiseren van scholing voor onderwijsprofessionals, zowel binnen scholen als bovenschools vanuit het samenwerkingsverband. Zo wordt bijvoorbeeld een driedaagse cursus bij het Landelijk Informatiecentrum Hoogbegaafdheid schoolbreed aangeboden. In het kader van (hoog)begaafdheidsbeleid wordt ingezet op de vorming van een overlegstructuur, zoals bijvoorbeeld een plusteam of beleidsgroep, om het beleid verder vorm te geven. Ook is bij een van de schoolbesturen een (hoog)begaafdheidscoördinator aangesteld om het beleid op bestuursniveau verder te ontwikkelen. Door de subsidie op het niveau van het samenwerkingsverband beschikbaar te stellen, kan volgens de deelnemers gericht beleid worden gevoerd. Daarnaast wordt geïnvesteerd in de scholing en opleiding van (hoog)begaafdheidsspecialisten, en worden specialisten waar nodig ingekocht. Binnen leernetwerken kunnen zij met elkaar in contact komen om expertise uit te wisselen en samen te werken. Zo hebben specialisten binnen een leernetwerk gezamenlijk een instrument gemaakt ter bevordering van de overdracht van (hoog)begaafde leerlingen van po naar vo.

3.2.4 Samenwerking

Voor de bekostiging van activiteiten rondom beleid en samenwerking is veel gebruik gemaakt van zowel de subsidieregeling 2019-2023/2024 als de subsidieregeling 2023-2025. Vanuit de subsidieregeling 2023-2025 worden onder andere activiteiten bekostigd op het gebied van het opstellen van richtlijnen rondom ondersteuningsmogelijkheden en vroegsignalering op scholen. Ook voor het stimuleren van samenwerking tussen onderwijs en externe partijen en samenwerking tussen scholen worden subsidiemiddelen ingezet.

De ruime meerderheid van de samenwerkingsverbanden is (zeer) tevreden over de mate waarin ze de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid stimuleren. In vergelijking met de meting in 2024 zijn samenwerkingsverbanden iets positiever.

In de focusgroepen komt naar voren dat samenwerking tussen partijen dankzij de subsidiemiddelen is versterkt. Zo is ingezet op kennisdelingsactiviteiten om de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid te stimuleren tussen scholen onderling en tussen voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen. In de fase van uitvoering van de subsidieactiviteiten vindt er samenwerking plaats in expertgroepen, beleidsgroepen, projectgroepen, werkgroepen, intervisies en leerontwikkelteams. Het gaat bijvoorbeeld om werkgroepen met scholen, expertgroepen met (hoog)begaafdheidsspecialisten en coördinatoren, expertgroepen met psychologen, orthopedagogen, leraren en intern begeleiders en beleidsgroepen. Deze groepen zijn reeds met de eerste subsidie opgezet. Ook zijn er nieuwe samenwerkingen ontstaan in de tweede subsidieronde, bijvoorbeeld omtrent de opzet van een hybride voorziening voor thuiszitters in het basisonderwijs en een Traject op Maat voorziening waarvoor de invulling van de samenwerking met de gemeente wordt onderzocht. Het gesprek met de gemeente is van belang om jeugdhulp in te kunnen zetten bij leerlingen met zwaardere zorgvragen.

3.3 Opbrengsten

In deze paragraaf gaan we in op de opbrengsten van de meerjarige subsidie 2023-2025. We gaan in op de bijdrage van de subsidie, de opbrengsten voor verschillende doelgroepen en de verbeterpunten. Dit doen we in subparagrafen aan de hand van de centrale doelstellingen: een passend en dekkend aanbod (3.2.1), kennisdeling en beleid (3.2.2) en de samenwerking (3.2.3).

3.3.1 *Passend en dekkend aanbod*

In 2025 heeft het merendeel van de samenwerkingsverbanden activiteiten georganiseerd ten behoeve van een soepele overgang van po naar vo, individuele begeleiding voor (hoog)begaafden, specifieke arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen of (dreigende) thuiszitters en deeltijd groepsonderwijs voor (hoog)begaafden. Het aanbod verschilde niet significant van dat in 2024, blijkt uit aanvullende analyse (zie tussenrapportage). Vrijwel alle onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten worden bekostigd vanuit de meerjarige subsidie 2023-2025 alsook vanuit andere middelen. Dit geldt vooral voor het verrijken, compacten en versnellen van de lesstof.

Sinds de start van de subsidieregeling in schooljaar 2023-2024 oordelen samenwerkingsverbanden vergelijkbaar over de mate waarin er een passend aanbod is voor (hoog)begaafde leerlingen binnen het samenwerkingsverband en binnen de school. Samenwerkingsverbanden zijn net als vorig jaar gematigd positief over hun onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Samenwerkingsverbanden zijn met name positief over het aanbod binnen de basisondersteuning en de lichte ondersteuning. Minder positief zijn ze over de mate waarin zware ondersteuning beschikbaar is voor (hoog)begaafde leerlingen.

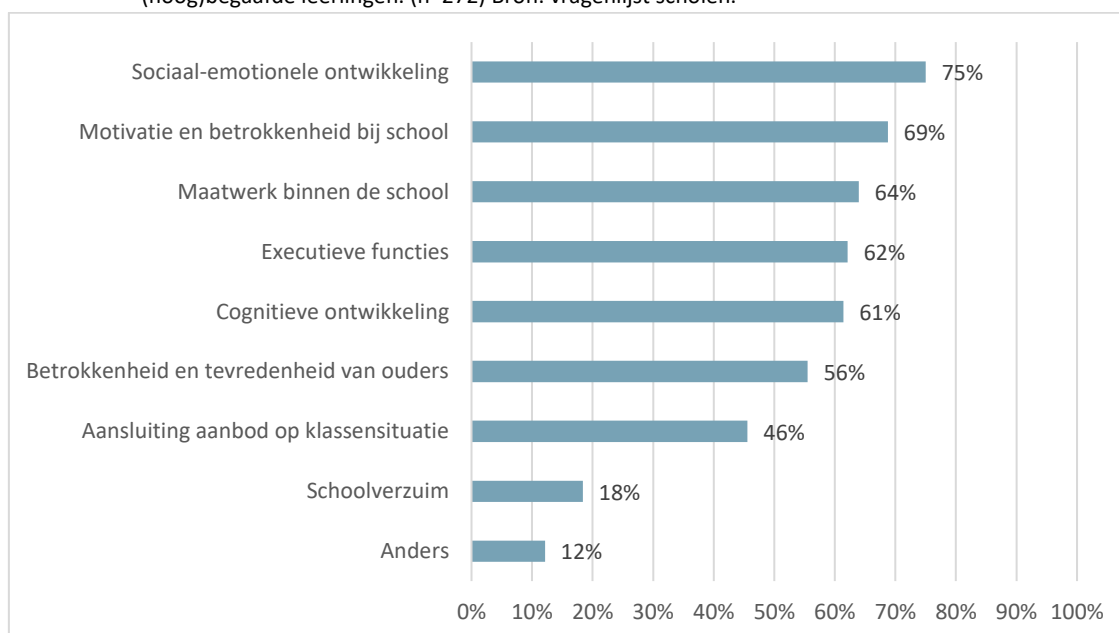
Voor vrijwel alle doelgroepen is er deels of volledig aanbod binnen het samenwerkingsverband, geven samenwerkingsverbanden in de vragenlijst aan. Voor een aantal samenwerkingsverbanden geldt dat er geen regionaal aanbod is voor leerlingen die zijn uitgevallen in het onderwijs. Ieder samenwerkingsverband vindt daarnaast dat het aanbod op zijn minst deels aansluit bij ondersteuningsbehoeften op het gebied van cognitieve uitdaging, het stimuleren van executieve functies

en het leren leren. Een klein deel geeft aan dat het aanbod niet aansluit bij psychische problematiek, sociaal-emotionele ontwikkeling en het kunnen ontmoeten van peers.

Samenwerkingsverbanden oordeelden in het voorjaar van 2025 (overwegend) positief over de bijdrage van de meerjarige subsidie aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio. Enkele samenwerkingsverbanden zijn minder positief over de bijdrage van de subsidie.

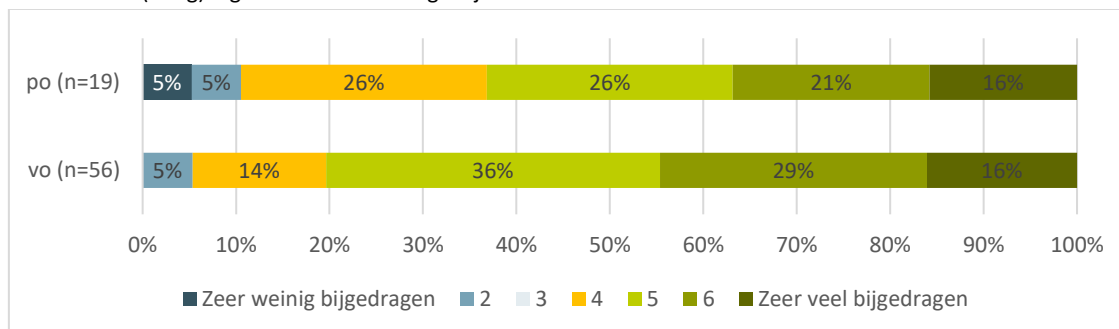
Ook een groot deel van de scholen ziet opbrengsten van de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten. Daarbij gaat het voornamelijk om opbrengsten bij deelnemende leerlingen op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling (75%), motivatie en betrokkenheid (69%) en executieve functies (62%) (Figuur 3.9). Opbrengsten op het vlak van schoolverzuim van (hoog)begaafde leerlingen ziet slechts een klein deel (18%) van de scholen.

Figuur 3.9 Opbrengsten van onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten die scholen ervaren voor deelnemende (hoog)begaafde leerlingen. (n=272) Bron: vragenlijst scholen.

Als we kijken naar de bijdrage van de meerjarige subsidie, zien we dat een meerderheid van de respondenten van scholen vindt dat de subsidie gemiddeld tot zeer veel heeft bijgedragen aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafdheid binnen de regio (Figuur 3.10). Dit geldt voor zowel het po als vo.

Figuur 3.10 Bijdrage subsidieactiviteiten aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafdheid. Bron: vragenlijst scholen.

Tijdens de focusgroepen hebben meerdere respondenten de ervaring dat het aanbod meer dekkend is geworden (zie 3.2.2). Wel zijn er volgens de respondenten verschillen tussen regio's en schoolbesturen wat betreft de mate waarin het aanbod dekkend is. Specifiek wordt benoemd dat het aanbod voor leerlingen met zware ondersteuningsbehoeften (zoals dubbel bijzondere leerlingen, onderpresteerders of thuiszitters) meer dekkend is geworden door het inzetten van de subsidiemiddelen.

3.3.2 Kennisdeling en beleid

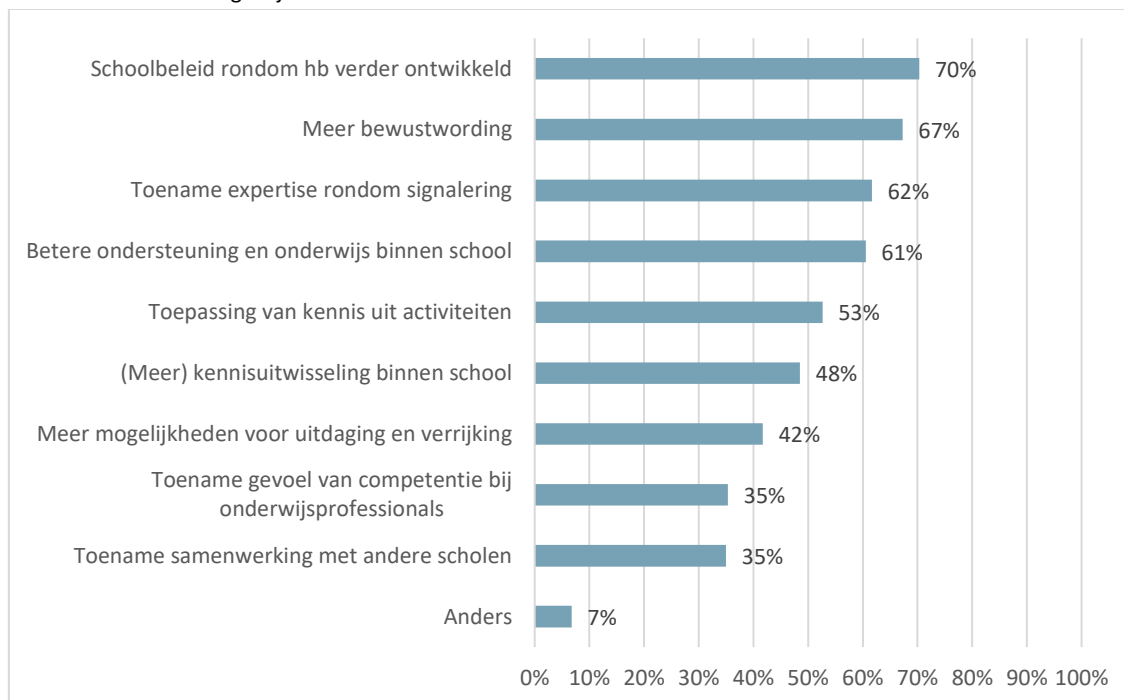
In de afgelopen jaren zetten vrijwel alle samenwerkingsverbanden in op kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten, waarbij het aanbieden van kortdurende scholing en de aanwezigheid van lerende netwerken en werkgroepen rondom (hoog)begaafdheid op het niveau van schoolbesturen zijn toegenomen ten opzichte van 2024. De meeste kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten die worden aangeboden door samenwerkingsverbanden zijn echter niet voor alle scholen beschikbaar.

Samenwerkingsverbanden beoordelen zowel de aanwezige kennis rondom (hoog)begaafdheid binnen scholen als de kennisdeling over (hoog)begaafdheid binnen het samenwerkingsverband gematigd positief. Daarin zit ten opzichte van 2024 geen significant verschil, blijkt uit aanvullende analyse (zie tussenrapportage). Het minst positief zijn samenwerkingsverbanden over de kennis over het voorkomen van schooluitval bij leerlingen met (hoog)begaafdheidskenmerken en over het delen van kennis en ervaring tussen deelnemende reguliere scholen en scholen uit het gespecialiseerd onderwijs. Samenwerkingsverbanden zijn het meest positief over het gemak waarmee scholen experts kunnen raadplegen en de kennisdeling tussen (hoog)begaafdheidsexperts van buiten de scholen en onderwijsprofessionals binnen de scholen.

De meeste samenwerkingsverbanden zijn (overwegend) positief over de bijdrage van de activiteiten bekostigd uit de meerjarige subsidie aan de aanwezige kennis en de kennisdeling. Enkele samenwerkingsverbanden zijn minder positief.

In de vragenlijst onder scholen geven respondenten aan dat deelname aan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten rondom (hoog)begaafdheid vooral het beleid en de bewustwording van de school versterkt (Figuur 3.11). Ook neemt de expertise rondom het signaleren van (hoog)begaafdheid op ongeveer twee derde van de scholen toe en geven respondenten aan dat de school beter in staat is om (hoog)begaafde leerlingen te ondersteunen en onderwijzen.

Figuur 3.11 Opbrengsten van kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten die scholen ervaren. (n=266)
Bron: vragenlijst scholen.

Op de vraag wat de respondenten graag anders zouden zien bij de kennisdeling- en professionaliseringsactiviteiten gaven scholen aan vooral behoefte te hebben aan voldoende tijd en ruimte voor professionalisering rond (hoog)begaafdheid (61%) en om het geleerde in de praktijk te brengen (44%). Minder vaak worden stimulans vanuit de schoolleiding (22%) en school-nabij aanbod (21%) genoemd.

Uit de focusgroepen blijkt ook dat sterk is ingezet op kennisdeling en professionalisering dankzij de subsidie. Dit gebeurt via uiteenlopende activiteiten en diverse vormen van kennisontwikkeling en -uitwisseling (zie 3.2.3). De toegenomen kennis leidt ertoe dat steeds vaker interne specialisten en projectleiders worden ingezet in plaats van externe partijen, waardoor de deskundigheid binnen samenwerkingsverbanden is vergroot. Deelnemers spreken hierbij van een olievlekwerking: (hoog)begaafdheidsspecialisten worden geschoold en verspreiden deze kennis vervolgens door voorlichting te geven aan onderwijsprofessionals en door beschikbaar te zijn als vraagbaak. Dit wordt gezien als een belangrijke meerwaarde, niet alleen voor het aanbod maar ook voor (vroeg)signalering, erkenning en bewustwording. De volgende uitspraak van een deelnemer illustreert dit: *“Eigenlijk is de leerkracht natuurlijk hét instrument om te signaleren, maar ook begeleiding te bieden of om de leerling nou ja, echt te erkennen”*. Dankzij de subsidie is (hoog)begaafdheid nadrukkelijker op de kaart gezet en is er meer bewustwording ontstaan, ook voor de bredere kenmerken van (hoog)begaafdheid en niet enkel voor hoogpresteerders. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in rapportgesprekken en in het ontwikkelingsperspectiefplan van de leerling. Bovendien is het thema sterker geïntegreerd in het beleid. Wel is het volgens deelnemers lastig om goed beleid te maken wanneer er geen sprake is van structurele financiering.

3.3.3 Samenwerking

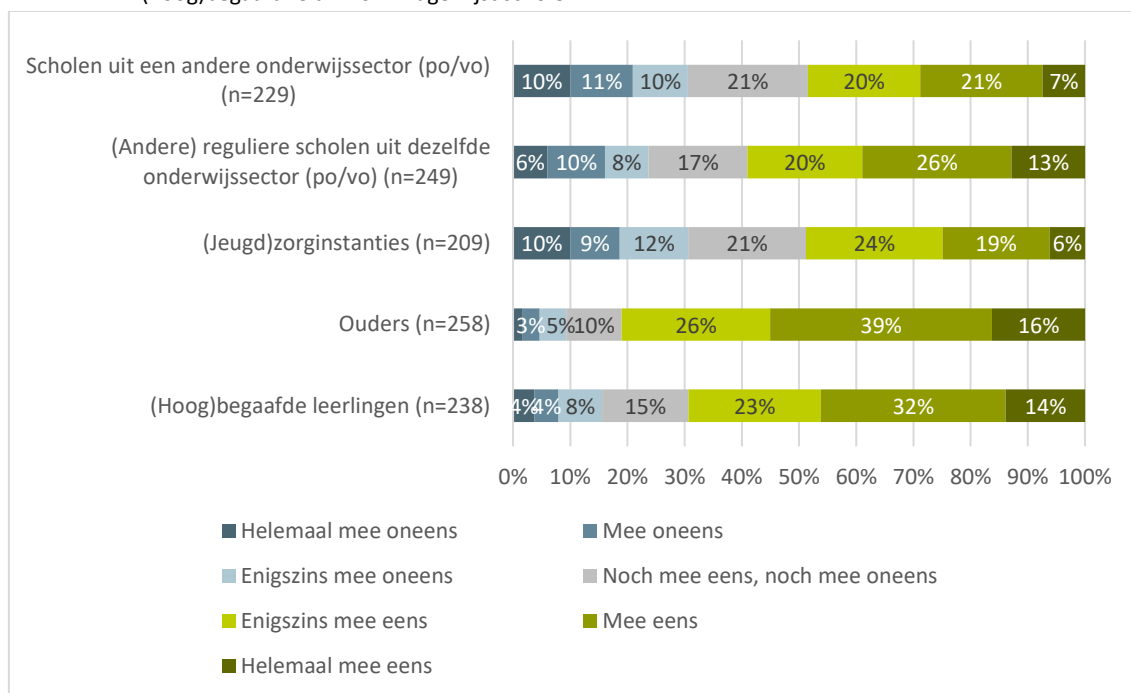
Binnen de samenwerkingsverbanden zijn de afgelopen jaren verschillende activiteiten uitgevoerd op het gebied van beleid en samenwerking rondom (hoog)begaafdheid. Daarbij gaat het voornamelijk om activiteiten die samenwerking tussen scholen stimuleren, waarbij het aanbod rondom (hoog)begaafdheid in kaart wordt gebracht en waarin richtlijnen voor ondersteuningsmogelijkheden voor scholen worden opgesteld. Voor de bekostiging hiervan wordt zowel gebruik gemaakt van de subsidieregeling 2019-2023/2024 als de subsidieregeling 2023-2025.

Samenwerkingsverbanden zijn overwegend positief over de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid binnen de regio. Daarbij oordelen samenwerkingsverbanden zowel in 2024 als in 2025 het minst positief over de samenwerking met de gemeenten en zijn zij het meest positief over de samenwerking met deelnemende scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid. De meerjarige subsidie heeft volgens het merendeel van de samenwerkingsverbanden bijgedragen aan de samenwerking tussen scholen en andere partijen. Iets minder samenwerkingsverbanden zien de bijdrage van de meerjarige subsidie aan de samenwerking tussen henzelf en andere partijen.

Deelnemers aan de focusgroepen ervaren dat initiatieven en gezamenlijke scholings- en kennisdelingsactiviteiten (zie 3.2.4) hebben geleid tot een sterkere en bredere samenwerking tussen diverse partijen, zowel binnen als buiten de samenwerkingsverbanden. De diverse samenwerkingsstructuren die zijn ingericht (zie 3.2.4) hebben tot meer uitwisseling tussen en binnen samenwerkingsverbanden, scholen en (hoog)begaafdheidsspecialisten geleid. Verder benoemen deelnemers dat de samenwerking tussen po en vo is verbeterd en dat er sterkere samenwerking is met gespecialiseerd onderwijs en de gemeente als het gaat om nieuwe voorzieningen. Ook is de samenwerking tussen onderwijs en externe partijen gestimuleerd. Specifiek benoemen deelnemers dat de samenwerking met de gemeente en jeugdhulp versterkt is om ondersteuning te bieden aan leerlingen met zwaardere ondersteuningsbehoeften. Ondanks deze opbrengsten, benadrukken deelnemers dat het speelveld complex blijft, waardoor goede afspraken en verbindingen tussen partijen (met name rondom de inzet van jeugdhulp) noodzakelijk blijven.

Uit de vragenlijst onder scholen blijkt dat scholen en samenwerkingsverbanden vooral goed samenwerken met ouders, (hoog)begaafde leerlingen en andere reguliere scholen uit dezelfde onderwijssector (Figuur 3.12). De samenwerking met (jeugd)zorginstanties en scholen/instellingen uit een andere onderwijssector worden volgens de meeste respondenten als minder positief ervaren.

Figuur 3.12 Partijen waarmee de school of het samenwerkingsverband goed samenwerkt op het gebied van (hoog)begaafdheid. Bron: vragenlijst scholen.

Verder blijkt dat de meeste respondenten (66%) zich positief uiten over de manier waarop het samenwerkingsverband de samenwerking stimuleert tussen scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid.

3.4 Monitoring, evaluatie en borging

Binnen vrijwel alle samenwerkingsverbanden zijn er gegevens verzameld voor het monitoren en/of evalueren van de realisatie van de subsidiedoelen. Daarbij gaat het met name om het in kaart brengen van de voortgang van activiteiten en benutten van budgetten. Hiertoe worden tussentijds gegevens verzameld. De meeste samenwerkingsverbanden gebruiken deze gegevens om te reflecteren op de subsidieactiviteiten en deze zo bij te stellen dat ze beter aansluiten bij de specifieke behoeften van (hoog)begaafde leerlingen en de onderwijspartners in de regio.

Alle samenwerkingsverbanden nemen één of meerdere maatregelen om de subsidieactiviteiten op de lange termijn te borgen. De meeste samenwerkingsverbanden moedigen scholen aan om beleid te ontwikkelen rondom (hoog)begaafdheid en de meerderheid legt ten minste een deel van de activiteiten vast in het beleid van het samenwerkingsverband. Voor een aantal samenwerkingsverbanden geldt dat deze maatregelen nog moeten worden vastgesteld en het nog niet duidelijk is welke maatregelen het samenwerkingsverband zal nemen om de subsidieactiviteiten op de lange termijn te borgen.

Uit de focusgroepen komt naar voren dat samenwerkingsverbanden actief in gesprek zijn over de borging van de subsidieactiviteiten. Toch is niet altijd duidelijk welke maatregelen zij daarvoor concreet inzetten. Veelal is de subsidie ingezet op kennisnetwerken en samenwerkingen, om bij te dragen aan een structurelere borging. Andere activiteiten zijn soms bewust niet uit de subsidiemiddelen bekostigd, juist om de continuïteit beter te waarborgen. Zo geeft een deelnemer aan dat er geen nieuwe voorziening

opgericht is met de subsidiemiddelen in de tweede ronde om te voorkomen dat deze voorziening na afloop van de subsidie zou wegvallen. Ook geeft iemand aan dat licenties voor signaleringsinstrumenten bewust niet zijn aangeschaft met de subsidie, zodat de borging beter is gegarandeerd. Andere deelnemers geven juist aan dat de middelen wel zijn benut om voorzieningen op te zetten en te ontwikkelen, zoals *Traject op Maat* en een pilotklas voor dubbel bijzondere leerlingen. Er wordt echter wel aangegeven dat een deel van dit aanbod, zoals extra klassen en 'kartrekkers' van initiatieven, zal verdwijnen zodra de subsidie stopt.

Ongeacht de manier waarop men de subsidie inzet, ervaart het veld meerdere uitdagingen met betrekking tot de borging, blijkt uit de focusgroepen. Leraren kampen met een hoge werkdruk en personeelwisselingen bemoeilijken de continuïteit. Hierdoor gaat waardevolle kennis verloren en is het behouden van expertise binnen scholen en samenwerkingsverbanden een uitdaging waardoor de borging van kwaliteit onder druk komt te staan. Dit maakt het lastig om structurele inzet vast te houden, zeker wanneer de uren van experts niet zijn geborgd. Wanneer deze expertise wegvalt, komt de borging direct onder druk te staan. Mede hierom vinden deelnemers het belangrijk dat er in de opleidingen van leraren en pedagogische professionals aandacht komt voor (hoog)begaafdheid.

Verder zijn er grote verschillen in 'aanpak van (hoog)begaafdheid' tussen schoolbesturen, waardoor samenwerken op bestuurlijk niveau ook een uitdaging is. Het samenwerkingsverband speelt dan ook een sleutelrol in de mate waarin activiteiten duurzaam kunnen worden geborgd.

3.5 Doelmatigheid subsidie en neveneffecten

Gemiddeld geven samenwerkingsverbanden aan dat de subsidiemiddelen redelijk efficiënt besteed zijn. Een klein deel van de samenwerkingsverbanden geeft op een schaal van (1) niet efficiënt tot (10) zeer efficiënt een score lager dan een 7, en het merendeel scoort een 8 of hoger. Samenwerkingsverbanden geven aan dat betere samenwerking tussen partijen – voornamelijk partijen buiten het onderwijs – en betere planning en voorbereiding kunnen bijdragen aan een efficiëntere inzet van de subsidiemiddelen. Ook meer tijd voor de uitvoering van subsidieactiviteiten wordt daarbij genoemd.

Aan samenwerkingsverbanden is in de vragenlijst ook gevraagd welke (onbedoelde) neveneffecten zich hebben voorgedaan tijdens de regeling. In totaal hebben 74 samenwerkingsverbanden deze vraag beantwoord, waarvan ongeveer een kwart aangaf dit niet te weten of hier geen zicht op te hebben. De meeste samenwerkingsverbanden noemen meer samenwerking, kennisdeling en verbondenheid tussen scholen als belangrijkste neveneffect. Door de gezamenlijke inzet op hoogbegaafdheid hebben scholen en besturen elkaar beter leren kennen, waardoor de drempel om ook op andere thema's samen te werken lager is geworden. Daarbij wordt als positief ervaren dat mensen uit verschillende lagen en organisaties met elkaar in gesprek zijn gegaan, wat de onderlinge afstemming en het netwerk binnen de regio heeft versterkt. Daarnaast wordt vaak genoemd dat (hoog)begaafdheid nadrukkelijker op de kaart is gezet. De regeling heeft geleid tot meer bewustwording, kennisontwikkeling en het wegnemen van misvattingen over hoogbegaafdheid. In sommige regio's is het onderwerp structureel onderdeel geworden van beleid en scholing, en worden ontwikkelde instrumenten, zoals een kijkwijzer voor signalering, ook breder toegepast. Een kleiner aantal samenwerkingsverbanden wijst op praktische neveneffecten, zoals vertraging door personeelwisselingen of uiteenlopende belangen tussen besturen, en in enkele gevallen een licht teruglopend enthousiasme, mede door werkdruk en beperkte personele capaciteit.

4 Subsidieregeling Caribisch Nederland

Ook voor Caribisch Nederland is de meerjarige subsidieregeling 2023-2025 beschikbaar gesteld. Het Expertisecentrum onderwijszorg (EOZ) Bonaire heeft daarvoor een subsidieaanvraag gedaan en toegekend gekregen. Met het EOZ Bonaire is een gesprek gevoerd over hun aanvraag en de uitvoering van de subsidieplannen. Daarnaast is een vragenlijst uitgezet onder instellingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

In Caribisch Nederland heeft het EOZ Bonaire de meerjarige subsidie 2023-2025 aangevraagd, met nadruk op het onderwijs- en ondersteuningsaanbod en kennisdeling, en minder op beleid en samenwerking. Het eiland bevindt zich in de beginfase van de ontwikkeling naar een passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen, maar is een 'voorloper' als het gaat om de regio. Vanuit de subsidieregeling vinden activiteiten plaats in het po en jaarlijks wordt de *'Eilandbreindag'* georganiseerd. Structurele initiatieven ontbreken echter nog, vooral voor het vo en specifiek voor dubbel bijzondere leerlingen en onderpresteerders. Dit sluit aan bij de bredere bevinding dat er op de eilanden onvoldoende passend en dekkend aanbod is voor (hoog)begaafde leerlingen. Knelpunten zijn het personeelstekort, beperkte samenwerking in de regio en een tekort aan kennisdeling. Er is een aantal opbrengsten van de subsidie op Bonaire: er is meer aandacht voor (hoog)begaafdheid, een hogere opkomst bij kennisdelingsactiviteiten en grotere bewustwording onder scholen en leerkrachten van de ondersteuningsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen.

In dit hoofdstuk presenteren we de bevindingen uit het interview met EOZ Bonaire en de vragenlijst onder scholen naar thema. We gaan in op de subsidieaanvraag van EOZ Bonaire (paragraaf 4.1) en de uitvoering van de subsidieactiviteiten (paragraaf 4.2). Daarna bespreken we de mate waarin (hoog)begaafdheid leeft binnen de instellingen (paragraaf 4.3). De drie centrale subsidiedoelen komen in de laatste drie paragrafen aan bod: onderwijs- en ondersteuningsaanbod (paragraaf 4.4), kennisdeling (paragraaf 4.5) en samenwerking (paragraaf 4.6).

4.1 Subsidieaanvraag

In 2018 is door EOZ Bonaire subsidie aangevraagd voor een pilotproject voor (hoog)begaafde leerlingen. Hiervoor is een bedrag van 19.000 euro ontvangen voor een periode van drie jaar. In het kader van deze subsidie heeft het EOZ onder meer bijeenkomsten georganiseerd rondom voorlichting en het vergroten van de bekendheid over (hoog)begaafdheid binnen de scholen. Ook werd de subsidie ingezet om kinderen de gelegenheid te bieden mee te doen aan activiteiten die speciaal georganiseerd werden voor (hoog)begaafde leerlingen. De activiteiten waren alleen gericht op basisscholen. Binnen het vo staat het thema (hoog)begaafdheid nog in de kinderschoenen: het is iets nieuws en het kost tijd om activiteiten daaromheen van de grond te krijgen. De subsidieactiviteiten zijn geëvalueerd en waar nodig aangepast.

Het EOZ Bonaire raakte via het eigen netwerk op de hoogte van de subsidieregeling 2023-2025 en heeft aanvullende informatie over de regeling opgezocht. Het EOZ gaf tijdens het interview aan dat zij graag rechtstreeks vanuit de overheid informatie zou willen ontvangen over subsidiemogelijkheden. Ook zou het goed zijn dat de expertisecentra van de verschillende eilanden op het zelfde moment op de hoogte worden gesteld van de subsidieaanvragen. Op die manier kunnen zij tegelijkertijd aan de slag met een aanvraag en later ook met de uitvoering, waardoor samenwerking makkelijker is. Ook zou het EOZ graag gegevens van contactpersonen op de eilanden Aruba en Curaçao ontvangen, zodat zij informatie kunnen

uitwisselen. Een knelpunt in het aanvraagproces van de subsidie 2023–2025 was dat het schrijven van het subsidieplan veel tijd in beslag nam — een aspect waarmee bij Caribische aanvragers specifiek rekening moet worden gehouden. Voor de Caribische eilanden weegt dit extra zwaar, omdat het aanvraagproces daar doorgaans meer tijd vergt door onder meer logistieke en organisatorische omstandigheden. Procesmatige knelpunten leiden ertoe dat zowel de aanvraag als de uitvoering van de subsidieplannen extra tijd kosten. Om dit te ondervangen stelt het EOZ Bonaire voor zowel de aanvraagperiode te verlengen als meer tijd te bieden om de subsidiemiddelen te besteden.

In het kader van de subsidieregeling 2023-2025 is een werkgroep gevormd door vertegenwoordigers van elke basisschool op Bonaire, die zich richt op (hoog)begaafde leerlingen. Centraal binnen de beoogde subsidieactiviteiten van het EOZ Bonaire staan kennisdeling- en professionalisering en aanbod voor leerlingen. Zo is het streven om ieder jaar een lerende activiteit voor (hoog)begaafde leerlingen te organiseren.

Redenen om geen subsidie aan te vragen

Het Expertise Center Education Sint Eustatius (ECE) en het Expertise Center Education Care Saba (EC2) hebben voor de afgelopen periode (2023-2025) geen subsidie aangevraagd. Om inzicht te krijgen in redenen hiervoor, zijn hier in de vragenlijst een aantal vragen over opgenomen. ECE geeft aan dat hoewel er behoefte is aan een subsidie, er onvoldoende informatie met betrekking tot de subsidie was om deze aan te vragen. De vertegenwoordiger van EC2 geeft aan dat zij vanwege directiewisselingen niet op de hoogte waren van de subsidie. Een andere vertegenwoordiger van EC2 gaf aan wel op de hoogte te zijn van de regeling, maar geen aanvraag te hebben ingediend omdat het eiland vermoedelijk in 2023, ten tijde van de aanvraag, geen (vermoedelijk) hoogbegaafde leerlingen had. Zowel EC2 als ECE geven aan dat het in de toekomst voor hen belangrijk is om direct via de mail meer volledige informatie te ontvangen over de subsidie, zoals over de procedure en voorwaarden voor het aanvragen. Het ECE wijst erop dat de subsidieregeling rekening moet houden met de verschillen tussen de eilanden.

Buiten de subsidie om organiseert het ECE een aantal activiteiten rondom (hoog)begaafdheid, hoewel het thema geen hoge prioriteit heeft binnen de instelling. Op het eiland kunnen leerlingen gebruik maken van individuele begeleiding, specifieke arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen, verrijking van de lesstof en differentiatie in de lessen. Het ECE is noch ontevreden, noch tevreden over dit huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Ze geven aan dat het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op het eiland onvoldoende passend is en dat er onvoldoende kennis over (hoog)begaafdheid is binnen de instelling. Wel wordt er in enige mate kennis rondom (hoog)begaafdheid gedeeld binnen het ECE. Om onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen te verbeteren op het eiland is zicht op de doelgroep en de omvang hiervan nodig, geeft het ECE aan. Ook is er behoefte aan meer samenwerking met andere partijen rondom (hoog)begaafdheid om beter te begrijpen wat er nodig is om ondersteuning te bieden aan leerlingen.

Binnen EC2 heeft het thema (hoog)begaafdheid niet veel prioriteit, geeft een vertegenwoordiger aan. Er zijn momenteel geen geteste (hoog)begaafde leerlingen op Saba en daarbij ontbreekt expertise om (hoog)begaafdheid vroegtijdig te signaleren en leerlingen te kunnen testen. Het EC2 verwacht dat er (hoog)begaafde leerlingen zijn op Saba die nu niet worden herkend als zodanig. Er worden dan ook geen activiteiten specifiek gericht op (hoog)begaafde leerlingen, zoals deeltijd of voltijd groepsonderwijs of verrijking en compacten, aangeboden. De vertegenwoordiger van het EC2 geeft dan ook aan ontevreden te zijn over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op het eiland. Wel zijn er afspraken gemaakt om (hoog)begaafdheid meer onder de aandacht te brengen op de

scholen op Saba en biedt EC2 een speciaal onderwijsprogramma waar ook (hoog)begaafde leerlingen gebruik van zouden kunnen maken en geeft zij advies aan scholen rondom casuïstiek. Daarnaast werkt het EC2 nauw samen met de scholen en is er direct contact, onder andere via overleg met directeuren en in de vorm van advies. Daarnaast staat EC2 open voor samenwerking met andere instellingen rondom (hoog)begaafdheid. Een knelpunt dat het EC2 ervaart is dat leraren onvoldoende uitgerust zijn om (hoog)begaafde leerlingen te signaleren. Er is dan ook behoefte aan voorlichting, training en scholing voor onderwijsprofessionals op het gebied van (hoog)begaafdheid, differentiatie en individuele behoeften.

4.2 Uitvoering

Vanuit de subsidie worden er door EOZ Bonaire verschillende activiteiten georganiseerd op het gebied van onderwijs en ondersteuning (zie paragraaf 4.4) en kennisdeling (paragraaf 4.5). Er zijn al diverse mijlpalen bereikt en opbrengsten ervaren. Op het gebied van beleid en samenwerking wordt door het EOZ Bonaire minder ingezet. Er is vanuit het EOZ daarnaast behoefte aan zicht op de doelgroep en haar behoeften, met name binnen het vo. Omdat de doelgroep in het vo nog niet in kaart is gebracht en het EOZ al veel activiteiten organiseert voor het po, worden er nog niet veel activiteiten aangeboden voor leerlingen in het vo. Ook heeft het vo meer tijd nodig om te bedenken hoe zij het thema wil vormgeven en staat daarmee nog aan het begin van het traject. Wel is een goede start gemaakt.

Een grote uitdaging is het personeelstekort, een structureel probleem op Bonaire, zowel in het po als in het vo. In combinatie met veel personeelwisselingen leidt dit ertoe dat de functies die specifiek gericht zijn op (hoog)begaafdheid geen prioriteit krijgen en worden opgeheven. Hierdoor is er een duurzame inzet rond (hoog)begaafdheid lastig. Het feit dat er niet voldoende leraren met specifieke kennis van (hoog)begaafdheid beschikbaar zijn, houdt eveneens in dat de subsidie niet kan worden opgemaakt omdat er problemen ontstaan in de uitvoering.

Een knelpunt in de uitvoering van subsidieactiviteiten is daarnaast het gebrek aan contact met organisaties in de regio die zich bezig houden met (hoog)begaafdheid. Er is een grote behoefte aan uitwisseling van kennis over hoe men op de andere eilanden omgaat met de doelgroep. Dit kan inspireren en het mogelijk maken dat de nodige ondersteuning en maatregelen ten aanzien van (hoog)begaafdheid op de Caribische eilanden gezamenlijk worden opgepakt. Een poging om contact te maken met regionale organisaties is (nog) niet gelukt. Vanwege hoge verwachtingen richting het EOZ, ervaart zij echter grote druk, mede omdat het EOZ subsidie heeft ontvangen en omdat men het ziet als een centrale speler binnen het thema (hoog)begaafdheid. Op haar beurt wil EOZ ook aan de verwachtingen voldoen.

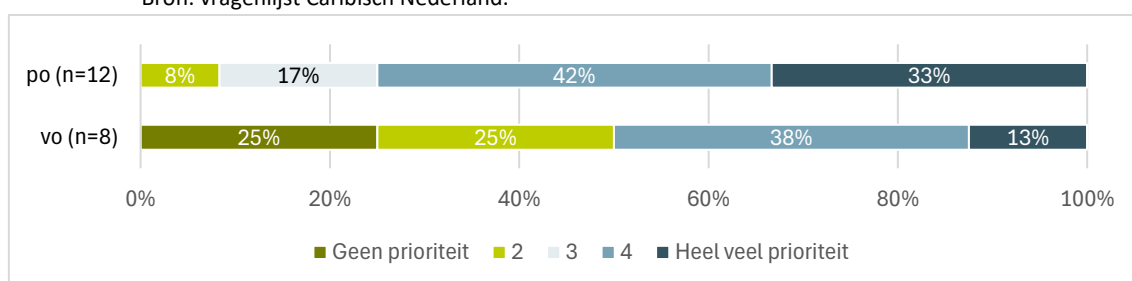
4.3 (Hoog)begaafdheid als prioriteit op scholen

In deze paragraaf worden de antwoorden weergegeven op de vragen die zijn voorgelegd aan onderwijsinstellingen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius. De resultaten van de vragenlijst moeten met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, omdat de vertegenwoordiging van de eilanden ongelijk is. In totaal vulden twintig respondenten uit Caribisch Nederland de vragenlijst in. De meeste reacties kwamen van Sint Eustatius, terwijl slechts vier respondenten van Bonaire deelnamen en zes van Saba. Dat

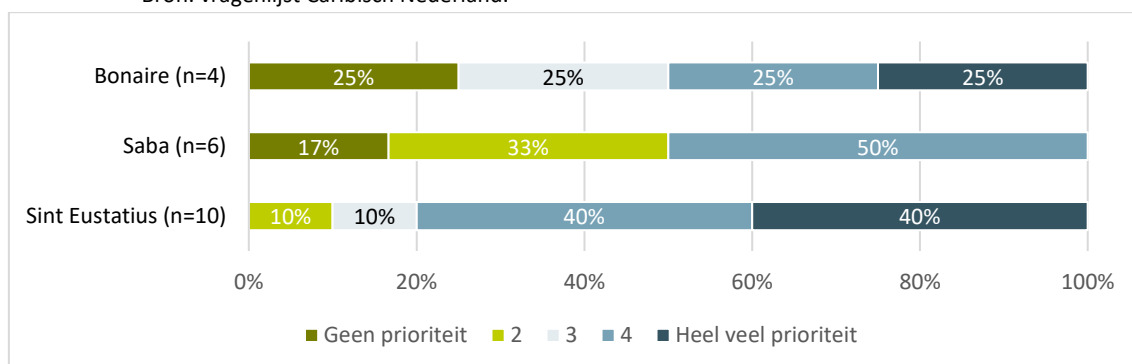
is opvallend, omdat Bonaire het grootste eiland is met de meeste scholen²⁶. Omdat de vragenlijst via een openbare link werd verspreid, konden meerdere personen per school reageren, waardoor het aantal respondenten per eiland hoger ligt dan het aantal scholen.

Aan respondenten in de vragenlijst is gevraagd om aan te geven in hoeverre het thema (hoog)begaafdheid prioriteit heeft binnen hun instelling. In Figuur 4.1 is te zien dat de meerderheid van de respondenten uit het po aangeeft dat het thema (heel veel) prioriteit heeft. In het vo geeft de helft van de respondenten aan dat (hoog)begaafdheid (heel veel) prioriteit heeft. In Figuur 4.2 zijn de antwoorden van respondenten weergegeven per eiland. Op Bonaire en Saba zijn de antwoorden verdeeld en is er dus veel verschil tussen instellingen/respondenten als het gaat om de positie die (hoog)begaafdheid inneemt. Op Sint Eustatius geeft de meerderheid van de respondenten aan dat het thema (hoog)begaafdheid binnen de instelling prioriteit heeft.

Figuur 4.1 Prioriteit van (hoog)begaafdheid bij de instellingen van respondenten per onderwijssoort.
Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

Figuur 4.2 Prioriteit van (hoog)begaafdheid bij de instellingen van respondenten per eiland.
Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

4.4 Passend en dekkend aanbod

Vanuit de subsidieregeling organiseert EOZ Bonaire een jaarlijkse lerende activiteit onder de naam 'Eilandbrein'. Dit is inmiddels uitgegroeid tot een grote 'Eilandbreindag' waarbij (hoog)begaafde leerlingen verschillende workshops kunnen bijwonen, een aantal instanties kunnen bezoeken en in contact kunnen komen met andere (hoog)begaafde leerlingen. Met de activiteiten wordt ingezet op onder meer het creatieve denkvermogen en talentontwikkeling. De 'Eilandbreindag' is een groot succes en

²⁶ Bonaire heeft 8 po-scholen en 1 vo-school; Sint Eustatius heeft 4 po-scholen en 1 vo-school, Saba heeft 1 po-school en 1 vo-school.

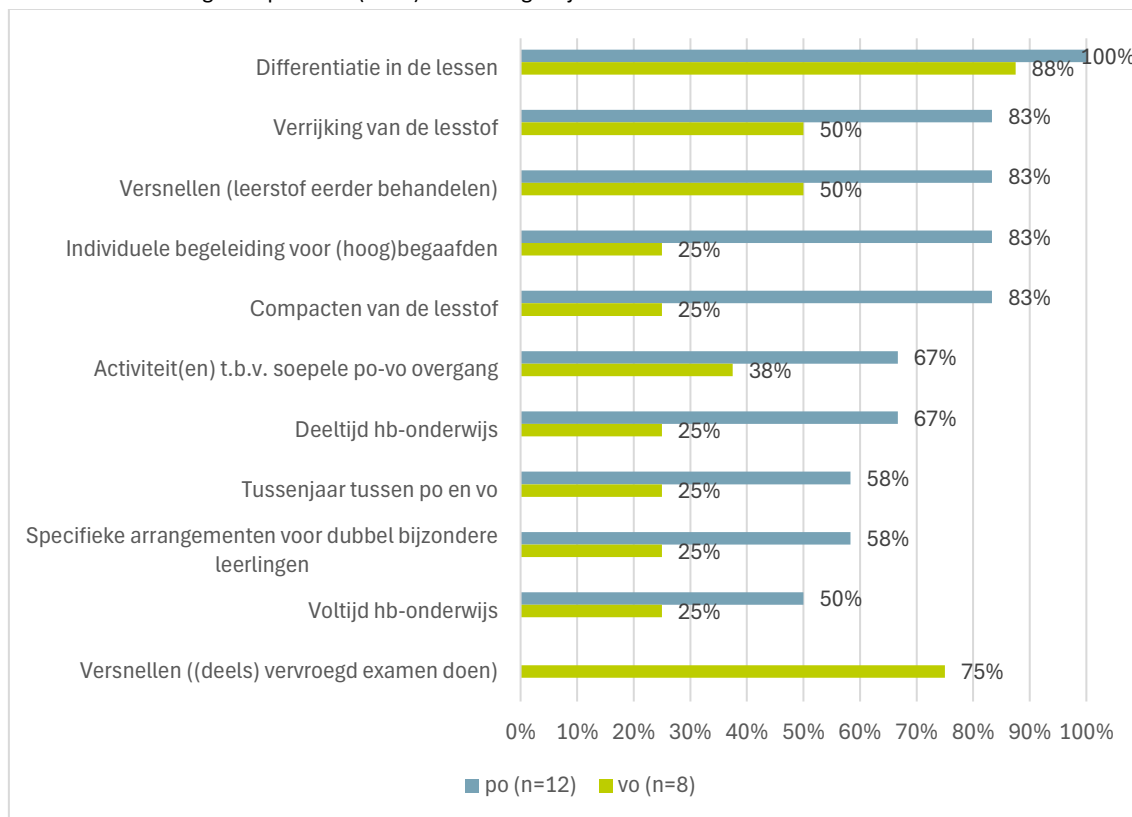
gezien de grote interesse is het thema voor volgend jaar nu al bekend. Zo is besloten om de activiteiten volgend jaar te richten op het onderpresteren en dubbel bijzondere leerlingen omdat het is opgevallen dat veel leerkrachten in het po niet erkennen dat er sprake is van onderpresteren.

In het interview geeft de vertegenwoordiger van EOZ Bonaire aan dat er hiaten zijn in het aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op Bonaire. Minder aandacht is er voor de dubbel bijzondere leerlingen, (hoog)begaafdheid in het vo, het onderpresteren en het signaleren daarvan. Ook mist EOZ structurele activiteiten. Op dit moment vindt er één keer per jaar een activiteit plaats en zijn er tussendoor geen andere activiteiten. Ook is er, zoals genoemd onder paragraaf 4.2, behoefte aan leraren met specifieke kennis over (hoog)begaafdheid. Via de werkgroep wordt op basisscholen op Bonaire structureel ingezet op cognitief vlak. Ook wordt er *Levelwerk* gebruikt (een leerlijn voor (hoog)begaafde leerlingen in groep 3 t/m 8), wat als positief wordt ervaren. Er is wel sprake van een taalbarrière omdat het taalniveau Nederlands in deze methode hoog is, terwijl dit niet in een groot deel van de gevallen niet de thuistaal van de leerling is. Het zou ook in dit licht goed uitkomen als er lokale leraren zijn met specifieke kennis van (hoog)begaafdheid die kunnen zorgen voor de vertaling. De hoop is dan ook dat leraren uit de lokale bevolking zullen solliciteren. Het streven van EOZ is om de functie aantrekkelijk te maken door scholen te betalen vanuit de subsidie. In eerste instantie was het lastig omdat veel leraren de functie niet wilden omdat ze hiervoor een opleiding in Nederland moesten volgen. Dat bleek lastig te combineren met het lesgeven. Uiteindelijk bleek er de mogelijkheid om een cursus online te volgen via Hogeschool Utrecht wat makkelijker was.

Uit de vragenlijst blijkt ook dat de beschikbaarheid van onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen verschilt in het po en vo (zie Figuur 4.3). Respondenten in het vo geven vaker aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten te bieden deze doelgroep dan respondenten in het vo. Voor beide sectoren geldt dat de meeste respondenten aangeven te differentiëren in de lessen. In het po wordt daarnaast door de meeste respondenten ook gebruik gemaakt van verrijking van de lesstof, versnellen en compacten van de lesstof en individuele begeleiding. In het vo is er naast differentiatie van de lessen voornamelijk sprake van versnellen, waarbij leerlingen vervroegd examen doen in één of meerdere vakken.

In de vragenlijst werd in de antwoordmogelijkheden met betrekking tot de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten onderscheid gemaakt tussen 'ja, deze activiteit bieden wij zelf aan' en 'ja, van deze activiteit kunnen wij gebruik maken'. De meeste respondenten in het po geven aan dat ze gebruik kunnen maken van de activiteit. Verrijking van de lesstof en differentiatie in de lessen wordt wel vaker op de scholen zelf aangeboden. De activiteiten die in het vo beschikbaar zijn worden vaker door de school zelf aangeboden.

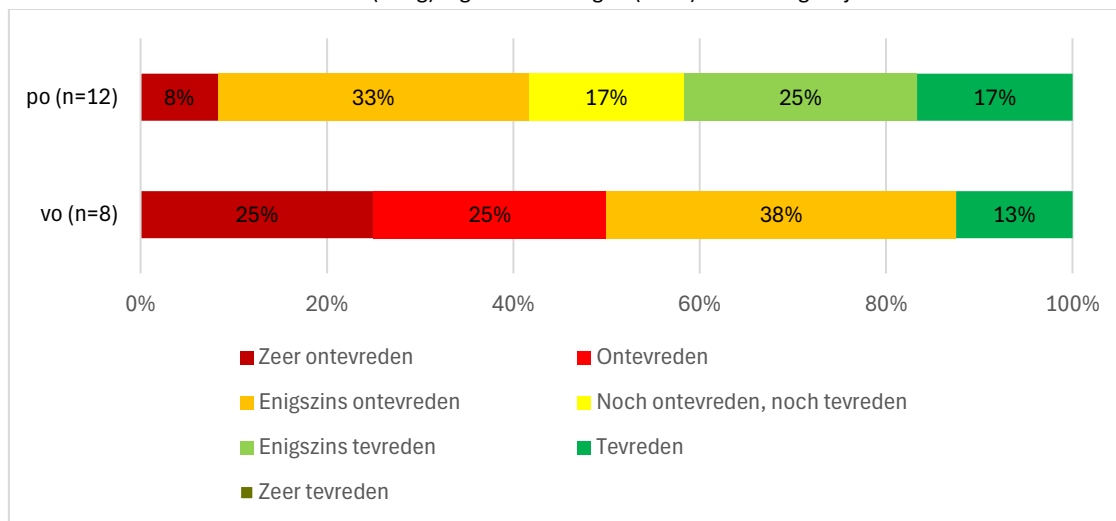
Figuur 4.3. Aanbod en beschikbaarheid van onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen in po en vo (n=20). Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

Het meest genoemde doel van de aangeboden onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen is het bieden van meer uitdaging om beter aan te sluiten bij het niveau van de leerling. Elf van de zestien respondenten die deze vraag beantwoordden, gaven aan dat dit het primaire doel is van de activiteiten. Verder noemen enkele respondenten ook talentontwikkeling, maatschappelijke betrokkenheid, psycho-educatie, het verbeteren van executieve functies en voldoen aan de behoeften van alle leerlingen.

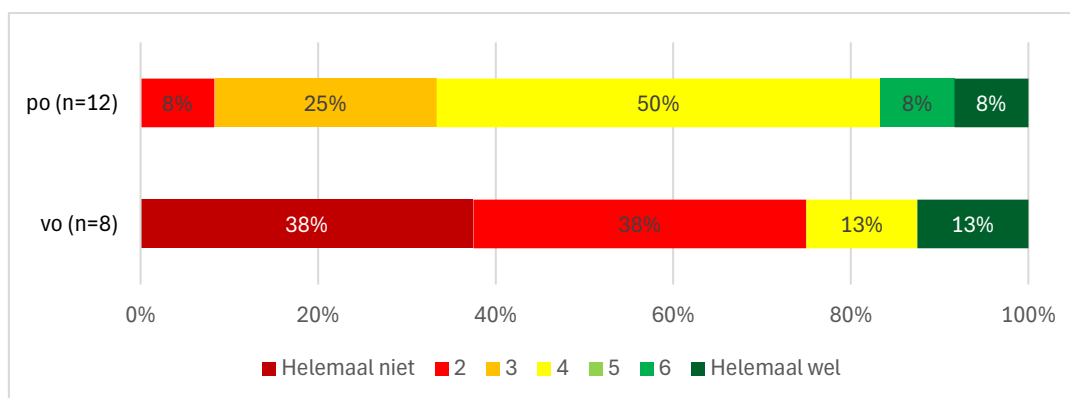
In Figuur 4.4 is te zien dat de meerderheid van respondenten werkzaam in het vo (zeer) ontevreden is over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. De antwoorden van respondenten uit het primair onderwijs (po) zijn meer verdeeld: in vergelijking met het vo is een groter deel (enigszins) tevreden, maar tegelijk is ook 41% (zeer) ontevreden over het huidige aanbod.

Figuur 4.4. Tevredenheid over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod dat de instelling biedt of beschikbaar heeft voor (hoog)begaafde leerlingen (n=20). Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

Als we inzoomen op de mate waarin het onderwijs- en ondersteuningsaanbod passend is, zien we een soortgelijk patroon. De meerderheid van respondenten uit het vo vindt dat het onderwijs- en ondersteuningsaanbod binnen hun instelling niet aansluit bij de ondersteuningsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen (zie Figuur 4.5). In het po is de helft van de respondenten neutraal en geeft een derde van de respondenten aan dat het aanbod (helemaal) niet passend is.

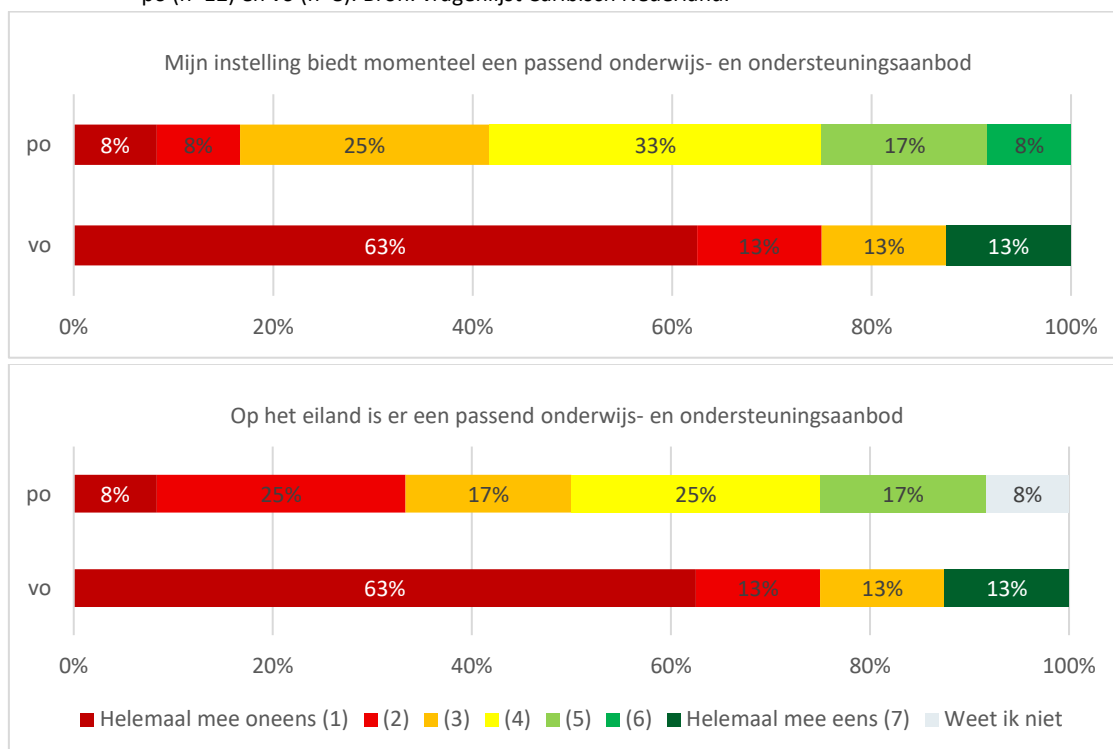
Figuur 4.5. Aansluiting onderwijs- en ondersteuningsaanbod binnen de instelling bij diverse ondersteuningsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen. Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

In een open vraag konden respondenten aangeven wat er nog nodig is om onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen te verbeteren op hun eiland. Het vaakst noemden respondenten professionalisering van personeel, bijvoorbeeld door voorlichting en training. Ook beschikbaarheid van middelen werd door verschillende instellingen genoemd, waarbij het gaat om beschikbaarheid van personeel (bijvoorbeeld onderwijsassistent), financiële middelen, materialen en geschikte ruimtes. Verschillende respondenten vinden daarnaast dat er meer communicatie en samenwerking tussen scholen nodig is. Ook wordt bewustwording en erkenning van de behoeften van (hoog)begaafde leerlingen meerdere keren genoemd. Een deel van de respondenten vindt het verder belangrijk dat er onderzoek naar (hoog)begaafdheid bij leerlingen wordt uitgevoerd, om deze leerlingen te herkennen.

Aanvullend zijn er twee stellingen aan de respondenten voorgelegd met betrekking tot het onderwijs- en ondersteuningsaanbod (zie Figuur 4.6). Er is een groot verschil te zien tussen po en vo. In het vo geeft de meerderheid van de respondenten aan dat er geen passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen is bij hun instelling en op het eiland. In het po zijn de respondenten meer verdeeld over deze stellingen.

Figuur 4.6. Beoordeling stellingen over onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in po (n=12) en vo (n=8). Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

Aan de respondenten is daarnaast gevraagd hoeveel (hoog)begaafde leerlingen op dit moment geen onderwijs volgen binnen de instelling en geen uitzicht hebben op een passende plek. Slechts twee respondenten hebben hier antwoord op gegeven. Zij geven aan dat het gaat om respectievelijk twee en tien leerlingen. Voor de overige respondenten geldt dat dit niet van toepassing is of dat ze hier geen zicht op hebben.

4.5 Kennisdeling en beleid

Rondom kennisdeling organiseert het EOZ Bonaire activiteiten zoals workshopdagen voor leerkrachten waarbij er verschillende thema's rondom (hoog)begaafdheid worden aangeboden. In vergelijking met de evenementen die vorig jaar hebben plaatsgevonden was de opkomst dit jaar erg hoog. Toch zou EOZ Bonaire graag nog meer activiteiten ondernemen en daarmee doelen bereiken vanuit de subsidie. Zo zijn er extra mensen nodig die zich specifiek met het thema (hoog)begaafdheid bezighouden en eventueel daarvoor opgeleid moeten worden (zie de uitgebreide toelichting in paragraaf 4.4).

Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat maar een klein percentage van de respondenten gebruik kan maken van kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten (zie Tabel 4.1). De meerderheid van de

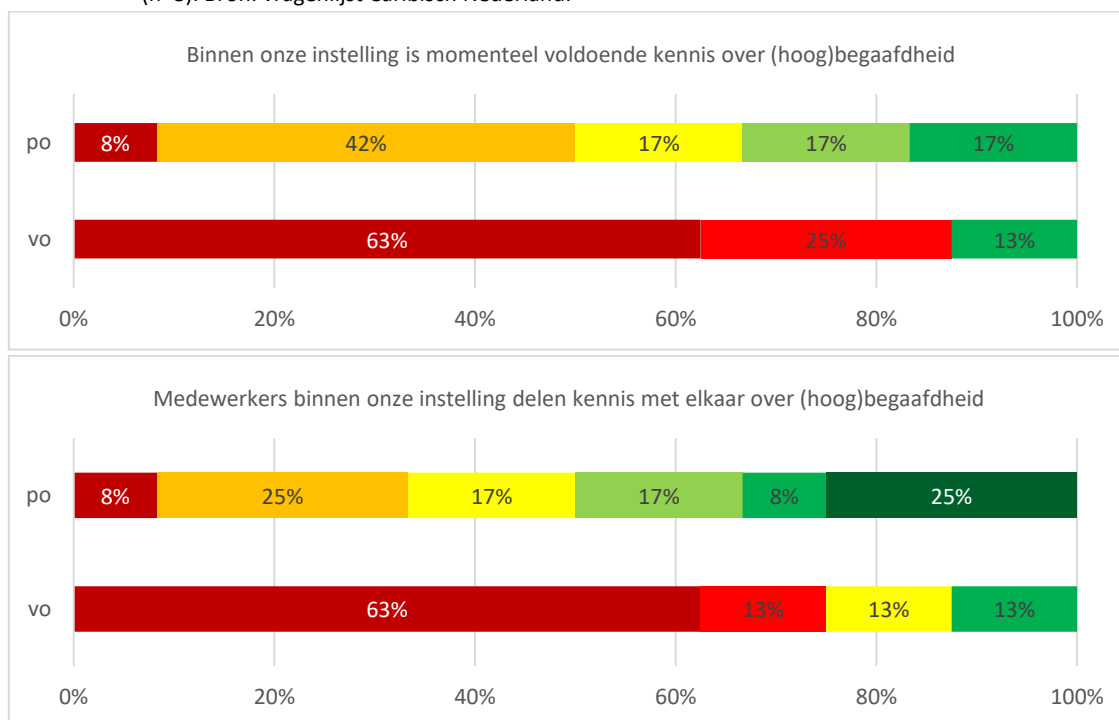
respondenten geeft aan hier geen gebruik van te kunnen maken of niet te weten of de activiteit georganiseerd wordt. Eén op de vijf respondenten organiseert of maakt gebruik van kortdurende scholing of neemt deel aan lerende netwerken/intervisie of conferenties.

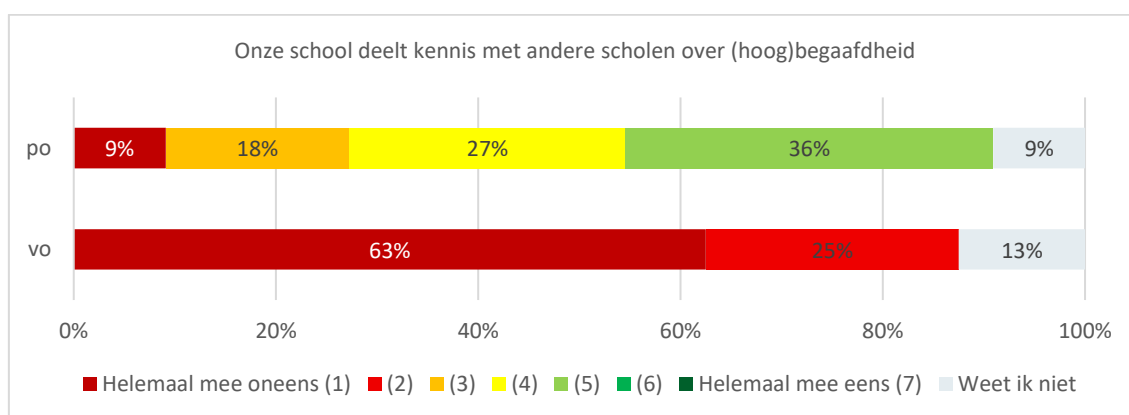
Tabel 4.1 Beschikbaarheid kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid binnen de instelling. Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

	Ja, gebruik/aanbod mogelijk	Nee, geen gebruik mogelijk	Ik weet niet of dit wordt georganiseerd
Langdurige scholing (>6 maanden)	5%	45%	50%
Kortdurende scholing (<6 maanden)	20%	40%	40%
Individuele begeleiding van onderwijsprofessionals	5%	50%	45%
Aannemen/inkopen/inhuren van personeel met expertise	10%	40%	50%
Lerende netwerken/werkgroepen/intervisie	20%	40%	40%
Conferenties, congressen, webinars en symposia	20%	30%	50%

Uit de voorgelegde stellingen met betrekking tot kennisdeling en beleid blijkt dat de meerderheid van de respondenten uit het vo vindt dat er onvoldoende kennis over (hoog)begaafdheid is binnen de instelling (zie Figuur 4.7). Daarnaast is er volgens hen onvoldoende kennisdeling onder eigen medewerkers en tussen scholen. In het po zijn de meningen meer verdeeld. De helft van de respondenten in het po is positief over de kennisdeling tussen medewerkers binnen de eigen instelling.

Figuur 4.7. Beoordeling stellingen over kennisdeling en beleid rondom (hoog)begaafdheid in po (n=12) en vo (n=8). Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

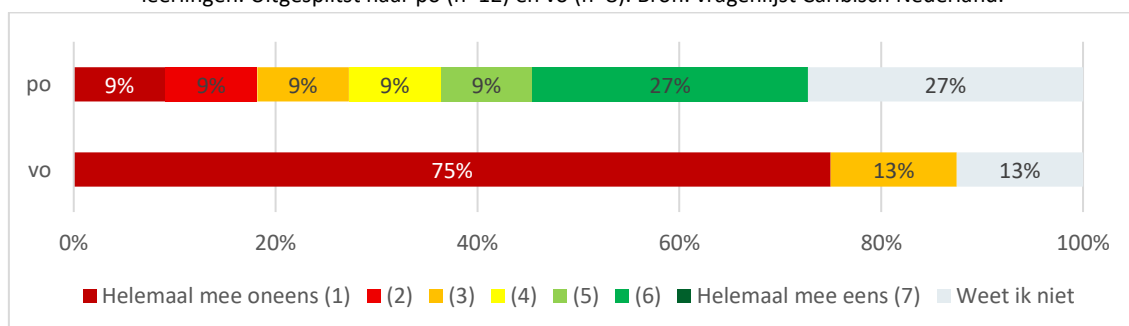
Op de vraag welke kennis nog ontbreekt, antwoorden meerdere respondenten dat alle kennis over (hoog)begaafdheid ontbreekt. Specifieke gebieden waarop kennis ontbreekt zijn volgens respondenten minder zichtbare kenmerken van (hoog)begaafdheid (zoals onderpresteren, verveling of sociaal-emotionele problemen), het signaleren van (hoog)begaafdheid, compacten, verrijken en differentiëren, de combinatie van taalachterstand en (hoog)begaafdheid en de ondersteuningsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen.

Om deze kennis te verbeteren is het volgens een derde van de respondenten nodig om personeel te trainen op het onderwerp (hoog)begaafdheid. Dit kan bijvoorbeeld door middel van workshops, cursussen, webinars of coaching. Verder noemen scholen de samenwerking met het EOZ en andere deskundigen als manieren om kennisdeling te stimuleren. Ook is er volgens respondenten bewustwording nodig rondom de ondersteuningsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen en de noodzaak om die ondersteuning te bieden.

4.6 Samenwerking

Het EOZ Bonaire zet vanuit de subsidie minder in op beleid en samenwerking. In de vragenlijst is gevraagd naar de mate van samenwerking tussen de school van de respondent en het EOZ bij het ondersteunen van (hoog)begaafde leerlingen (zie Figuur 4.8). De meeste respondenten (75%) werkzaam in het vo zijn het helemaal oneens met de stelling dat hun school hierbij samenwerkt met EOZ. Van de respondenten in het po wist 27% deze stelling niet te beantwoorden. Ongeveer een derde geeft aan dat hun school samenwerkt met het EOZ.

Figuur 4.8. Beoordeling stelling: Onze school werkt samen met EOZ bij het ondersteunen van (hoog)begaafde leerlingen. Uitgesplitst naar po (n=12) en vo (n=8). Bron: vragenlijst Caribisch Nederland.

5 Perspectieven van leerlingen en ouders

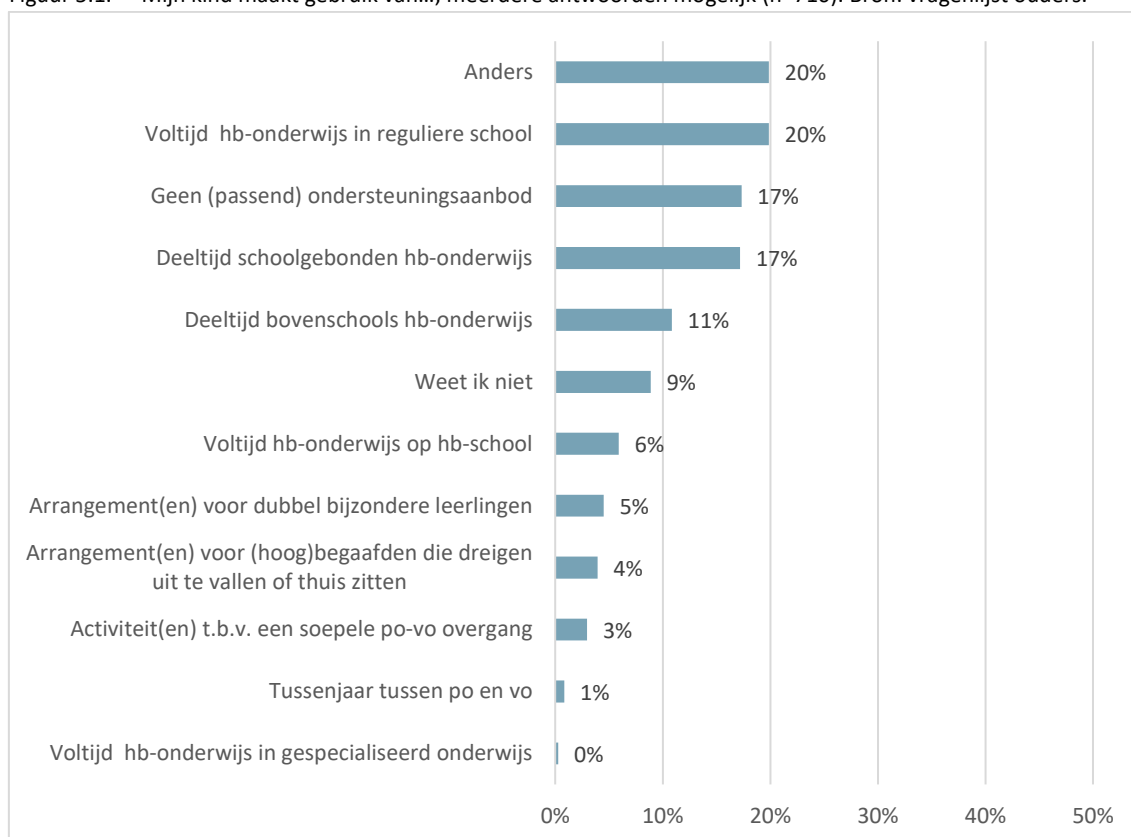
In dit hoofdstuk gaan we in op de perspectieven van (hoog)begaafde leerlingen en ouders van (hoog)begaafde kinderen in Nederland. We bespreken daarbij zowel de bevindingen uit de vragenlijst uitgezet onder ouders, als bevindingen uit de focusgroepen met ouders en met leerlingen. Het is niet goed mogelijk om deze input te relateren aan een specifieke subsidieregeling omdat niet alle respondenten van de verschillende subsidies rondom (hoog)begaafdheid op de hoogte zijn. Desondanks is de input van belang voor het (bijstellen) van beleid en de toekomstige inrichting en financiering van het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. In onderstaand kader geven we een korte samenvatting van de resultaten die we in de rest van het hoofdstuk presenteren. Daarna bespreken we het onderwijs- en ondersteuningsaanbod waar gebruik van is en wordt gemaakt (paragraaf 5.1), de tevredenheid hierover (5.2), de ervaren expertise in het onderwijs (5.3) en aandachtspunten voor de toekomst (5.4).

Uit de resultaten van zowel de vragenlijst als de focusgroepen blijkt dat leerlingen en ouders uiteenlopende ervaringen hebben met het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde kinderen. Ruim een derde van de ouders vindt dat dit aanbod niet of nauwelijks passend is, terwijl ongeveer een kwart wel tevreden is. Wanneer aanbod ontbreekt, gaat dat met name om voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs binnen reguliere scholen. Leerlingen en ouders benadrukken dat deskundige en betrokken onderwijsprofessionals een cruciale rol spelen. Zij moeten aansluiten bij de behoeften van leerlingen en erkenning tonen. Tegelijkertijd wordt ervaren dat expertise vaak tekortschiet, vooral bij signalering en ondersteuning van dubbel bijzondere leerlingen. Ook de toegankelijkheid tot voorzieningen blijkt een knelpunt. Wachtlijsten en selectieprocedures bemoeilijken deelname en ouders ervaren dat zij veel zelf moeten regelen. Voor de toekomst wensen leerlingen en ouders meer maatwerk, flexibiliteit en structurele financiering. Ze benadrukken het belang van expertiseontwikkeling bij onderwijsprofessionals, betere samenwerking met ouders, en een breder en duurzamer ondersteuningsaanbod dat toegankelijk is voor álle (hoog)begaafde leerlingen.

5.1 Onderwijs- en ondersteuningsaanbod

Ouders die de vragenlijst hebben ingevuld, zijn gevraagd naar het onderwijs- of ondersteuningsaanbod waarvan hun kind gebruik maakt (Figuur 5.1). Een vijfde van de ouders geeft aan dat hun kind voltijd groepsonderwijs voor (hoog)begaafden binnen een reguliere school volgt. Ook volgt een deel van de leerlingen deeltijd schoolgebonden (17%) of deeltijd bovenschools (11%) hoogbegaafdheidsonderwijs. 17% van de ouders geeft aan dat er geen (passend) ondersteuningsaanbod is waar hun kind gebruik van kan maken. Een deel van de kinderen (20%) maakt (daarnaast) gebruik van een andere vorm van onderwijs- of ondersteuningsaanbod. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om begeleiding door een externe partij op school, een peergroep, verrijking van de lesstof of vermindering van onderwijstijd.

Figuur 5.1. Mijn kind maakt gebruik van..., meerdere antwoorden mogelijk (n=710). Bron: vragenlijst ouders.

Tijdens de focusgroepen met ouders en de focusgroepen met leerlingen komt naar voren dat (hoog)begaafde leerlingen in zowel het po als het vo en vso gebruik maken van uiteenlopende vormen van onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Volgens ouders van leerlingen in het po hebben de kinderen deelgenomen aan verschillende hoogbegaafdheidsvoorzieningen, zoals voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs (waaronder Leonardo-onderwijs) en deeltijd (bovenschoolse) hoogbegaafdheidsklassen, zoals plusklassen. Nagenoeg alle leerlingen in de focusgroepen uit zowel het po als het vo en vso hebben deelgenomen aan plusklassen, variërend van leerlabs tot specifieke initiatieven zoals de Day a Week School (DWS). De invulling hiervan verschilt: sommige groepen richten zich op executieve functies en leren leren, terwijl andere groepen meer focus leggen op inhoudelijke verdieping. Een leerling vertelt over de DWS: *“Het [de hoofdopdracht] kan van alles zijn. Vaak is het iets dat je moet maken en soms is het een denkopdracht. Soms doen we een wiskunde-achtige opdracht, soms iets met taal. We doen van alles zodat iedereen iets heeft wat hij fijn vindt. Later op de dag hebben we vaak een teamopdracht.”* Verder geven ouders aan dat hun kind(eren) aanvullend lesmateriaal aangeboden krijgen, wat vaak bestaat uit lesstof uit hogere groepen en meestal beperkt blijft tot ‘extra regulier werk’, zonder daadwerkelijke verdieping of verrijking. Volgens ouders staat een school soms open voor versnelling naar een hogere groep, maar vaak wordt dit afgewezen, bijvoorbeeld vanwege de leeftijd van het kind en blijft het bij extra reguliere stof.

In het vo bestaan ook (hoog)begaafdheidsprogramma's in de vorm van verrijkingsklassen, extra projecten of individuele coaching. Ouders merken echter op dat hun kind(eren) relatief weinig gebruik maken van dit aanbod. Ook leerlingen benoemen dit: ze willen niet apart behandeld worden. Vo-leerlingen benoemen verder zogenoemde ontwikkeldagen, waarbij leerlingen schooltijd mogen ruilen voor deelname aan andere activiteiten, zoals bestuurswerk voor een jongerenorganisatie. Daarnaast noemen

vo-leerlingen initiatieven die niet exclusief gericht zijn op (hoog)begaafde leerlingen, maar wel de kans bieden om talenten te tonen buiten het reguliere lesprogramma om, zoals Vwo+ klassen en Olympiades; wedstrijden voor bepaalde vakken.

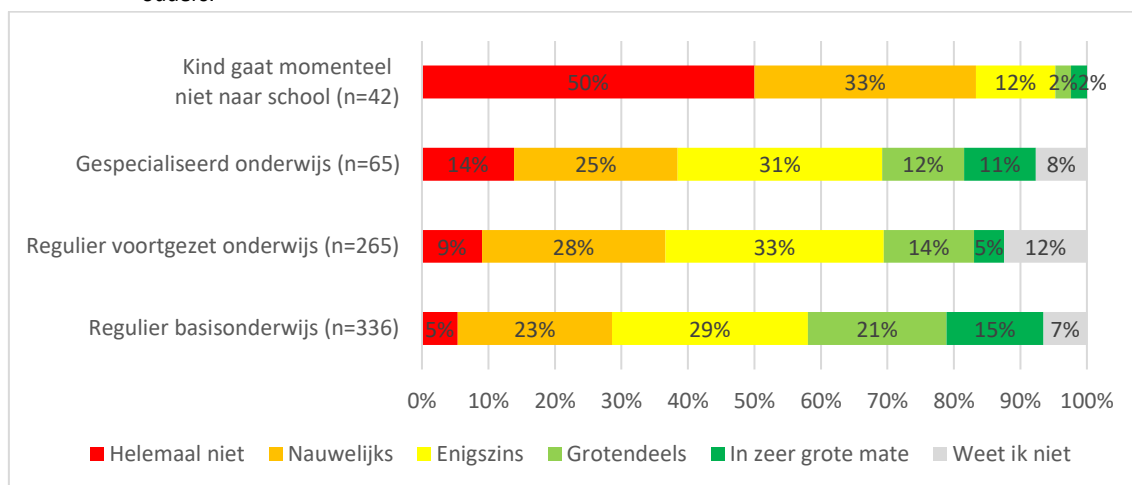
Leerlingen die (digitaal) onderwijs volgen via een vso-school hebben in wisselende mate gebruik gemaakt van ondersteuningsaanbod. Eén leerling vertelt dat er op zijn vorige vso-school geen passende ondersteuning werd geboden, terwijl hij momenteel wel begeleiding krijgt met extra verdieping binnen bestaande vakken. Een andere leerling benoemt dat hij wel begeleiding ontvangt, maar daar zelf actief om moet vragen. Hij bezoekt daarnaast een plusklas waar leerlingen van verschillende niveaus en leerjaren samenkomen voor gastlessen, zoals in de Russische taal, die niet in het reguliere curriculum aanbod komen.

5.2 Ervaring en tevredenheid

In de vragenlijst hebben ouders aangegeven in hoeverre zij ervaren dat het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor hun (hoog)begaafde kind passend is (Figuur 5.2). Ruim een derde van hen (36%) geeft aan dat het aanbod nauwelijks of helemaal niet passend is. Eveneens ongeveer een derde (30%) van de ouders noemt dat er in enige mate aanbod is voor (hoog)begaafde kinderen. Een vierde van de ouders geeft aan dat er grotendeels of in zeer grote mate wel sprake is van een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod in hun regio voor hun (hoog)begaafde kind. De overige 9% heeft aangegeven niet te weten in welke mate er ondersteuningsaanbod in de regio is.

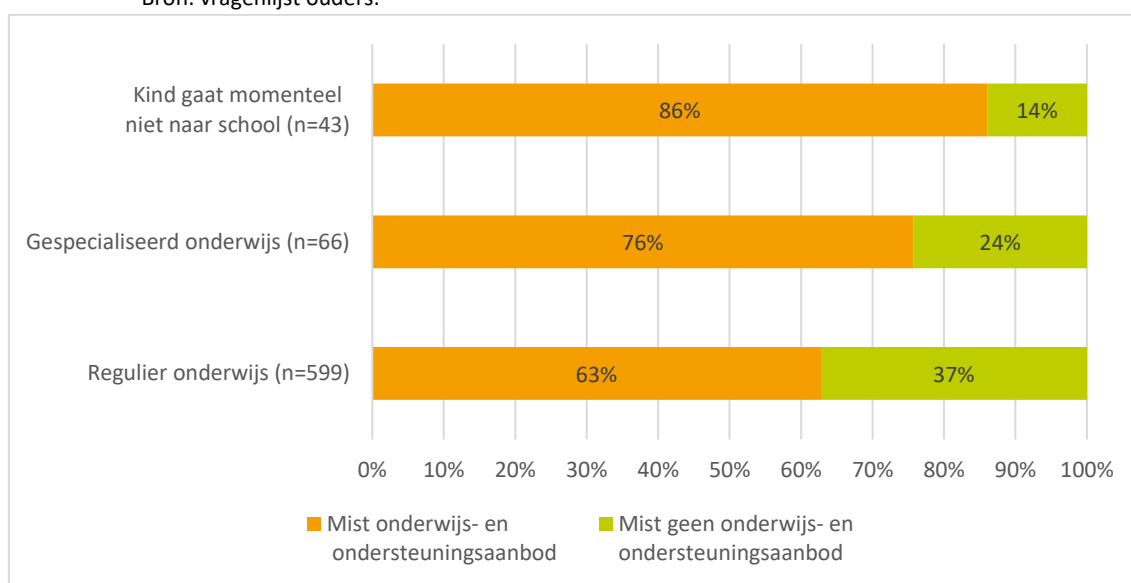
Als we inzoomen op de antwoorden lijkt het erop dat een iets groter deel van de ouders met kinderen in het po (regulier basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs) een meer passend ondersteuningsaanbod voor hun (hoog)begaafde kind ervaren in vergelijking met ouders met kinderen in het vo (speciaal en regulier). Dit verschil is niet getoetst. Van de ouders van kinderen die momenteel niet naar school gaan, geeft de helft aan helemaal geen passend aanbod te ervaren, en slechts 5% geeft aan grotendeels of in zeer grote mate een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod te hebben.

Figuur 5.2 Mate van passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod naar onderwijssoort (n=708). Bron: vragenlijst ouders.

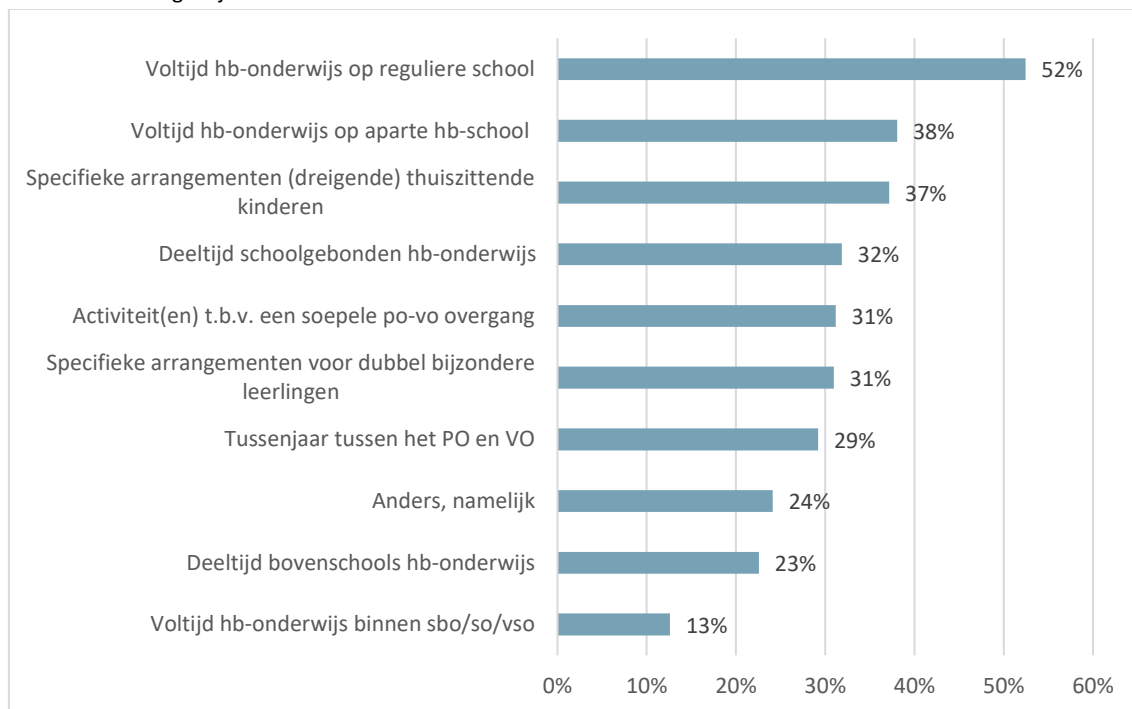
Ongeveer twee derde van de ouders geeft aan dat zij onderwijs- en ondersteuningsaanbod missen voor hun (hoog)begaafde kind in hun regio. Een derde van de ouders mist geen onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Hierbij is er geen verschil te zien tussen ouders met kinderen in het po en in het vo. Als we kijken naar de verschillende groepen ouders zien we dat een iets groter deel (76%) van de ouders met kinderen in het gespecialiseerd onderwijs aanbod van onderwijs en ondersteuning missen in vergelijking met ouders met kinderen in het regulier onderwijs (63%). De ruime meerderheid (86%) van ouders van een kind dat momenteel niet naar school gaat mist onderwijs- en ondersteuningsaanbod.

Figuur 5.3. Aandeel ouders dat onderwijs- en ondersteuningsaanbod mist naar onderwijssoort (n=708).
Bron: vragenlijst ouders.

In een vervolgvraag konden ouders aangeven welk onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen zij in hun regio missen (Figuur 5.4). In totaal gaven zij 1413 antwoorden, waarbij ze gemiddeld drie verschillende vormen van onderwijs- of ondersteuningsaanbod aangaven te missen. De meeste ouders missen de mogelijkheid voor hun kind om voltijd groepsonderwijs voor (hoog)begaafden binnen een reguliere school (52%) te volgen. Ruim een derde van de ouders geeft aan dat zij zouden willen dat er de mogelijkheid is voor hun (hoog)begaafde kind om voltijd groepsonderwijs te volgen op een aparte school voor enkel (hoog)begaafde leerlingen. Ook specifieke arrangementen voor leerlingen die dreigen uit te vallen worden door een derde van de ouders gemist. Onder de categorie 'Anders namelijk' noemen de ouders onder andere dat zij graag meer kennis over (hoog)begaafdheid onder onderwijsprofessionals zouden willen zien ten behoeve van de (h)erkenning van deze groep leerlingen of een plek waar (hoog)begaafde leerlingen kunnen samenkomen (peergroep).

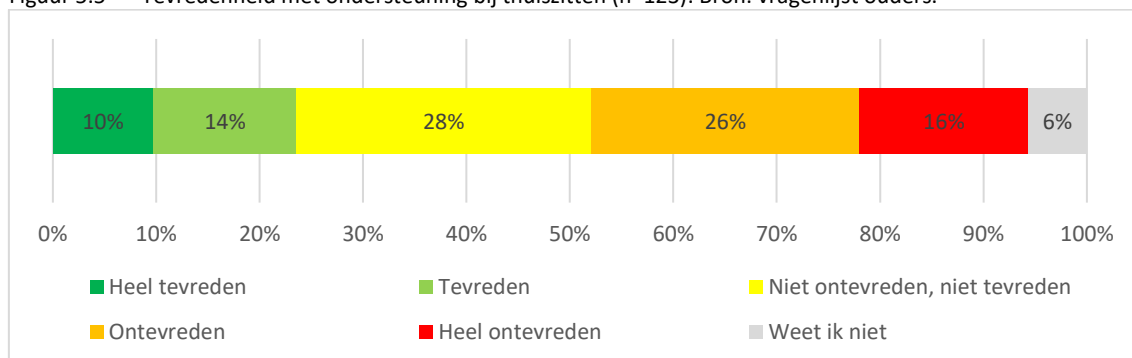
Figuur 5.4 Welk onderwijs en ondersteuningsaanbod mist u? (n=452), meerdere antwoorden mogelijk. Bron: vragenlijst ouders.

Thuiszittende kinderen

Ruim een kwart van de ouders geeft aan dat hun kind in de afgelopen twee jaar gedeeltelijk of volledig thuis heeft gezeten vanwege een gebrek aan passend(e) onderwijs en ondersteuning (Figuur 5.5). Aan deze ouders is in de vragenlijst gevraagd naar hun ervaringen rondom de ondersteuning van hun kind. Wanneer een kind gedeeltelijk of volledig thuiszit, ervaart het grootste deel (63%) van de ouders weinig of geen ondersteuning. Een kleiner deel ervaart enige (23%) of (zeer) veel ondersteuning (12%). Op het vlak van tevredenheid zijn ouders iets positiever over de ondersteuning voor hun thuiszittende (hoog)begaafde kinderen, hoewel ook hier geldt dat een groot deel van de ouders (42%) (zeer) ontevreden is over de ondersteuning. Een kwart van de ouders is (zeer) tevreden.

Figuur 5.5 Tevredenheid met ondersteuning bij thuiszitten (n=123). Bron: vragenlijst ouders.

Uit de focusgroepen blijkt dat zowel ouders als leerlingen uiteenlopende ervaringen hebben met en meningen over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod. De mate van tevredenheid over de plusklassen lijkt te maken te hebben met de invulling hiervan en de onderwijsprofessional. Leerlingen zijn het meest enthousiast over plusklassen waar ruimte is voor daadwerkelijke verdieping en verrijking. Ook zijn zij positief over inspirerende (gast)docenten die oog hebben voor de behoeften van de leerling. Wanneer de invulling van de plusklassen echter niet overeenkomt met de behoeften van de leerlingen, ervaren leerlingen de plusklassen minder positief. Een leerling uit het po illustreert: *“De meester is wel leuk, maar soms is hij een beetje veeleisend. Ik heb geen snelle verwerkingssnelheid dus dan is dat niet zo fijn. Je mag in de plusklas zelf bedenken wat je gaat doen, maar ik ben niet zo goed in plannen en niet zo creatief. [...] Er zijn ook opdrachten die je moet doen, maar ik snap het programma niet; het is onoverzichtelijk voor mij.”* Hierdoor vindt deze leerling de plusklas minder fijn dan zijn eigen klas. Het is volgens de leerlingen vooral belangrijk dat zij zich begrepen voelen. Zij voegen daaraan toe dat het ook belangrijk is dat de rest van de school begrijpt waarom voorzieningen zoals plusklassen er zijn en waarom sommige leerlingen er gebruik van maken, zodat zij zich geen buitenbeentje voelen.

Het belang van deskundige en betrokken onderwijsprofessionals komt duidelijk naar voren in de focusgroepen. Zowel ouders als leerlingen benadrukken het belang van goede (individuele) begeleiding: begeleiders moeten prikkelen, stimuleren tot autonomie en diepgang, en aansluiten bij persoonlijke interesses. Het begint volgens leerlingen bij iemand die met je meekijkt, de bereidheid toont om te luisteren, je kan begrijpen en hierover het gesprek aangaat. Ondanks dat zij de inzet van onderwijsprofessionals en begeleiders opmerken, geven ze ook aan dat de geboden begeleiding niet altijd toereikend is. Ze merken bijvoorbeeld dat onderwijsprofessionals soms denken dat (hoog)begaafde leerlingen ‘het makkelijk hebben’. Leerlingen benadrukken dat zij ruimte nodig hebben om op hun eigen manier te denken, en bovenal begrip en erkenning willen ervaren. Een leerling in het vo verwoordt het als volgt: *“We hadden op het vwo verschillende vakken, maar geen enkele docent die het [(hoog)begaafdheid] goed doorhad, ook niet de mentor. Soms kreeg ik bij een vak iets extra’s te doen, maar dat is niet wat je nodig hebt, het is niet de erkenning die je nodig hebt.”*

De toegankelijkheid tot het extra onderwijs- en ondersteuningsaanbod wordt door zowel ouders als leerlingen (po, vo en vso) in de focusgroepen genoemd als een belangrijk knelpunt. Zo geven leerlingen aan dat ze merken dat er vaak een nadruk ligt op het moeten bewijzen van je kwaliteiten voordat je extra aanbod krijgt. Er zijn gevallen waarin gelooft moet worden voor deelname aan een plusklas, waardoor uitgelote leerlingen geen alternatief krijgen. Dit is wonderlijk volgens vo leerlingen aangezien er erkenning is dat er iets nodig is en dit aanbod bestaat, maar dat je pech hebt als er geen plek is. *“Waarom heb je als onderwijs dit soort vraagstukken gemaakt? De toegankelijkheid tot ondersteuning is dus het probleem.”* Een leerling vertelt dat het twee jaar duurde voordat hij in een plusklas kon starten. Ook de capaciteit van de Day a Week School is volgens een po leerling beperkt. Vo-leerlingen vragen zich af waar de grens ligt voor deelname aan bijvoorbeeld een plusklas? De leerlingen merken op: *“In hoeverre is zoiets alleen waardevol voor (hoog)begaafde leerlingen? Zou er niet altijd iemand met je mee moeten kijken? Het gaat ook niet om intelligentie, het gaat om persoonlijkheden.”*

In het kader van toegankelijkheid is samenwerking een belangrijk aandachtspunt. Ouders zijn niet tevreden over de samenwerking tussen hen en de school. Scholen zouden volgens hen meer moeten meewerken met en luisteren naar ouders. Zij ervaren dat zij zelf veel moeten regelen, zoals contact opnemen met het samenwerkingsverband of leerplicht, en het laten afnemen van een diagnostisch onderzoek naar (hoog)begaafdheid, zodat hun kind toegelaten kan worden tot extra onderwijs- of ondersteuningsvoorzieningen. Ook een van de leerlingen noemt samenwerking als aandachtspunt,

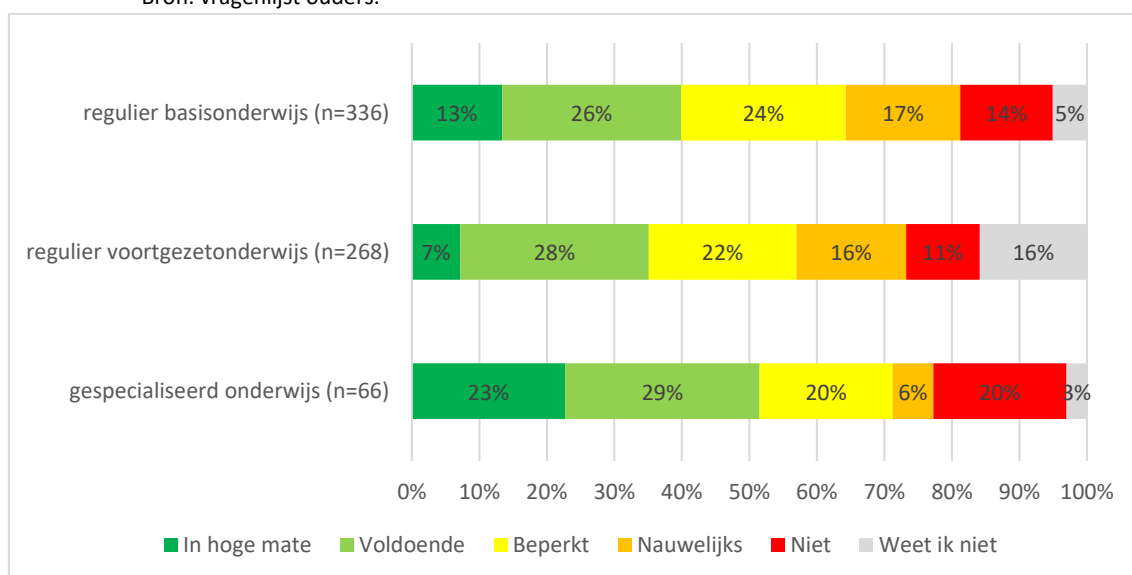
waarbij het ook gaat over samenwerking met de gemeente. Lange wachtlijsten en gemeentelijke eisen vormen een belemmering bij het krijgen van passende ondersteuning.

5.3 Expertise op scholen

Expertise binnen scholen rondom (hoog)begaafdheid werd eerder al genoemd door ouders als een aandachtspunt rondom een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Ook rondom (vroeg)signalering van (hoog)begaafdheid is expertise van belang. Gemiddeld geeft 39% van de ouders aan dat de school van hun kind in voldoende of hoge mate expertise heeft om (hoog)begaafdheid (vroegtijdig) te signaleren. 23% van de ouders geeft aan dat de school beperkte expertise voor signaleren heeft en 29% geeft aan dat de school nauwelijks of geen expertise heeft voor signaleren.

Als we kijken naar verschillende groepen ouders zien we dat de meerderheid van ouders van kinderen in het gespecialiseerd onderwijs aangeeft dat de school van hun kind in hoge mate beschikt over de expertise om (hoog)begaafdheid (vroegtijdig) te signaleren. Tegelijkertijd geeft 20% van hen ook aan dat er helemaal geen expertise is voor het signaleren van (hoog)begaafdheid. In het reguliere basis- en voortgezet onderwijs zijn de meeste ouders ook (matig) positief, hoewel ook ruim een kwart van hen niet of nauwelijks expertise ervaart. In het vo geeft 16% van de ouders aan niet te weten in hoeverre er expertise rondom signalering van (hoog)begaafdheid op school is.

Figuur 5.6 Mate van ervaren expertise voor signaleren van (hoog)begaafdheid naar onderwijssoort (n=601).
Bron: vragenlijst ouders.

Ervaringen met de mate waarin onderwijsprofessionals over expertise van (hoog)begaafdheid beschikken blijken sterk uiteen te lopen. Ouders uit het po vertellen in de focusgroepen dat er in het regulier onderwijs vaak weinig kennis is over hoe om te gaan met (hoog)begaafdheid, waardoor het merendeel van de leraren volgens hen niet in staat is om voldoende uitdaging te bieden. Kinderen moeten zich in hun ogen eerst bewijzen en presteren voordat zij uitdaging krijgen. De ervaring met intern begeleiders verschilt: hoewel zij hun best doen om begeleiding te bieden volgens ouders, vinden ouders dit vaak onvoldoende. Vooral over dubbel bijzondere leerlingen lijkt de kennis ontoereikend en voelen ouders zich er vaak alleen voor staan. Een ouder uit het vo geeft aan dat het onderwijsniveau geen rol speelt als het

gaat om kennis van (hoog)begaafdheid, volgens deze ouder ontbrak ook op het gymnasium expertise op dit gebied.

Ook leerlingen uit zowel po, vo als vso geven aan dat het kennisniveau met betrekking tot (hoog)begaafdheid sterk kan verschillen tussen onderwijsprofessionals. Zo merken leerlingen uit het po dat leraren en intern begeleiders wel proberen om met oplossingen te komen, maar dat deze niet altijd toereikend zijn. Een vo leerling stelt dat leraren niet weten hoe ze met (hoog)begaafdheid om moeten gaan. In het vso ervaren sommige leerlingen dat leraren meer kennis hebben van (hoog)begaafdheid en beter weten hoe hiermee om te gaan dan in het regulier onderwijs. Leerlingen uit het vo benadrukken het belang van goede begeleiding door ondersteuningscoördinatoren en leraren. Leerlingen zijn positief over persoonlijke begeleiding, mits er sprake is van begrip, maatwerk en voldoende kennis. Volgens deze leerlingen hoeven leraren voor het geven van goede begeleiding geen specialist op het gebied van (hoog)begaafdheid te zijn. Erkenning van een andere manier van denken bij de leerlingen en het bieden van ruimte daarvoor, worden als belangrijkste elementen van goede begeleiding gezien. Ouders vinden het wel belangrijk dat er een specialist wordt ingezet rondom signalering en ondersteuning van (hoog)begaafdheid en ook dat dit tijdig gebeurt. Eén ouder uit het po geeft aan dat de (hoog)begaafdheidsspecialist niet tijdig betrokken was vanuit het samenwerkingsverband, waardoor het kind al was vastgelopen en begeleiding daardoor moeilijk was. Doordat het onderwijs en de ondersteuning niet altijd (tijdig) toereikend is, geven meerdere ouders aan dat hun kind enkele dagen of dagdelen per week thuis zitten.

5.4 Wensen voor de toekomst

Leerlingen en ouders benoemen in de focusgroepen verschillende aandachtspunten die relevant zijn voor de toekomst van het (hoog)begaafdheidsonderwijs. Ouders geven aan dat structurele financiering hard nodig is. Nu komen zij regelmatig voor hoge kosten te staan, bijvoorbeeld om hun kind deel te kunnen laten nemen aan voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. Hierdoor is het aanbod niet voor alle leerlingen toegankelijk. Bovendien is de continuïteit van voorzieningen onzeker; een plusklas kan volgens ouders bijvoorbeeld wegvallen wanneer de leraar elders wordt ingezet bij ziekte of uitval van personeel.

Uit de focusgroepen met leerlingen blijkt dat een aantal van hen geen voorkeur heeft voor een aparte voorziening voor (hoog)begaafden. Een leerling uit het po zegt: *“Ook al zouden er veel hoogbegaafde leerlingen zijn, dan zou ik nog steeds voor mijn gewone school kiezen.”* Een vso-leerling benadrukt dat het bij elkaar plaatsen van enkel (hoog)begaafde leerlingen onwenselijk kan zijn, omdat dit de indruk kan wekken dat zij niet samen met andere leerlingen kunnen functioneren. Eerder gaven leerlingen al aan dat zij het in geval van deelname aan een plusklas belangrijk vinden dat aan klasgenoten wordt uitgelegd waarom dat is, zodat zij zich geen buitenstaander voelen (zie ook paragraaf 5.2).

Leerlingen benadrukken dat de kwaliteit van het onderwijs- en ondersteuningsaanbod afhankelijk is van individuele personen: *“Kijk naar iedere leerling en naar iedere behoefte. Je hoeft eigenlijk maar één goede docent te hebben, die buiten de kaders kan denken, maar dan moet je nu dus wel geluk hebben. Je bent ervan afhankelijk.”* Daarom pleiten ook leerlingen voor gerichte investeringen in expertiseontwikkeling, kennisdeling, opleiding en professionalisering van onderwijsprofessionals, bij voorkeur al vanaf de lerarenopleiding.

Verder geven zowel leerlingen als ouders aan dat er meer maatwerk en flexibiliteit nodig is in het onderwijs. Hoewel er op sommige scholen extra aanbod is, zoals aandacht voor executieve functies, Breinologie of een plusboekje met extra leerstof, sluit dit volgens leerlingen niet altijd voldoende aan en staat of valt het met een enthousiaste docent. Leerlingen pleiten daarom voor flexibiliteit in het curriculum door de mogelijkheid om extra vakken te kiezen en/of vakken die niet passend zijn bij de talenten te kunnen laten vallen. Zo vertelt een vo-leerling dat zij wiskunde mocht laten vallen omdat dit vak niet aansluit bij haar hogere orde denken. Hierdoor kan zij geen vwo diploma halen en niet naar de universiteit, terwijl zij verwacht op de universiteit eindelijk uitdaging te kunnen ervaren. Ook wensen leerlingen meer maatwerk in toetsing. Zo vertelt een leerling dat zij puntenaftrek krijgt en slechte cijfers haalt omdat zij de vraagstelling bij toetsen niet begrijpt en gecompliceerde antwoorden geeft. Volgens een ouder helpt het als er bij toetsen naast de cijfers in het systeem, ook per mail tips en feedback worden gegeven. Ten slotte wenst een van de leerlingen meer flexibiliteit in het schoolwerk. Er is nu weinig ruimte voor verdieping, omdat de nadruk ligt op het afronden van de reguliere leerstof. Zij zegt hierover: *“Het onderwijs moet zich aanpassen aan de leerling, en niet andersom”*.

6 Financiering van onderwijs en ondersteuning

Het ministerie van OCW is voornemens^{27 28} om vanaf januari 2026 structurele middelen (23,3 miljoen euro per jaar) beschikbaar te stellen voor onderwijs en ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen. Als onderdeel van dit monitoronderzoek hebben we onderzocht welke financieringsvorm volgens betrokken partijen het meest geschikt is en met welke argumenten zij deze voorkeur onderbouwen. Input is verzameld in 2024 via een vragenlijst onder 138 samenwerkingsverbanden die subsidie ontvangen en focusgroepen met vertegenwoordigers van scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en ouders. De resultaten hiervan zijn besproken in de tussenrapportage²⁹. Hieronder geven we in paragraaf 6.1. eerst een beschrijving van de verschillende financieringsmogelijkheden van schoolbesturen en samenwerkingsverbanden. Vervolgens geven we een samenvatting van de resultaten uit de vragenlijst en focusgroepen (paragraaf 6.2, 6.3. en 6.4), zoals ook beschreven in de tussenrapportage.

6.1 Bekostiging

Reguliere bekostiging schoolbesturen

Schoolbesturen worden op verschillende manieren door het Rijk gefinancierd. Voor een groot deel gaat dat via de basisbekostiging en aanvullende/bijzondere bekostiging (die vormen samen de lumpsum) en voor een deel gaat dat via subsidies (zie Tabel 6.1). Bij lumpsumbekostiging ontvangen onderwijsinstellingen één budget van de overheid voor alle uitgaven. Zolang de bestedingen rechtmatig zijn (aan onderwijs), is het bevoegd gezag vrij deze middelen naar eigen inzicht in te zetten (Onderwijsraad, 2018). Bij subsidies gaat het om tijdelijke middelen voor een specifiek doel. Ook binnen de lumpsum kunnen specifieke doelen gefinancierd worden. Doelfinanciering is het inzetten van middelen voor een bepaald doel in een bepaalde tijd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het Werkdrukakkoord en de middelen voor het Nationaal Programma Onderwijs (Ministerie van OCW, 2020). Doelfinanciering wordt ook wel ‘oormerken’ genoemd: bij financiering met oormerken wordt op centraal niveau bepaald waar de financiële bijdrage voor bedoeld is. Dit betekent dat besturen voor een bepaald doel aparte financiële verantwoording moeten afleggen.³⁰

Tabel 6.1 Overzicht financieringsmogelijkheden schoolbesturen

Financieringsmogelijkheden schoolbesturen		Inhoud
lumpsum	Basisbekostiging	Basisbekostiging voor personele kosten en materiële instandhouding. <i>Doelfinanciering: bijv. Werkdrukakkoord</i>
	Bijzondere/aanvullende bekostiging	Extra bekostiging waarmee school- of regio-specifieke verschillen worden gecompenseerd. <i>Doelfinanciering: bijv. NPO-middelen.</i>
Subsidie		Inzet middelen voor specifiek doel onder specifieke voorwaarden. <i>Doelfinanciering: bijv. regeling over versterking techniekonderwijs VMBO en MBO.</i>

²⁷ Wiersma, A.D. (2022). Kamerbrief uitwerking plan van aanpak hoogbegaafdheid. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D56916&did=2022D56916

²⁸ Paul, M.L.J. (2025). Verzamelbrief moties en toezeggingen funderend onderwijs. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2025Z14133&did=2025D32081

²⁹ Vleeskens, M., Schoevers, E., Suijkerbuijk, A., Parlayan, D., Van der Geest, E., & Van Eck, P. (2025). *Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025'*. Tussenrapportage mei 2025. Utrecht: Oberon

³⁰ Onderwijsraad (2018). *Inzicht in en verantwoording van onderwijsgelden*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2018/07/04/inzicht-in-en-verantwoording-van-onderwijsgelden>

Subsidies kunnen door de overheid worden ingezet om bepaald gedrag of bepaalde activiteiten te stimuleren die niet vanzelf tot stand komen. Kenmerken van doelfinanciering via subsidies zijn dat het gericht is op specifieke doelen en dat het daarbij deels om tijdelijke middelen gaat. Subsidies dienen door een instelling aangevraagd te worden; of een instelling de subsidie ook verkrijgt, is afhankelijk van de voorwaarden die gesteld zijn in de subsidieregeling.³¹

Bekostiging samenwerkingsverbanden passend onderwijs

Financiering van de ondersteuning van leerlingen in het funderend onderwijs loopt via de samenwerkingsverbanden passend onderwijs (po en vo). Samenwerkingsverbanden ontvangen middelen voor zowel lichte als zware ondersteuning, wat tezamen als één lumpsum kan worden beschouwd.³² Van het totaalbedrag dat een samenwerkingsverband ter beschikking heeft, worden vaste bedragen gereserveerd voor leerlingen die aan het samenwerkingsverband worden toegerekend en die naar het (v) so, het sbo of het praktijkonderwijs (pro) gaan. De resterende middelen worden ingezet voor ondersteuning van de leerlingen op de reguliere scholen voor po en vo. Samenwerkingsverbanden kunnen daarbij kiezen voor verschillende aanpakken. In het zogenaamde 'schoolmodel' worden de resterende middelen verdeeld over alle scholen (schoolbesturen) die daarmee verantwoordelijk zijn voor de (organisatie van de) basisondersteuning en de aanvullende extra ondersteuning van hun leerlingen. In het 'expertisemodel' krijgen scholen geen middelen maar kunnen ze een beroep doen op expertise die het samenwerkingsverband beschikbaar stelt voor de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. In het 'leerlingmodel' is vanuit het samenwerkingsverband een mix van middelen en expertise beschikbaar om een arrangement voor leerlingen met een ondersteuningsvraag te leveren.

Naast de lumpsum financiering aan samenwerkingsverbanden voor ondersteuning in het onderwijs, financiert het ministerie van OCW het onderwijs hier ook aanvullend voor. Dit gaat via subsidies, die door besturen of door samenwerkingsverbanden aangevraagd kunnen worden. De subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo' is een voorbeeld van een subsidie aan samenwerkingsverbanden (po en vo).³³

6.2 Resultaten vragenlijst samenwerkingsverbanden

In het voorjaar van 2024 hebben we een aantal vragen gesteld aan samenwerkingsverbanden over hun voorkeuren voor toekomstige financiering voor de ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen. We hebben hen daarbij vier opties voorgelegd: bekostiging via de lumpsum aan samenwerkingsverbanden, via de lumpsum aan schoolbesturen, via subsidies of anders. De meerderheid (71%) van de samenwerkingsverbanden die de vragenlijst invulden, geeft voorkeur aan voor financiering via een lumpsum aan samenwerkingsverbanden; 46% heeft (ook) een voorkeur voor lumpsum aan schoolbesturen. Slechts 11% geeft de voorkeur aan subsidies. Een deel pleit voor combinaties (bijvoorbeeld lumpsum via samenwerkingsverbanden voor bijzondere voorzieningen en via schoolbesturen voor basisvoorzieningen).

³¹ Onderwijsraad (2018). *Inzicht in en verantwoording van onderwijsgelden*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2018/07/04/inzicht-in-en-verantwoording-van-onderwijsgelden>

³² Infinite (2023). *Handreiking bedrijfsvoeren en financieel management. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs*. Geraadpleegd van infinitebv.nl/wp-content/uploads/2023/09/Handreiking-bedrijfsvoering-en-financieel-management-sww-versie-10.0-15-mei-2023.pdf

³³ Inspectie van het Onderwijs (2018). *Zicht op de besteding van de middelen voor passend onderwijs*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/12/03/zicht-op-de-besteding-van-de-middelen-voor-passend-onderwijs>; Ministerie van Onderwijs (2022). *Helderheid rond passend onderwijs*. Geraadpleegd van open.overheid.nl/documenten/ronl-c2a1a1f200045e086ce73b00c53616acbb1f755a/pdf

Meer dan de helft van de samenwerkingsverbanden (58%) verwacht dat structurele financiering de organisatie van onderwijs en ondersteuning daadwerkelijk verandert, vooral door borging van activiteiten, meer continuïteit, extra inzet van personeel en een beter passend en dekkend aanbod. Twee derde (67%) pleit daarbij voor oormerken van structureel beschikbare middelen, omdat dit waarborgt dat middelen bij de juiste doelgroep terechtkomen. Tegenstanders vinden oormerken strijdig met de beweging inclusief onderwijs (2035) omdat doelgroepen hierdoor in hokjes worden geplaatst, of zij vinden het beperkend voor autonomie van scholen.

6.3 Bevindingen focusgroepen onderwijs

Voorkeuren

Ondanks de vooraf toegestuurde notitie, was het voor deelnemers aan de focusgroepen niet altijd duidelijk welke financieringsmogelijkheden er zijn en hoe passend onderwijs wordt bekostigd. Door het gesprek ontstond er voor enkele deelnemers meer duidelijkheid over de financieringsmogelijkheden, waardoor hun mening veranderde naarmate de discussie vorderde.

De meeste deelnemers aan de focusgroep hadden de voorkeur voor lumpsum via samenwerkingsverbanden, soms in combinatie met lumpsum via schoolbesturen of subsidie. Argumenten hiervoor zijn bijvoorbeeld borging van regionale samenwerking, een dekkend netwerk, borging van activiteiten, langetermijnvisie en verbinding tussen po-vo. Ook is een argument voor lumpsum via samenwerkingsverbanden dat samenwerkingsverbanden de wettelijke taak hebben om een geheel van voorzieningen voor extra ondersteuning in de regio te organiseren. Een risico van lumpsum via samenwerkingsverbanden is dat middelen onvoldoende geoormerkt zijn, waardoor ze niet worden ingezet voor ondersteuning bij (hoog)begaafdheid. Een ander nadeel is dat het kan leiden tot kansenongelijkheid, omdat samenwerkingsverbanden op een verschillende manier de lumpsum over de scholen verdelen.

Argumenten voor lumpsum via schoolbesturen zijn dat besturen dicht bij de scholen staan, langetermijnbeleid kunnen maken, personeel kunnen behouden en sturen op borging van activiteiten op de scholen. Wettelijk gezien moeten schoolbesturen voorzien in de basisondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen en daar hebben ze dus middelen voor nodig. Tegelijkertijd zijn nadelen van lumpsum via schoolbesturen dat er minder overzicht op regionaal niveau is en dat middelen zonder oormerken mogelijk niet bij de doelgroep terechtkomen.

Argumenten om te kiezen voor subsidies zijn dat het een impuls geeft en hoogbegaafdheid onder de aandacht brengt. Subsidies zijn volgens deelnemers echter niet geschikt voor langetermijnbeleid door het tijdelijke karakter en administratieve lasten. Ook kan het kansenongelijkheid in de hand werken omdat niet alle samenwerkingsverbanden subsidie aanvragen, waardoor middelen niet bij alle (hoog)begaafde kinderen terechtkomen.

Combinaties

De meeste deelnemers hebben de voorkeur voor een combinatie van lumpsum via schoolbesturen en via samenwerkingsverbanden. Door aan beide partijen middelen te geven, kan er op meerdere niveaus een dekkend aanbod ontstaan, waardoor leerlingen voldoende ondersteuningsmogelijkheden hebben.

Schoolbesturen hebben zich op wat er in de scholen speelt en samenwerkingsverbanden op het aanbod in de regio.

Daarbij is iets meer dan de helft van de deelnemers voor oormerken. De voornaamste reden hiervoor is dat er daardoor gerichte aandacht komt voor de doelgroep (hoog)begaafde leerlingen. Daarnaast kunnen er door oormerken bewustere keuzes gemaakt worden van waar de middelen op ingezet worden en biedt het inzicht in doelmatigheid. Een tegenargument is dat oormerken niet past bij inclusief onderwijs.

6.4 Bevindingen focusgroep ouders

Vertegenwoordigers van ouders van (hoog)begaafde leerlingen geven aan voorkeur te hebben voor financiering via lumpsum aan samenwerkingsverbanden, mits de middelen geoormerkt zijn. Zij benadrukken het belang van prioriteit voor (hoog)begaafde leerlingen, duidelijke verantwoording en eenduidigheid in het ondersteuningsaanbod. Subsidies worden te tijdelijk gevonden en lumpsum via schoolbesturen geeft volgens hen geen garantie voor een focus op passend onderwijs.

7 Samenvatting, conclusies en reflectie

In dit hoofdstuk vatten we de bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken samen en geven we antwoord op de onderzoeksvragen. Op basis van een reflectie op deze resultaten doen we enkele aanbevelingen voor het ondersteunen van begaafde leerlingen in het funderend onderwijs na het aflopen van de onderzochte subsidies.

7.1 Beleidsdoelen en instrumenten

Om het veld te stimuleren een dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod in te richten is er vanaf 2019 subsidie vanuit het ministerie van OCW verstrekt. Het betreft de regeling begaafde leerlingen po en vo (2019-2023/2024), de meerjarige regeling begaafde leerlingen po en vo (2023-2025) en de eenmalige regeling voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs (2023)³⁴. Het ministerie heeft ook een plan van aanpak hoogbegaafdheid opgesteld (december 2022), waarvan verschillende maatregelen tussentijds in het voorjaar van 2025 zijn geëvalueerd.³⁵

Voorliggende rapportage betreft de uitkomsten van het onderzoek naar het meerjarige deel van de subsidieregeling 2023-2025 waar samenwerkingsverbanden passend onderwijs (in Nederland) en de expertise onderwijszorgcentra in Caribisch Nederland gebruik van konden maken, en de eenmalige subsidie die alleen door de samenwerkingsverbanden aangevraagd kon worden. Over de meerjarige subsidie is in het voorjaar van 2025 een tussenrapportage verschenen.³⁶ Aangezien het om doorlopende subsidielijnen en samenhangend beleid vanuit de overheid gaat, verwerken of verwijzen we daar waar relevant ook (naar) uitkomsten van onderzoek naar de subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2019-2023/2024 en de tussenevaluatie van het plan van aanpak hoogbegaafdheid.

Alvorens in te gaan op de uitkomsten van het monitoronderzoek, geven we hieronder de door het ministerie van OCW nagestreefde subsidiedoelen weer. Het gaat om doelen vanaf 2019, waarbij vanaf 2023 extra aandacht door het ministerie is gevraagd voor de drie laatst genoemde doelen (4 t/m 6). Deze extra focus is aangebracht op basis van uitkomsten van het monitoronderzoek naar de subsidie begaafde leerlingen po en vo 2019-2023/2024 en op basis van de landelijk georganiseerde sessies in het najaar van 2022 om te komen tot een gezamenlijke visie op (hoog)begaafdheid en maatregelen om deze visie te realiseren¹⁷:

1. Het vergroten en verspreiden van **kennis** over (hoog)begaafdheid binnen scholen en samenwerkingsverbanden.
2. Het inrichten dan wel uitbreiden van een **passend aanbod** voor (hoog)begaafde leerlingen binnen scholen en samenwerkingsverbanden.
3. Het versterken van de **samenwerking** tussen scholen voor basis- en voortgezet onderwijs (doorgaande lijn), tussen samenwerkingsverbanden po en vo, en/of tussen onderwijs en zorginstellingen binnen de regio's.
4. Aandacht voor het vroegtijdig **signaleren** van leerlingen met kenmerken van begaafdheid.

³⁴ De laatste twee genoemde regelingen zijn beiden onderdeel van één subsidieregeling, zie [Regeling - Subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023-2025](#)

³⁵ [Wiersma \(2022\). Uitwerking plan van aanpak hoogbegaafdheid](#). Ministerie van OCW; [Schoevers et al. \(2022\). Optimale ontwikkelingskansen, ook voor \(hoog\)begaafde leerlingen](#). Oberon: Utrecht; Suijkerbuijk et al. (2025). Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs'. Eindrapport. Oberon: Utrecht; Schoevers et al. (2025). *Een tussenevaluatie van het plan van aanpak (hoog)begaafdheid. Een samenvattend verslag*. Oberon: Utrecht;

³⁶ Vleeskens, M., Schoevers, E., Suijkerbuijk, A., Parlayan, D., Van der Geest, E., & Van Eck, P. (2025). *Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025'. Tussenrapportage mei 2025*. Utrecht: Oberon (niet openbaar)

5. Aandacht voor **specifiek aanbod** voor (zeer) (hoog)begaafde leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) niet naar school (te) gaan.
6. Het versterken en borgen van **voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs**.

Dit rapport beschrijft het monitoronderzoek naar de subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo 2023–2025. Het onderzoek richt zich op de vraag in welke mate de doelen van de regeling gerealiseerd worden. Er zijn verschillende deelvragen geformuleerd, gericht op verschillende elementen van de subsidieregeling: de planvorming, de realisatie van de subsidieaanvragen/-plannen, de opbrengsten, de doeltreffend- en doelmatigheid en de toekomst van onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen. Ook is een van de deelvragen specifiek gericht op het bereiken van doelen van de meerjarige subsidie in Caribisch Nederland.

Hieronder vatten we de uitkomsten van het monitoronderzoek samen, eerst voor het *eenmalige deel* van de subsidieregeling (2023), daarna voor het *meerjarige deel* (2023-2025) in Nederland en in Caribisch Nederland. Daarbij beantwoorden we de deelvragen van dit onderzoek per thema. Vervolgens bespreken we wat deze bevindingen betekenen voor de door het ministerie van OCW beoogde doelen (antwoord op de hoofdvraag) en voor het voorgenomen vervolg op de subsidie(s). Hierbij betrekken we ook bevindingen uit het monitoronderzoek naar de eerste subsidieregeling (2019-2023/2024) en de tussenevaluatie van het plan van aanpak hoogbegaafdheid.

7.2 Samenvatting onderzoeksresultaten

Enmalige subsidie 2023 voor borging en versterking van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen

Aanvragen - Van de 71 samenwerkingsverbanden passend onderwijs po en vo die een aanvraag voor de eenmalige subsidie deden, kregen er 70 een toekenning. Het merendeel van de aanvragen is gedaan door samenwerkingsverbanden po. Uit de analyse van de subsidieaanvragen blijkt dat de meeste samenwerkingsverbanden voornemens waren de middelen te besteden aan het faciliteren en organiseren van aanbod voor leerlingen en aan scholing en professionalisering van professionals.

Realisatie - De eenmalige subsidie wordt in zowel het po als het vo vaak besteed aan professionalisering van personeel op het gebied van (hoog)begaafdheid, het ontwikkelen en toepassen van lesmateriaal/curriculum, interventies en hulpmiddelen voor de doelgroep en de personele bezetting. Voor de meeste activiteiten geldt dat de uitvoering grotendeels verloopt zoals beschreven in de subsidieaanvraag. Vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen zijn over het algemeen tevreden over de besteding van de eenmalige subsidiemiddelen. Toch ervaart ongeveer drie kwart van hen belemmerende factoren, zoals een gebrek aan voldoende gekwalificeerd personeel, personeelsverloop en te weinig tijd voor professionals. Ook is een soepele overstap van een voltijd voorziening naar het reguliere vo niet vanzelfsprekend. Succesfactoren in de uitvoering van de subsidieactiviteiten zijn goede facilitering van professionals, betrokkenheid van leerlingen en ouders en samenwerking met andere scholen, besturen en aanbieders van hoogbegaafdheidsonderwijs.

Opbrengsten - Het grootste deel van de beoogde doelgroep-leerlingen neemt deel aan de subsidieactiviteiten. Ruim de helft van de vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen vindt dat subsidie heeft bijgedragen aan versterking van het voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. De opbrengsten betreffen zowel leerlingen als leraren. Zo is er meer continuïteit en borging van het voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs en is er sprake van een verbeterd

welbevinden en gedrag van leerlingen. De fysieke leeromgeving is beter passend bij de ondersteuningsbehoeften van leerlingen, er is meer maatwerk mogelijk en meer leerlingen krijgen ondersteuning die ze nodig hebben. Er zijn meer in hoogbegaafdheid geschoolde leraren en er is meer kennisdeling en -verbreding.

Toekomst - Subsidieactiviteiten worden doorgaans geëvalueerd en geborgd in beleid. Borging is lastiger voor activiteiten die nog in de startende fase zitten. Verder is er verschil in aanbod binnen en tussen samenwerkingsverbanden, waardoor er geen gelijke toegang is tot hoogbegaafdheidsvoorzieningen. Ook geven vertegenwoordigers van voltijd hoogbegaafdheidsscholen aan dat de vraag naar voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs toeneemt en dat de ondersteuningsbehoeften van leerlingen meer divers zijn. Activiteiten kosten vaak meer geld dan er beschikbaar is en zullen stoppen als de subsidie op is. Er wordt daarom gepleit voor structurele en geormerkte middelen voor voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. Landelijke eisen aan en toezicht op (voltijd) hoogbegaafdheidsonderwijs die hiermee gepaard zouden kunnen gaan, zullen volgens het veld ook voor meer gelijkheid zorgen.

Meerjarige subsidie 2023-2025 gericht op kennis, signalering, aanbod, kennis en samenwerking

Plannen - Van de 143 ingediende subsidieplannen zijn er 139 toegekend, gelijk verdeeld over samenwerkingsverbanden passend onderwijs po en vo. Het merendeel van deze samenwerkingsverbanden ontving eerder subsidie in de periode 2019–2023/2024 en de helft ervan maakt ook gebruik van de eenmalige regeling (2023) voor versterking van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen. De subsidieplannen richten zich vooral op professionalisering en kennisdeling, samenwerking en overleg, en extra ondersteuning voor (hoog)begaafde, dubbel bijzondere en (bijna) thuiszittende leerlingen.

Realisatie - De meeste samenwerkingsverbanden zijn in het voorjaar van 2025 in de uitvoeringsfase en zijn overwegend tevreden over de realisatie van de plannen. Zij bekostig(d)en de activiteiten uit zowel de subsidie voor 2019-2023/2024 als de subsidie voor 2023-2025. Een grote meerderheid vindt de subsidiemiddelen toereikend. Succesfactoren in de uitvoering zijn voldoende expertise op het gebied van (hoog)begaafdheid, draagvlak en samenwerking. Signalering en het bereiken van kwetsbare doelgroepen worden als knelpunten ervaren. Ook de aansluiting tussen onderwijs en zorg is voor meerdere samenwerkingsverbanden een struikelblok, onder meer bij het betrekken van de juiste professionals en jeugdhulp bij het opzetten van voorzieningen.

Opbrengsten rond passend en dekkend aanbod – Bij de inzet van de subsidie staat een passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in alle samenwerkingsverbanden centraal. Het merendeel van de samenwerkingsverbanden en scholen is tevreden over het aanbod in de regio. Zowel samenwerkingsverbanden als scholen oordelen in het voorjaar 2025 (overwegend) positief over de bijdrage van de meerjarige subsidie aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio. Er zijn zowel nieuwe activiteiten gestart, waaronder pilotklassen en peergroepen, als bestaande initiatieven voortgezet en doorontwikkeld met de subsidie, zoals plusklassen en voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen³⁷. Ook is ingezet op activiteiten rondom de overgang van po naar vo, individuele begeleiding, specifieke arrangementen en deeltijd groepsonderwijs. Betrokkenen ervaren opbrengsten voor leerlingen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling, motivatie en executieve functies. Minder resultaat wordt gezien op het gebied van schoolverzuim. Sommige samenwerkingsverbanden constateren dat er geen regionaal aanbod is voor uitgevallen

³⁷ Hoewel de eenmalige subsidie specifiek gericht was op versterking van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, hebben beide delen van de regeling (eenmalig en meerjarig) hieraan bijgedragen.

leerlingen. Ook zijn samenwerkingsverbanden minder positief over de mate waarin zwaardere vormen van extra ondersteuning beschikbaar is. Aandachtspunten vanuit scholen zijn: ondersteuning binnen de reguliere les, voldoende passend materiaal en methodes, ondersteuning die niet alleen afhankelijk is van de aanwezigheid van deskundige, individuele leraren, specialistische kennis en een brede regionale dekking van het aanbod.

Opbrengsten rond kennisdeling en beleid - Vrijwel alle samenwerkingsverbanden zetten in op kennisdeling en professionaliseringsactiviteiten, waarbij een meerderheid tevreden is over hun aanbod. Er wordt vooral ingezet op bijeenkomsten zoals conferenties, kortdurende scholing en lerende netwerken. Verder zijn er diverse overlegstructuren ingericht dan wel doorontwikkeld en wordt er scholing aangeboden voor onderwijsprofessionals zowel binnen scholen als bovenschools. De meeste samenwerkingsverbanden zijn (overwegend) positief over de bijdrage van de activiteiten aan de aanwezige kennis en de kennisdeling. Scholen zijn overwegend positief over de aanwezige kennis en kennisdeling in de regio, al geeft een minderheid aan dat er weinig tot geen kennisdeling plaatsvindt. De kennis(deling) op scholen binnen het samenwerkingsverband wordt door samenwerkingsverbanden gematigd positief beoordeeld. De deskundigheid binnen samenwerkingsverbanden is toegenomen, mede dankzij een olievlekwerking waarbij specialisten onderwijsprofessionals (bij)scholen. Dit wordt gezien als een belangrijke meerwaarde, niet alleen voor het aanbod maar ook voor (vroeg)signalering, erkenning en bewustwording rond (hoog)begaafdheid. Tevens merken scholen op dat het beleid is versterkt dankzij de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten. Verder nemen alle samenwerkingsverbanden één of meerdere maatregelen om subsidieactiviteiten te borgen. De meeste samenwerkingsverbanden moedigen scholen aan om beleid te ontwikkelen rondom (hoog)begaafdheid in het kader van borging. Uit de focusgroepen blijkt echter dat het vaak onduidelijk is welke maatregelen er concreet zullen worden ingezet met het oog op lange termijn borging. Een ander aandachtspunt blijft voldoende tijd en ruimte voor professionalisering.

Opbrengsten rond samenwerking - De subsidiemiddelen zijn ingezet om samenwerking tussen het onderwijs en externe partijen en tussen scholen onderling te stimuleren. Zowel scholen als samenwerkingsverbanden zijn tevreden over de mate waarin het samenwerkingsverband de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid stimuleert. De meerderheid van de samenwerkingsverbanden is positief over de bijdrage van de meerjarige subsidie aan deze samenwerking. In de fase van uitvoering van de subsidieactiviteiten gaat het vooral om activiteiten die samenwerking tussen scholen stimuleren, waarbij het aanbod rondom (hoog)begaafdheid in kaart wordt gebracht en waarin richtlijnen voor ondersteuningsmogelijkheden voor scholen worden opgesteld. Dit gebeurt in (al tijdens de eerste subsidieronde opgezette) samenwerkingsvormen, zoals werkgroepen. Ook zijn er nieuwe samenwerkingen ontstaan, bijvoorbeeld rondom het opzetten van een voltijd hoogbegaafdheidsvoorziening. Gezamenlijke scholings- en kennisdelingsactiviteiten hebben geleid tot sterkere en bredere samenwerking. De samenwerking tussen scholen, specialisten, po en vo, gespecialiseerd en regulier, en tussen onderwijs en externe partijen is verbeterd. Scholen benoemen het meest samen te werken met ouders, leerlingen en andere scholen en het minst met (jeugd)zorginstanties en andere onderwijssectoren.

Samenwerkingsverbanden zijn overwegend positief over de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid binnen de regio. Zij zijn het meest positief over samenwerking met de scholen in de regio en het minst over samenwerking met gemeenten. In de focusgroepen wordt wel benoemd dat de samenwerking met de gemeente en (jeugd)zorg versterkt is om ondersteuning te kunnen bieden aan leerlingen met zwaardere ondersteuningsbehoeften. Volgens de deelnemers blijft het speelveld echter complex,

waardoor goede afspraken en verbindingen tussen partijen (met name rondom de inzet van jeugdhulp) noodzakelijk blijven.

Doelmatigheid – Het is lastig om te beoordelen of de subsidies doelmatig zijn ingezet, een deel van de respondenten heeft hier geen zicht op. Volgens de samenwerkingsverbanden zijn de subsidiemiddelen ‘redelijk efficiënt’ besteed. Een betere samenwerking tussen partijen – voornamelijk met partijen buiten het onderwijs – en betere voorbereiding en meer tijd voor de uitvoering zouden volgens hen kunnen bijdragen aan een efficiëntere inzet van de middelen. Hiermee doelen samenwerkingsverbanden onder meer op de korte subsidieperiode en de beperkte tijd om het subsidieplan of de subsidieaanvraag op te stellen, wat de afstemming bemoeilijkt. Daarnaast geven zij aan dat meer tijd voor de uitvoering eveneens zou bijdragen aan een doelmatiger besteding.

Toekomst - Samenwerkingsverbanden nemen verschillende maatregelen om de subsidieactiviteiten op lange termijn te borgen, zoals het vastleggen of opstellen van beleid rondom (hoog)begaafdheid en activiteiten. Ook is er ingezet op het opbouwen van kennisnetwerken en samenwerkingen met het oog op de tijdelijkheid van de subsidie. Vanuit diezelfde tijdelijkheid zijn er zorgen over de borging en voortzetting van activiteiten wanneer de subsidiemiddelen wegvallen. Samenwerkingsverbanden verwachten dan ook dat structurele financiering de organisatie van onderwijs en ondersteuning daadwerkelijk zal veranderen, omdat borging van activiteiten daarmee gefaciliteerd kan worden.

Perspectieven van ouders en leerlingen in Nederland

Uit de focusgroepen met ouders van (hoog)begaafde leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen uit po, vo en vso blijkt dat het onderwijs- en ondersteuningsaanbod niet altijd en overal toereikend is, bijvoorbeeld omdat mogelijkheden voor verrijking en maatwerk missen. Tegelijkertijd worden ook positieve ervaringen genoemd: leerlingen zijn enthousiast over plusklassen en initiatieven waar ruimte is voor verdieping, verrijking en persoonlijke ontwikkeling, en waar inspirerende (gast)docenten werken die oog hebben voor hun behoeften. Zowel ouders als leerlingen benadrukken het belang van betrokken onderwijsprofessionals die luisteren, maatwerk bieden en begrip tonen — één goede begeleider kan volgens hen een groot verschil maken. Knelpunten blijven de beperkte expertise bij onderwijsprofessionals op het gebied van signalering en passende ondersteuning, evenals de ongelijke toegang tot aanbod door wachtlijsten, lotingen en selectiecriteria. Ouders en leerlingen pleiten daarom voor structurele financiering met continuïteit van expertise en voorzieningen. Zij wijzen op het belang van meer professionalisering, te beginnen bij de lerarenopleidingen, met als doel erkenning en kennis van de doelgroep. Leerlingen vragen om meer begrip en meer maatwerk en flexibiliteit in het curriculum en bij toetsing, zodat het onderwijs beter aansluit bij hun behoeften.

Meerjarige subsidie 2023-2025 in Caribisch Nederland

Van de drie eilanden – Bonaire, Sint Eustatius en Saba – heeft alleen het EOZ Bonaire de meerjarige subsidie begaafde leerlingen po en vo 2023-2025 aangevraagd. Het EOZ was echter pas laat op de hoogte van het bestaan van de subsidieregeling en zou graag meer informatie over dergelijke subsidies ontvangen. Ook zouden zij graag kennis en informatie over (hoog)begaafdheid uitwisselen met contactpersonen op de eilanden Aruba en Curaçao. De reden dat het ECE Sint Eustatius geen subsidieaanvraag heeft ingediend is dat zij onvoldoende informatie over de subsidie had om een subsidieaanvraag te doen. Daarnaast noemt het ECE dat het van belang is om in de subsidie rekening te houden met de verschillen tussen de eilanden, zoals de omvang. EC2 Saba was op de hoogte van de subsidie, maar heeft geen subsidie aangevraagd omdat er destijds in 2023 volgens hen geen (hoog)begaafde leerlingen op het eiland waren.

Opbrengsten rond passend en dekkend aanbod – Het aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op Bonaire is vooral gericht op leerlingen in het po. Elk jaar is er een ‘Eilandbreindag’ met allerlei activiteiten en er is aandacht voor de cognitieve ontwikkeling van (hoog)begaafde leerlingen in scholen door bijvoorbeeld het gebruik van een leerlijn voor (hoog)begaafden. Structurele activiteiten buiten deze initiatieven om ontbreken. Bovendien is meer aandacht voor het vo gewenst. Ook op de eilanden Sint Eustatius en Saba is er geen passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in het vo. Daarnaast zijn er hiaten in aanbod en kennis als het gaat om dubbel bijzondere leerlingen, onderpresteerders en (vroeg)signalering. Belangrijke knelpunten zijn een gebrek aan professionalisering, financiële middelen, materialen en structurele samenwerking en contact tussen scholen en de eilanden. Er is daarnaast weinig lokaal personeel met specifieke kennis over (hoog)begaafdheid en het onderwerp krijgt daardoor een lagere prioriteit binnen de beschikbare capaciteit.

Opbrengsten rond kennisdeling en beleid – Het EOZ Bonaire organiseert diverse kennisdelingsactiviteiten rondom (hoog)begaafdheid. Er is slechts een klein aantal deelnemers, ook van Sint Eustatius en Saba. Zowel in het po als vo wordt de mate van kennis(deling) neutraal tot negatief beoordeeld, waarbij het vo het meest kritisch is. Specifiek ontbreekt kennis over de minder zichtbare kenmerken van hoogbegaafdheid. Samenwerking en kennisdeling binnen en tussen scholen, tussen de EOZ’s en de scholen op de eilanden en met deskundigen op het gebied van (hoog)begaafdheid is noodzakelijk om kennisdeling en bewustwording rond (hoog)begaafdheid te vergroten en om beter te kunnen voorzien in ondersteuningsbehoeften van leerlingen op de eilanden.

Opbrengsten rond samenwerking - De subsidiemiddelen worden door het EOZ Bonaire in beperkte mate ingezet voor beleid en samenwerking. Ook is er weinig structurele samenwerking tussen scholen en de EOZ’s van Sint Eustatius en Saba. Vooral in het vo wordt geen samenwerking ervaren met het EOZ rondom (hoog)begaafdheid.

7.3 Conclusies en reflectie

Hoofdconclusie

Om na te gaan in hoeverre de doelen van de verschillende subsidieregelingen begaafde leerlingen po en vo gerealiseerd worden, zijn de ontwikkelingen rond de inzet van de subsidies vanaf 2019 op verzoek van het ministerie van OCW gevolgd met monitoronderzoek. Tevens is een deel van de maatregelen uit het plan van aanpak hoogbegaafdheid (december 2022) tussentijds geëvalueerd. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat de subsidies 2019-2023/2024, 2023-2025 en een aantal maatregelen een positieve uitwerking hebben gehad als het gaat om onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen.

Door de inzet van de subsidies is er meer kennis over begaafdheid en meer en beter passend aanbod van onderwijs en ondersteuning binnen scholen en samenwerkingsverbanden voor leerlingen die dat nodig hebben. Betrokkenen ervaren verschillende opbrengsten voor leerlingen, zoals een verbeterd welbevinden, meer motivatie voor school en ontwikkeling van executieve functies. Ook is er meer en betere (regionale) samenwerking rond (hoog)begaafdheid tussen scholen, samenwerkingsverbanden en zorginstellingen. Gezamenlijke scholings- en kennisdelingsactiviteiten hebben hieraan een belangrijke bijdrage geleverd. De deskundigheid binnen samenwerkingsverbanden is toegenomen, mede dankzij hoogbegaafdheidsspecialisten die onderwijsprofessionals (bij)scholen. Dit wordt gezien als een belangrijke meerwaarde, niet alleen voor het aanbod maar ook voor (vroeg)signalering, erkenning en

bewustwording rond (hoog)begaafdheid. Dit blijkt uit zowel de resultaten van dit monitoronderzoek begaafdheid als uit de tussenevaluatie van het plan van aanpak hoogbegaafdheid.

De inzet van de subsidie uit de eerste ronde (2019-2023/2024) binnen 141 samenwerkingsverbanden passend onderwijs heeft het thema (hoog)begaafdheid in het onderwijs op de kaart gezet. Deze subsidie heeft bijgedragen aan het vergroten van kennis, professionalisering en het verbeteren en uitbreiden van onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Aandachtspunten die tijdens de eerste ronde naar voren kwamen, zoals het belang van het vroegtijdig signaleren van leerlingen met kenmerken van begaafdheid en het gebrek aan aanbod voor zeer hoogbegaafde leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) niet naar school (te) gaan, zijn opgenomen in de subsidiecriteria van de tweede ronde.

De meerwaarde van de tweede subsidieregeling 2023-2025 - ingezet in 139 samenwerkingsverbanden - betreft vooral versterking, continuïteit en borging van het aanbod, waaronder voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, kennisdeling en samenwerking binnen en tussen samenwerkingsverbanden. Door de inzet van deze subsidie is er ook meer aandacht voor het vroegtijdig signaleren van leerlingen met kenmerken van begaafdheid gekomen. Hier is echter meer focus voor nodig, het ontbreekt op veel scholen nog aan de kennis die hiervoor nodig is. De doorgaande lijn tussen po en vo en tussen voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs en vo vraagt ook om meer aandacht. Verder staat het aanbod voor dubbel bijzondere leerlingen en leerlingen die (bijna) uitvallen in verschillende regio's niet stevig of nog in de kinderschoenen. Bovendien is het aanbod dat gerealiseerd is niet toegankelijk voor elke leerling die er behoefte aan heeft, terwijl de vraag naar aanbod groeit. Dit geldt in het bijzonder voor de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen die met het eenmalige deel van de subsidie (2023) in 70 samenwerkingsverbanden zijn ondersteund. Ondanks deze aandachtspunten krijgen meer leerlingen ondersteuning en is er meer maatwerk mogelijk. Wat betreft Caribisch Nederland heeft alleen Bonaire het meerjarige deel van de subsidie aangevraagd. Hiervan zijn activiteiten in het po opgezet, maar structurele activiteiten ontbreken. In het vo is er nauwelijks aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Ook is er een gebrek aan samenwerking tussen EOZ's en scholen en zijn er hiaten in aanbod en kennis als het gaat om dubbel bijzondere leerlingen, onderpresteerders en (vroeg)signalering.

Het verder brengen van ontwikkeling op de drie doeldomeinen van de subsidie - kennis, aanbod en samenwerking - kost meer tijd en vraagt volgens het onderzochte veld ook om structurele financiering. Hiermee kunnen de samenwerkingsverbanden de opbrengsten (beter) borgen, zorgen voor verdere ontwikkeling en versterking van initiatieven en voor het betrekken dan wel betrokken houden van (meer) scholen en partners. De voorkeur gaat uit naar structurele financiering in de vorm van lumpsum voor samenwerkingsverbanden, eventueel in combinatie met lumpsum voor schoolbesturen. Een combinatie zou zorgen voor zowel een focus op regionale dekking van extra ondersteuning als op aandacht voor (hoog)begaafdheid binnen de basisondersteuning. Oormerken van middelen heeft zowel voordelen als nadelen. Het geeft 'garantie' voor ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen, maar in het kader van de ontwikkeling richting inclusief onderwijs lijkt het niet wenselijk.

Reflectie

Hoewel de inzet van middelen (en maatregelen) vanuit het ministerie veel heeft opgeleverd, zijn er tijdens de uitvoering van het onderzoek en de verwerking van de opgehaalde informatie verschillende kwetsbaarheden en aandachtspunten naar voren gekomen. Deze staan niet op zichzelf en vertonen een onderlinge afhankelijkheid. We lichten de belangrijkste punten hieronder nader toe.

Voortzetten van ontwikkelingen

Onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen heeft door de subsidieregelingen vanaf 2019 (extra) aandacht gekregen. Er zijn diverse ontwikkelingen in gang gezet en er zijn verschillende opbrengsten gerealiseerd. De overkoepelende uitdaging ligt nu in borging en doorontwikkeling van het aanbod, de kennis en de samenwerking. Hiervoor zijn onder meer tijd, personeel en middelen nodig. In het veld is al aandacht voor borging, maar vaak is het nog onduidelijk hoe dit concreet vorm krijgt. Hierdoor is er onzekerheid over onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen op de langere termijn. Ook uit de tussenevaluatie van het plan van aanpak (hoog)begaafdheid komt naar voren dat continuïteit van voorzieningen kwetsbaar blijft zolang structurele financiering ontbreekt. Dit punt hangt samen met onduidelijkheid in het veld over financiering na afloop van de subsidie. Inmiddels is vanuit de overheid gecommuniceerd dat zij voornemens is vanaf januari 2026 jaarlijkse structurele middelen van €23,3 miljoen beschikbaar te stellen voor het organiseren van onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen³⁸. Hiermee kunnen samenwerkingsverbanden en schoolbesturen de huidige opbrengsten borgen, ontwikkelingen continueren en investeren in onderwerpen die in verschillende regio's wel aan bod zijn gekomen maar meer aandacht nodig hebben. Het gaat daarbij vooral om specifieke kennis die nodig is om leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid vroegtijdig te signaleren en om aanbod voor zeer hoogbegaafde leerlingen, dubbel bijzondere leerlingen en leerlingen die (bijna) uitvallen (zie verder hieronder). Daarnaast zou een verlenging van de bestedingstermijn van de subsidie samenwerkingsverbanden (die met een groot personeelstekort te maken hadden of anderszins meer tijd nodig hadden om ontwikkelingen van de grond te krijgen) de ruimte bieden om de subsidie 2023-2025 volledig te benutten.

Focus op vroegsignalering en kwetsbare leerlingen

Naast een duurzame voortzetting van initiatieven zijn het bereiken van leerlingen en de toegankelijkheid van het aanbod voor leerlingen (onderwijs en ondersteuning) en professionals (kennis) belangrijke aandachtspunten. Met de huidige initiatieven wordt naar schatting ongeveer de helft van de leerlingen met ondersteuningsbehoeften op het gebied van (hoog)begaafdheid bereikt. Vooral leerlingen die tijdelijk geen onderwijs volgen, leerlingen in het vo en dubbel bijzondere leerlingen nemen minder vaak deel aan activiteiten. Dit heeft verschillende oorzaken, zoals complexe problematiek en personeelstekort, maar ook het onvoldoende signaleren van ondersteuningsbehoeften speelt hierbij een belangrijke rol. De herkenning van behoeften van deze leerlingen én van het voldoende aansluiten van onderwijs en ondersteuning is een belangrijke voorwaarde om het bereik van leerlingen die ondersteuning nodig hebben te vergroten.

Het ontbreken van voldoende herkenning en erkenning van (hoog)begaafdheid en het beperkte onderwijsaanbod voor bepaalde subdoelgroepen kunnen mede verklaren waarom scholen en samenwerkingsverbanden anders oordelen over de tevredenheid dan ouders en leerlingen. Ouders en leerlingen ervaren de directe gevolgen van gebrek aan kennis, (h)erkenning en (toegankelijk) aanbod en zien (daardoor) meer knelpunten als het gaat om passend aanbod van onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen dan scholen en samenwerkingsverbanden. Dit blijkt ook uit de tussenevaluatie van het plan van aanpak (hoog)begaafdheid. Kennis en ervaring vormen een deel van de oplossing. Uit de monitor en uit de tussenevaluatie van het plan van aanpak hoogbegaafdheid blijkt dat informatie over (hoog)begaafdheid vanuit bijvoorbeeld het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid vooral diegenen bereikt die al bekend zijn met (hoog)begaafdheid, terwijl juist scholen en leraren met minder kennis deze juist hard nodig hebben. Fysieke (regionale) bijeenkomsten, actieve informatieversteking, verplichte scholing

³⁸ Paul, M.L.J. (2025). Verzamelbrief moties en toezeggingen funderend onderwijs. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2025Z14133&did=2025D32081

(lerarenopleiding en nascholing) en het betrekken van ouders als ervaringsdeskundigen kunnen bijdragen aan het vergroten van kennis in het onderwijs. Ook het betrekken van (hoog)begaafdheidsexperts en ervaringsdeskundigen bij het maken en evalueren van beleid, een betere samenwerking tussen po en vo en tussen onderwijs en zorg kunnen zorgen voor verbetering.

Toegankelijk aanbod

Het aanbod van onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen is versterkt, maar nog niet beschikbaar voor iedere leerling die het nodig heeft. Zo is er verschil tussen en binnen samenwerkingsverbanden. Onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen is bovendien nog te vaak afhankelijk van personen en daardoor kwetsbaar wat betreft continuïteit. Wat betreft de toegang tot aanbod speelt de voorgenomen structurele financiering een belangrijke rol. Regio's en scholen die achterblijven zouden hiermee een inhaalslag kunnen maken, zeker als er al goede voorbeelden van voorlopers zijn. Daarnaast is het van belang om aanbod meer in te bedden in reguliere scholen en lessen, met aandacht voor flexibiliteit in het curriculum en toetsing. Om het aanbod passend te laten zijn is opnieuw investering in kennis van (hoog)begaafdheid nodig. Ook is er vanuit ouders behoefte aan structurele inbedding van voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen in het reguliere onderwijsbeleid. De helft van de ondervraagde ouders missen de mogelijkheid voor hun kind om voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs binnen een reguliere school te volgen

Aandacht voor Caribisch Nederland

Voor Caribisch Nederland geldt dat er nog weinig structurele activiteiten zijn voor (hoog)begaafde leerlingen en dat onderwijs en ondersteuning op dit gebied in het vo nog in de kinderschoenen staat. Belangrijke knelpunten zijn een gebrek aan professionalisering, financiële middelen, materialen en structurele samenwerking en contact tussen scholen en de eilanden. Het EOZ op Bonaire kan gezien worden als voorloper en heeft behoefte aan contact met andere eilanden in de regio. Structurele financiering kan ook hier zorgen voor doorontwikkeling van initiatieven in zowel po als vo. Voor de eilanden is het van belang dat zij kunnen investeren in het online opleiden van lokaal personeel zodat zij het eiland niet hoeven te verlaten voor de opleiding en de kans groter is dat zij op het eiland blijven. Tot slot is voldoende, tijdige en heldere informatie over de mogelijkheden voor het aanvragen van subsidie van belang.

Bijlage A Respons op de vragenlijsten

Vragenlijsten samenwerkingsverbanden

In het voorjaar van 2024 en 2025 hebben samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs uit het po en vo deelgenomen aan de vragenlijsten. Het responspercentage in meting 1 was 87% (123 samenwerkingsverbanden; po = 55, vo = 65) en in meting 2 was 80% (113 samenwerkingsverbanden; po = 55, vo = 58). Als we kijken naar de achtergrondkenmerken van de samenwerkingsverbanden (sector, grootte van het samenwerkingsverband) zien we dat deze goed overeenkomen met de kenmerken van de gehele populatie samenwerkingsverbanden met een toegekend meerjarig subsidieplan. De vragenlijsten geven hiermee een representatief beeld van de voortgang op de subsidieplannen (hoog)begaafdheid.

In de tussenrapportage gaan we verder in op de respons op de vragenlijsten onder samenwerkingsverbanden³⁹.

Vragenlijst ouders

De vragenlijst onder ouders van (hoog)begaafde leerlingen is ingevuld door 710 ouders. In de vragenlijst geeft het grootste deel van de ouders aan een (hoog)begaafd kind in het regulier basis- of voortgezet onderwijs (84%) te hebben (Tabel A1). Een kleinere groep (hoog)begaafde leerlingen volgt speciaal (basis of voortgezet) onderwijs (9%). Daarnaast geeft 6% procent van de ouders met een (hoog)begaafd kind aan dat hun kind momenteel niet naar school gaat. Ongeveer 10% van de ouders heeft een (hoog)begaafd kind in het gespecialiseerd onderwijs.

Tabel A1. Op wat soort school zit uw kind? (n=710)

Sector	Aantal	Percentage
Speciaal onderwijs	8	1%
Speciaal voortgezet onderwijs	16	2%
Speciaal basisonderwijs	42	6%
Mijn kind gaat momenteel niet naar school	43	6%
Regulier voortgezet onderwijs	265	37%
Regulier basisonderwijs	336	47%

Als we kijken naar de leeftijd van kinderen zien we dat het grootste deel van de respondenten een kind heeft in de bovenbouw van het basisonderwijs of in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (Tabel A2). Een klein deel van de ouders heeft meerdere (hoog)begaafde kinderen.

Tabel A2. In welke bouw zit uw kind? (n=667)

	Primair onderwijs (n=386)		Voortgezet onderwijs (n=281)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Onderbouw	49	12,7%	173	61,6%
Middenbouw	139	36,0%	0	0,0%

³⁹ Vleeskens, M., Schoevers, E., Suijkerbuijk, A., Parlayan, D., Van der Geest, E., & Van Eck, P. (2025). *Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025'. Tussenrapportage mei 2025*. Utrecht: Oberon

Bovenbouw	191	49,5%	103	36,7%
Meerdere (hoog)begaafde kinderen	7	1,8%	4	1,4%
Anders, namelijk	0	0,0%	1	0,4%

Als we kijken naar de regio waarin ouders wonen, zien we dat vrijwel alle (96,9%) respondenten onder een samenwerkingsverband vallen dat de meerjarige subsidieregeling 2023-2025 heeft aangevraagd. Slechts 3,1% van de ouders woont in een regio waar de subsidie niet is aangevraagd.

Vragenlijst voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen

De vragenlijst onder voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen is ingevuld door 69 scholen verspreid over 47 samenwerkingsverbanden. Het responspercentage was 53%. Van de 69 respondenten kwamen 48 scholen uit het primair onderwijs, en 21 uit het voortgezet onderwijs.

Vragenlijst scholen

De vragenlijst is verstuurd naar 1777 scholen. 300 scholen reageerden op de vragenlijst, waarbij de verdeling van sectoren ongeveer overeenkomt met de verdeling in de steekproef. Het grootste deel van de deelnemende scholen zijn scholen voor regulier basisonderwijs of voortgezet onderwijs (Tabel A3). Enkele scholen bieden (voortgezet) speciaal (basis)onderwijs. De vragenlijst is daarnaast met name ingevuld door grote scholen (Tabel A4).

Tabel A3. Verdeling respons over sectoren. (n=300)

Sector	Steekproef		Respons	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Regulier basis onderwijs	1055	59%	167	56%
Regulier voortgezet onderwijs	642	36%	126	42%
Speciaal basisonderwijs	41	2%	4	1%
(Voortgezet) speciaal onderwijs	30	2%	3	1%

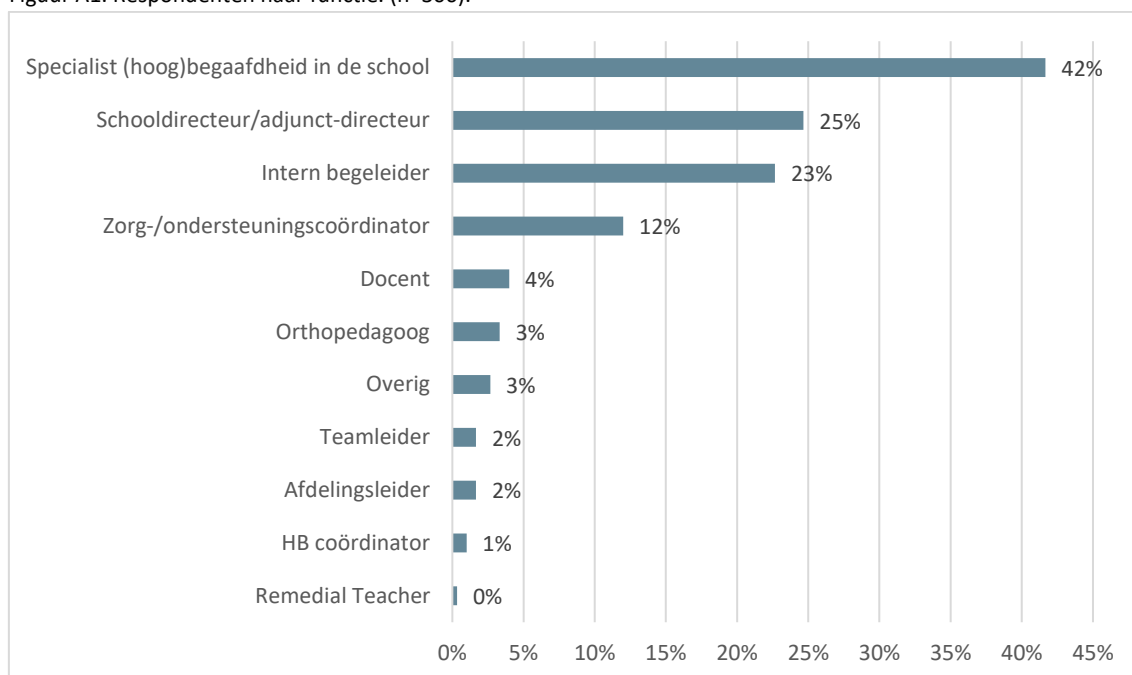
Tabel A4. Verdeling respons over schoolgrootte ⁴⁰. (n=300)

Grootte	Steekproef		Respons	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Klein	553	31%	66	22%
Middel	602	34%	84	28%
Groot	620	35%	150	50%

Als we kijken naar de respondenten zien we dat het grootste deel van hen specialist (hoog)begaafdheid binnen de school zijn (Figuur A1). Een vierde van de respondenten is directeur, en een vierde is intern begeleider. Respondenten konden meerdere functies aangeven.

⁴⁰ De verdeling van schoolgrootte is berekend door voor primair en voortgezet onderwijs apart een indeling te maken op basis van kwantilen (33%, 66%, 100%).

Figuur A1. Respondenten naar functie. (n=300).

Vragenlijst Caribisch Nederland

Twintig respondenten namen deel aan de vragenlijst in Caribisch Nederland. Daarvan kwamen twaalf respondenten uit het primair onderwijs en acht uit het voortgezet onderwijs. Als we kijken naar de verdeling over de eilanden, zien we dat de ruime meerderheid van de deelnemende vertegenwoordigers van scholen van Sint Eustatius komt, terwijl alleen het EOZ van Bonaire de subsidie heeft aangevraagd (Tabel A5). Omdat de vragenlijst is uitgezet met een openbare link onder de scholen, konden meerdere respondenten per school reageren. Daardoor zijn er meer respondenten per eiland dan dat er scholen zijn.

Tabel A5. Aantal respondenten per eiland en per onderwijstype.

	po	vo	Totaal
Bonaire	2	2	4
Saba	0	6	6
Sint Eustatius	10	0	10
Totaal	12	8	20

De Expertisecentra Onderwijs Zorg op Saba en Sint Eustatius hebben de vragen uit de vragenlijst schriftelijk ingevuld en per mail opgestuurd. Deze gegevens zijn schriftelijk verwerkt in de tekst en niet meegenomen in tabellen.

De meeste respondenten vanuit de scholen werken als leraar op een school in Caribisch Nederland (Tabel A6). Een aantal van hen hebben ook een andere functie zoals intern begeleider/zorgcoördinator of specialist (hoog)begaafdheid. Ook vulden drie schooldirecteuren de vragenlijst in. Onder de categorie Anders noemden respondenten de functies schaduw begeleider, assistent leraar, coördinator taalbeleid en zelfstandig op het gebied van o.a. (hoog)begaafdheid.

Tabel A6. Functies van de respondenten, meerdere antwoorden mogelijk.

Functie	Aantal respondenten
Leraar	14
Anders, namelijk	4
Schooldirecteur/adjunct-directeur	3
Specialist (hoog)begaafdheid in de school	1
Intern begeleider/ Zorgcoördinator	1

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, november 2025

In opdracht van het Ministerie van OCW